

**ORTAÖĞRETİM KURUMLARINDA COĞRAFYA
ÖĞRETİMİ VE SORUNLARININ İNCELENMESİ
(İNCESU İLÇE MERKEZİ ÖRNEĞİ)**

Özkan POLAT

Yüksek Lisans Tezi

Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Ana Bilim Dalı

2019

(Her hakkı saklıdır)

T.C.
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
COĞRAFYA EĞİTİMİ BİLİM DALI

**ORTAÖĞRETİM KURUMLARINDA COĞRAFYAÖĞRETİMİ VE SORUNLARININ
İNCELENMESİ (İNCE SU İLÇE MERKEZİ ÖRNEĞİ)**

A Survey On Teaching Methods Of Geography In High Schools And The Problemns To Be
Faced (The Incesu District Center Sample)

YÜKSEKLİSANS TEZİ

Özkan POLAT

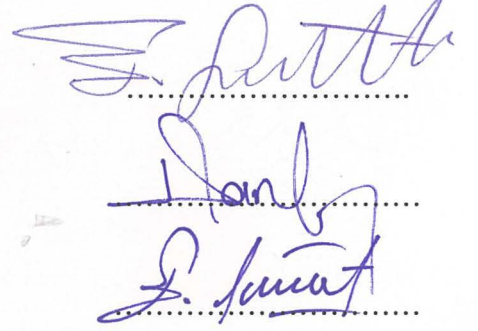
Danışman: Doç. Dr. Namık Tanfer ALTAŞ

Erzurum
Mayıs, 2019

KABUL VE ONAY TUTANAĞI

Özkan POLAT tarafından hazırlanan “Orta Öğretim Kurumlarında Coğrafya Öğretimi ve Sorunlarının İncelenmesi (İncesu İlçe Merkezi Örneği)” başlıklı çalışması 02 / 05 / 2019 tarihinde yapılan tez savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından Türkçe ve Sosyal Bilgiler Eğitimi Ana Bilim Dalı, Coğrafya Eğitimi Bilim Dalında Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Jüri Başkanı: Doç.Dr.Ebru GENÇTÜRK
Trabzon Üniversitesi
Danışman: Doç.Dr.Namık Tanfer ALTAŞ
Atatürk Üniversitesi
Jüri Üyesi: Dr.Öğrt.Üyesi Elif MERAL
Atatürk Üniversitesi

Bu tezin Atatürk Üniversitesi Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliği'nin ilgili maddelerinde belirtilen şartları yerine getirdiğini onaylıyorum.

29 Mayıs 2019

Prof. Dr. Mustafa SÖZBİLİR

Enstitü Müdürü

ETİK VE BİLDİRİM SAYFASI

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “Orta Öğretim Kurumlarında Coğrafya Öğretimi ve Sorunlarının İncelenmesi (İncesu İlçe Merkezi Örneği)” başlıklı çalışmanın tarafımdan bilimsel etik ilkelere uyularak yazıldığını ve yararlandığım eserleri kaynakçada gösterdiğimi beyan ederim.

02/05/2019

Özkan POLAT

- Tezle ilgili patent başvurusu yapılması / patent alma sürecinin devam etmesi sebebiyle Enstitü Yönetim Kurulunun .../.../.... tarih ve .....sayılı kararı ile teze erişim 2 (iki) süreyle engellenmiştir.
- Enstitü Yönetim Kurulunun .../.../.... tarih ve .....sayılı kararı ile teze erişim 6 (altı) süreyle engellenmiştir.

TEŞEKKÜR

Yapmış olduğum tez çalışmanın her aşamasında zamanını ve yardımlarını esirgemeyen, birlikte çalıőmaktan mutluluk duyduğum, kıymetli hocam, Doç. Dr. Namık Tanfer ALTAŞ'a çok teşekkür ediyorum. Ayrıca tezin őekillenmesinde őahsıma yol gosteren ve bilgilerini benimle paylaőan değerli hocam Doktor Öğretim Üyesi Muhammet Hanifi ERCOŐKUN'a da őükranlarımı sunuyorum.

Araştırmanın uygulama aşamasında her türlü kolaylığı sağlayan Kayseri İli İncesu İlçesinde alıőma yaptığım Ortaöğretim okulların idarecileri ile öğretmen ve uygulamaya katılan öğrencilere de çok teşekkür ediyorum.

Özkan POLAT

ÖZ

YÜKSEKLİSANS TEZİ

ORTA ÖĞRETİM KURUMLARINDA COĞRAFYA ÖĞRETİMİ VE
SORUNLARININ İNCELENMESİ (İNCESU İLÇE MERKEZİ ÖRNEĞİ)

Özkan POLAT

Mayıs 2019, 111 sayfa

Amaç: Bu çalışmada Kayseri ili İncesu İlçe Merkezi özelinde coğrafya öğretiminde öğrenci ve öğretmen bazında karşılaşılan sorunlarının temel nedenlerini belirleyerek, tespiti yapılan sorunlara çözüm önerileri getirmek amaçlanmıştır.

Yöntem: Yöntem olarak nicel araştırma yöntemlerinden olan betimsel tarama modeli uygulanmıştır. Araştırmanın yapılacağı evrende örneklem alanı belirlendikten sonra buradan elde edilen bulguların SPSS değerlendirilmesi yapılmıştır. SPSS değerlendirmesinde mevcut verilerin frekans ve yüzdelik değerlerine göre sütun grafikleri oluşturularak çıkan sonuçlara göre ilçedeki coğrafya öğretiminde karşılaşılan temel sorunlar belirlenmiştir.

Bulgular: Yapılan çalışma sonucunda elde edilen mevcut verilere göre ortaöğretim kurumlarında coğrafya dersinde kullanılan ders araç ve gereçlerinin kullanımında karşılaşılan sorunlar, öğretmen ve ders kaynaklarının yetersizliği, yeni coğrafya ders müfredatında görülen problemler, öğrencilerin coğrafya dersine karşı ilgileri ve ailelilerinin maddi imkânsızlıklarının coğrafya öğretimine etkisi gibi hususların tespiti yapılmıştır.

Sonuç: Ortaöğretim kurumlarındaki coğrafya öğretiminde ders müfredat programlarının öğrencinin ilgi ve öğrenme isteğine uygun olarak hazırlanması, coğrafya öğretiminin sınav endeksli olmaması, okullardaki coğrafya dersinde araç-gereç kullanımında görülen sorunlar ve öğrencilerin coğrafya bilimine bakışındaki olumsuzlukların giderilmesi amacı ile gerekli tedbirler alınmalıdır. Ayrıca coğrafya dersi ile ilgili olarak okul ve dersliklerdeki fiziki yetersizliklerin düzeltilmesi, öğretmen yeterliliklerinin geliştirilmesi amacı ile ilgili kurumlarca çalışmalar yapılmalıdır.

Anahtar Kelimeler: Kayseri, İncesu, coğrafya öğretimi, müfredat, sorun.

ABSTRACT

MASTER DISSERTATION

A SURVEY ON TEACHING METHODS OF GEOGRAPHY IN HIGH SCHOOLS AND THE PROBLEMS TO BE FACED (THE İNCESU DISTRICT CENTER SAMPLE)

Özkan POLAT

May 2019, 111 pages

Purpose: In this study, it was intended to offer solutions to problems which were detected by identifying main reasons of problems encountered in geography teaching on the basis of students and teachers in central district İncesu of Kayseri Province.

Method: Descriptive survey model which is one of quantitative research methods was applied. After sample field was determined in universe of research, the data found went through SPSS evaluation. Via SPSS evaluation, main problems faced in the district in terms of geography teaching were determined according to the results obtained from column graphics which were formed in line with frequency and percent values of the existing data. Survey was implemented in 5 out of 7 high schools in the center of İncesu. During school selection procedure schools having different programs were taken into sample group and the schools having larger amounts of students were preferred among the ones applying the same program. One from each class existing in the universe, consisting of 5 geography teachers and 1110 students was selected as a sample and questionnaires were applied on mentioned 5 teachers and coincidentally chosen 165 students.

Findings: As a result of the survey held, problems faced during the use of materials and equipments used in high schools, problems caused by insufficient number of teachers and sources, and problems seen in curriculum of geography courses according to the obtained data, attitude of students towards geography and affects of socioeconomic status of the parents on the process of geography teaching were determined.

Results: Necessary precautions should be taken about the elimination of negative attitudes of students against science of geography by means of preparing curriculums in harmony with students' interest and demands, relieving geography teaching from being an exam based course and overcoming problems faced related to the use of necessary materials and equipment. And necessary studies should be carried out in terms of revising physical inadequacies in geography classrooms, improving teacher qualifications by the related institutions.

Keywords: Kayseri, İncesu, geography teaching, curriculum, problem.

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY TUTANAĞI.....	i
ETİK VE BİLDİRİM SAYFASI.....	ii
TEŞEKKÜR	iii
ÖZ.....	iv
ABSTRACT	v
İÇİNDEKİLER.....	vi
TABLolar DİZİNİ.....	ix
ŞEKİLLER DİZİNİ	xi
SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİSİ.....	xii
BİRİNCİ BÖLÜM.....	1
Giriş	1
Problem.....	2
Araştırmanın Amacı	4
Araştırmanın Önemi ve Gerekçesi	4
Varsayımlar	5
Araştırmanın Sınırlılıkları	5
İKİNCİ BÖLÜM	6
Kurumsal Çerçeve ve İlgili Araştırmalar.....	6
Coğrafya'nın Tanımı ve Önemi.....	6
Coğrafya'nın tanımı.	6
Coğrafyanın önemi.....	7
Coğrafya Öğretim Programları.....	8
Coğrafi programın hedefleri.....	9
Coğrafi programın temel ilkeleri.....	10
Yeni Coğrafya Müfredatı.....	11
Coğrafya öğretim programının genel amacı.	11
Coğrafi beceriler.....	13
Coğrafya öğretim programının uygulanmasında dikkat edilecek hususlar.....	14
Kazanım sayısı ve süre tablosu.	15
Coğrafya Öğretim Yöntemleri.....	17
Anlatım (takrir) yöntemi.	18
Soru-cevap yöntemi.	19
Problem çözme yöntemi.....	20

Gösteri yöntemi.....	20
Gezi-gözlem yöntemi.....	21
İşbirliğine Dayalı Öğrenme Yöntemi	21
Deney yöntemi.....	22
Örnek olay (vaka) yöntemi.....	22
Tartışma yöntemi.....	22
Coğrafya Öğretiminde Kullanılan Araç ve Gereçler.....	23
Araç ve gereç kullanımının coğrafya öğretimindeki yeri.....	24
Ölçme ve Değerlendirme.....	25
Ölçmede kullanılan araç ve yöntemler.....	26
Değerlendirme yöntemleri.....	29
Tez ile İlgili Yapılan Araştırmalar.....	34
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM.....	36
Yöntem.....	36
Araştırmanın Modeli	36
Evren ve Örneklem.....	36
Veri Toplama Aracı.....	37
Verilerin Analizi.....	38
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM.....	39
Bulgular.....	39
Öğrencilere Ait Bulgular	39
Öğrencilerin kişisel bilgilerine ilişkin bulgular.....	39
Öğrencilerin coğrafya dersine olan ilgileri hakkında görüşleri.....	42
Öğrencilerin ders kitapları ve kullandıkları ders araç-gereçleri hakkında görüşleri.....	46
Öğrencilerin derslerde uygulanan yöntem-teknikler ile ders öğretmenin tutum ve davranışları hakkındaki görüşleri.....	50
Öğrencilerin coğrafya derslerinde yapılan ölçme ve değerlendirmeye dair görüşleri.....	59
Öğretmenlere Ait Bulgular	63
Öğretmenlerin kişisel bilgilerine ilişkin bulgular.....	63
Öğretmenlerin coğrafya derslerinde uyguladıkları yöntem-teknikler ile ölçme ve değerlendirilmeye dair görüşleri.....	63
Öğretmenlerin coğrafya ders kitapları ile uygulanan müfredat hakkındaki görüşleri.....	65
Coğrafya öğretmenlerin coğrafya dersinin işlenişinde okuldaki fiziki etkenler ile ders araç- gereçlerinin durumu hakkındaki görüşleri.....	67

Coğrafya öğretmenlerinin, coğrafya dersinin önemi ile coğrafya bilimine olan yaklaşımları hakkında görüşleri.....	68
Coğrafya öğretmenlerinin, öğrencilerin coğrafya dersine olan ilgileri hakkında görüşleri.....	68
Coğrafya öğretmenlerinin, coğrafya öğretiminde karşılaştıkları sorunlar hakkında görüşleri.....	69
BEŞİNCİ BÖLÜM.....	69
Tartışma, Sonuçlar ve Öneriler.....	70
Tartışma.....	70
Sonuçlar.....	73
Öneriler.....	76
KAYNAKÇA.....	79
EKLER.....	83
EK-1. Öğrenci Anket Soruları.....	83
EK-2. Öğrenciler İçin Uygulanan Açık Uçlu Anket Soruları.....	87
EK-3. Öğretmen Anket Soruları.....	88
EK-4. Öğretmenler İçin Uygulanan Açık Uçlu Anket Soruları.....	92
EK-5. Uygulamaya İlişkin İzin yazısı.....	94
ÖZGEÇMİŞ.....	97

TABLolar DİZİNİ

Tablo 1. Kazanım Sayıları ve Süreleri.....	15
Tablo 2. Tez Konusu İle İlgili Yapılan Araştırmalar	34
Tablo 3. Öğrencilerin Anne Ve Babalarının Birlikte Yaşayıp, Yaşamama Durumu	39
Tablo 4. Öğrencilerin Kardeş Sayıları.(2018 Yılı)	39
Tablo 5. Öğrencilerin Kendilerine Ait Çalışma Odalarının Olup Olmama Durumu	40
Tablo 6. Ailelerin Öğrenci Dersleri İle İlgilenme Durumu	40
Tablo 7.Öğrencilerin Günde Ortalama Kaç Saat Ders Çalıştıklarına Dair Durum	40
Tablo 8. Öğrencilerin Okul Saatleri Dışında Ailelerine Yardım Amaçlı Herhangi Bir İşte Çalışıp-Çalışmama Durumları	41
Tablo 9. Öğrencilerin Coğrafya Dersine İlgil Durumu	42
Tablo 10. Öğrencilerin Coğrafya Derslerinde Öğrendiği Bilgilerin Gerekliliğine Dair Görüşleri	43
Tablo 11.Öğrencilerin Coğrafya Dersine Ayırdıkları Günlük Ders Süreleri Çalışma Süreleri.	43
Tablo 12.Öğrencilerin Coğrafyayla İlgili Süreli Yayın Takip Durumları.....	44
Tablo 13. Öğrencilerin Coğrafya Derslerinden Proje Ödevi Alma Durumu.....	44
Tablo 14.Öğrencilerin Coğrafya Derslerine Ön Hazırlık Yaparak Girme Durumu	44
Tablo 15.Öğrencilerin Coğrafya Derslerinde Not Tutma Durumları	45
Tablo 16. Öğrencilerin Coğrafya Derslerinde Yardımcı Kaynak Kitaba İhtiyaç Durumları ...	46
Tablo 17. Öğrencilerin Coğrafya Dersine Hazırlanırken Ders Kitabından Ne Kadar Yararlandıklarına Dair Düşünceleri.....	47
Tablo 18.Öğrencilerin Coğrafya Ders Kitaplarında Konuların İşlenip-İşlenmeme Durumuna Dair Görüşleri	48
Tablo 19. Öğrencilerin Coğrafya Dersi İle İlgili İlçe Sınırları Dışına Yapılan Geziler Hakkındaki Görüşleri	51
Tablo 20. Öğrencilerin Derste Anlamadığı Konuyu Öğretmene Tekrarlaması Amacıyla Sorabilme Durumu	53
Tablo 21.Öğrencilerin Cevabı ‘Her Zaman’ İse Olumlu Cevap Alabilme Durumu	53
Tablo 22. Öğrencilerin Öğretmenlerinin Ders Anlatımlarında Bilimsel Terimlere Yer Verip Vermediklerine Ait Düşünceleri.....	54
Tablo 23. Öğrencilerin, Öğretmenlerin Derslerde Sesli Ve Görsel Özellikteki Ders Araç-Gereçlerini Kullanıp Kullanmadıklarına Ait Düşünceleri.....	55
Tablo 24.Öğretmenlerin Dersin İşlenişi İle İlgili Olarak Öğrencilere Bilgi Verme Durumu ..	55

Tablo 25. Öğretmenlerin Derslerde Öğrencilerin Yapmış Olduğu Yanlışları Düzeltip- Düzeltilme Durumu	56
Tablo 26. Öğretmenlerin Ders Sonunda İşlenen Konuyu Tekrarlama Durumu.....	56
Tablo 27. Öğretmenlerin Ders Dışı Kaynak Kullanmasına Ait Öğrenci Düşünceleri	57
Tablo 28. Öğretmenlerin Ders Konularını Güncel Olaylardan Örnekler Seçerek İşlemesine Ait Öğrenci Görüşleri	57
Tablo 29. Öğrencilerin Yapmış Oldukları Eleştiriye Karşı Öğretmen Tutumlarına Dair Öğrenci Görüşleri	58
Tablo 30. Öğretmenin, Coğrafya Derslerinin Gelecek Yaşantıdaki Önemini Bilmesine Dair Öğrenci Görüşleri	58
Tablo 31. Öğretmenlerin Sınav Sorularının Cevaplarını Öğrenciler İle Paylaşıp Paylaşmama Durumu.....	60
Tablo 32. Öğretmenlerin Sınav Değerlendirmesini Objektif Olarak Yapıp Yapmadığına Dair Öğrenci Görüşleri	61
Tablo 33. Öğretmenlerin Sınav Sonuçlarını Zamanında Duyurmasına Ait Öğrenci Görüşleri	61
Tablo 34. Öğretmen Tarafından Coğrafya Dersinin Üniversite Giriş Sınavlarındaki Önemini Sınıfta Kendileri İle Paylaşma Durumlarına Ait Öğrenci Görüşleri	62
Tablo 35. Öğrencilerin Coğrafya Dersi Sınavlarında Verilen Sürenin Yeterli Olup Olmamasına Ait Görüşleri.....	62

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 1. Öğrencilerin yardımcı kaynak kitap kullanımına sebep olan temel etkenler.	47
Şekil 2. Öğrencilerin coğrafya derslerinde kullandıkları ders araç- gereçleri ve kullanım sıklığına ait görüşleri.	48
Şekil 3. Öğrencilerin ders işlenirken konuların ağırlıklı olarak kim tarafından anlatıldığına dair görüşleri.....	51
Şekil 4. Öğrencilerin coğrafya ders konularını hangi ortamda daha iyi anladıkları ve öğrenmelerine ait görüşler.	52
Şekil 5. Öğrencilerin cevapları ‘hiçbir zaman’ ise soru sormamalarına dair düşünceleri.	54
Şekil 6. Öğrencilerin coğrafya ders konularını sınıfta anlayamama sebepleri.	59
Şekil 7. Öğrencilerin coğrafya dersi sınavlarında en çok sorulan soru türü dair görüşleri.	60

SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİSİ

CBS	: Coğrafi Bilgi Sistemleri
FATİH	: Fırsatları Arttırma ve Teknolojiyi İyileştirme Projesi
İGE	: İnsani Gelişme Endeksi
MEB	: Milli Eğitim Bakanlığı
SPSS	: Statistical Package for the Social Sciences
TDK	: Türk Dil Kurumu
TTKB	: Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı
TÜİK	: Türk İstatistik Kurumu
YÖK	: Yüksek Öğretim Kurumu

BİRİNCİ BÖLÜM

Giriş

Pozitif bilimlerin neler olduğu sorusu düşünüldüğünde, belki de akla gelen ilk bilimlerden biri coğrafyadır. Coğrafyanın önemli bir bilim dalı olması, onun ortaokuldan itibaren öğrenim yaşantısında 'Coğrafya' adının sürekli duyulmasından kaynaklanmamaktadır. Coğrafya önemlidir; çünkü insanoğlunun medeniyete adım atmasında ve kurduğu medeniyetleri geliştirmesinde sürekli ve önemli bir rol üstlenmiştir. Hatta insanların topluluk olarak yaşamaya başladığı andan itibaren, adını kullanmasalar bile, coğrafi tercihler yaptıkları söylenebilir. Örneğin dere kenarlarına yerleşim yeri kurmaları coğrafya alanını ilgilendirir. İnsanların tarım alanlarını elde etme mücadeleleri; olumsuz doğa şartlarından korunarak hayatlarını şekillendirme faaliyetleri; ekonomik açıdan değerli olan bölgelere sahip olma girişimleri hep coğrafya biliminin ilgi alanı içindedir. İnsanlık tarihinde yaşanan savaşların büyük bir bölümünde coğrafi bilgiler önemli bir etken olmuştur.

Günümüzde fosil yakıtlarının elde edilmesi ve üretilmesi; nükleer enerji santrallerinin inşa edilmesi; uzay gözlem istasyonlarının yerlerinin belirlenmesi; sanayi yapılarının inşa edileceği yerlerin maliyeti en aza indirecek bölgelerden seçilmesi; askeri üslerin stratejik yönden önemli bölgelere yerleştirilmesi gayretlerinde de yine coğrafya biliminin önem ve gerekliliği ön plana çıkarmaktadır. Durum bu açıdan değerlendirildiğinde, bu kadar önemli olan coğrafya biliminin, öğretim faaliyetlerinin de ne kadar önemli olduğu gerçeğini kendiliğinden ortaya çıkarmaktadır. Bu nedenle coğrafya bilimine dayalı coğrafya dersinin en iyi şekilde öğretilmesi gerekmektedir. Buna bağlı olarak coğrafya dersi öğretiminin sorunsuz yapılması; daha geniş bir ifade ile bu ders öğretiminde ortaya çıkabilecek sorunların tespit edilmesi ve en uygun şekilde çözülmesi öğretimsel bir ihtiyaçtır.

İnsan hayatında eğitim ve öğretim önemli bir yer tutmaktadır. İnsanın olduğu yerde her zaman bir öğrenme ve öğretim süreci olacaktır. Bu nedenle insanların karşısına çeşitli nedenlerden dolayı çeşitli sorunlar ve güçlükler çıkabilmektedir. Bu engellerin aşılması için çözüm yollarının bulunması gerekmektedir. Öğretmen, öğrencilerine sürekli olarak gerçek hayattaki problemler ile çelişikli durumları karşılaştırma yapmalı ve karşılaştıkları problemleri çözüme edindikleri bilgi ve becerileri kullanabilmelerini öğretmelidir (Boydak, 2004, s.35).

Bireylerin eğitim ve öğretimlerinde çok önemli yere sahip olan okullar, öğretim ilkeleri bakımından belirli bir çalışma neticesinde hazırlanan çalışma planları ve çeşitli

öğretim yöntem ve teknikleri ile eğitim-öğretim ortamı sunmaktadır. Okullarda verilen eğitim ve öğretim faaliyetlerinin amacı öğrencilerde istendik davranış ve beceri geliştirmelerini sağlamaktır (Taşoğlu, 2010).

Coğrafya dersindeki öğrenciler, coğrafyanın insan hayatı ile olan ilişkisini görmesi ile coğrafya bilgisinin insan hayatını kolaylaştıracağını, kişinin bakış açısını değiştireceğini anlayacaklardır. Böylelikle coğrafi bilgilere ulaşmanın bilincine varılarak bu süreç içerisinde coğrafya öğretiminin önemi ortaya çıkacaktır (Efe, 1997, s.141).

Coğrafya dersi ortaöğretim kurumlarında verilen önemli bir derstir. Bu ders farklı çevrelerde hayatını idame ettiren sosyo-kültürel özelliklere sahip insanların yaşam şekillerini öğrenmemize yardımcı olmaktadır. Bu nedenle coğrafya öğretimini etkileyen sorunların yerinde ve zamanında yapılacak çalışmalarla tespit edilmesi, var olan sorunlara çözüm yolları bulunması açısından kolaylık sağlayacağı düşünülmektedir. Tezin konusunu teşkil eden “Ortaöğretim Kurumlarında Coğrafya Öğretimi ve Sorunlarının İncelenmesi (İncesu İlçe Merkezi Örneği)” adlı bu çalışmada coğrafya biliminin önemi belirtilerek ortaöğretim okullarında coğrafya öğretiminde karşılaşılan sorunlar irdelenmiş olup bu sorunlara ilişkin çözüm yolları üzerinde durulmuştur.

İncesu İlçesindeki ortaöğretim kurumlarındaki coğrafya dersi öğretiminde öğrencilerin derslere olan ilgisini etkileyen temel unsurların neler olduğunu belirlemek, ders kitaplarının içeriğinin, uygulanan öğretim yöntemlerinin, ders araç-gereçlerinin ders öğretiminde ne tür sorunlara sebep olduğunu öğretmen ve öğrenci görüşlerine göre tespit etmek çalışmanın önemini göstermektedir. Öğretmenlerin coğrafya öğretiminde mevcut ders müfredat programlarına ilişkin süreçte karşılaşılan sorunları belirleyebilmek, belirlenen bu hususların coğrafya derslerindeki öğrenci başarısında nasıl bir etkiye sahip olduğu dahu araştırmada görülmektedir.

Eğitim-öğretim sürecinin başlangıcından günümüze kadar coğrafya bilimi diğer bilimlerde olduğu gibi kendisini geliştirmiştir. Coğrafya öğretimindeki sorunları ve bu sorunların neler olduğunun irdelenmesi, yapılan araştırmaların konusunu oluşturmaktadır. Araştırmada farklı kaynaklar taranarak coğrafya öğretimiyle ilgili çeşitli eserler incelenmiştir.

Bu bölümde problemin tespitine, araştırmanın amacına, araştırmanın önemine, varsayımlarına, sınırlılıklarına ve tanımlarına yer verilmiştir.

Problem

Ortaöğretim kurumlarında coğrafya derslerinin belli bir amaca yönelik olarak kendine özgü bir işlevselliği vardır. Coğrafya dersi öğrencilere yakın çevresini daha iyi tanımasını

sağlayarak, çevre ve sorumluluk bilinci kazandırmaktadır. Bunun yanında ülkesine ve yaşadığı dünyaya ait güncel bilgileri öğrenmelerine imkân vererek belli bir görüş oluşturmaya destek olmaktadır.

Liselerde öğretimi yapılan coğrafya derslerinin amacına uygun olarak tam manasıyla öğretiminin olabilmesi için uygulamada problemlerin en aza indirgenmesi ve dersin işlevine uygun olarak öğretimin yapılması gerekmektedir. Bu nedenle coğrafya öğretiminde; konu planlamasının, öğretim yöntem ve tekniklerinin, ders araç gereçlerinin, ders öğretmenin uyum içerisinde olması gerekmektedir.

Bu çalışma da öğrencilerin ve öğretmenlerin görüşleri alınarak, İncesu ilçesindeki ortaöğretim kurumlarında coğrafya öğretiminde karşılaşılan sorunların neler olduğu belirlenmeye çalışılarak bu sorunlara çözüm önerileri getirilmiştir. Bu çalışmada, Kayseri ili İncesu ilçesinde ortaöğretim kurumlarında öğretim gören öğrenciler ile görev yapan coğrafya öğretmenlerinin coğrafya öğretiminde karşılaştıkları sorunlar ile ilgili olarak; coğrafya dersi müfredat programları, uygulanan öğretim yöntem ve teknikleri, öğrencilerin coğrafya dersine olan ilgi düzeyleri, coğrafya öğretmenlerinin ders işleyişindeki tutum ve davranışları ile ilgili sorunların belirlenmesi amaçlanmıştır. Araştırmanın genel amacına uygun olarak aşağıdaki sorulara cevap bulmaya çalışılmıştır.

1. Ortaöğretim öğrencilerinin coğrafya dersine olan ilgileri nasıldır?
2. Ortaöğretim öğrencilerinin kullandıkları ders araç-gereçleri hakkındaki düşünceleri nelerdir?
3. Ortaöğretim öğrencilerinin coğrafya ders öğretmenin tutum ve davranışları hakkındaki görüşleri nelerdir?
4. Ortaöğretim öğrencilerinin coğrafya derslerinde yapılan ölçme ve değerlendirmeye yönelik düşünceleri nelerdir?
5. Coğrafya öğretmenlerinin derslerde uyguladıkları yöntem-teknikler ile ölçme ve değerlendirme hakkındaki görüşleri nelerdir?
6. Coğrafya öğretmenlerinin mevcut ders kitapları ile uygulanan müfredat programları hakkındaki görüşleri nelerdir?
7. Coğrafya öğretmenlerinin coğrafya dersinin işlenişinde okuldaki fiziki etkenler ile ders araç- gereçlerinin durumu hakkındaki görüşleri nelerdir?
8. Coğrafya öğretmenlerinin coğrafya dersinin önemi ve coğrafya bilimine olan yaklaşımları hakkındaki düşünceleri nelerdir?
9. Coğrafya öğretmenlerinin öğrencilerin coğrafya dersine olan tutum ve davranışları hakkındaki düşünceleri nelerdir?

10. Coğrafya öğretmenlerinin coğrafya öğretiminde kişisel olarak kendilerine göre tespit etmiş oldukları sorunlar nelerdir?

Araştırmanın Amacı

Yapılan bu araştırma ile coğrafya öğretiminde öğretmen ve öğrencilerin karşılaştıkları problemler tespit edilerek bu problemlere uygun çözüm önerileri getirilmesi amaçlanmıştır. Bu sorunları tespit ederek çözüm önerileri geliştirebilmek amacıyla Kayseri İli, İncesu İlçe Merkezi'nde öğretmen ve öğrencilere anket uygulanarak onların düşünceleri alınmıştır.

Araştırmanın amacı kapsamında coğrafya öğretimini etkileyen sorunların yerinde ve zamanında yapılacak çalışmalarla tespit edilmesi, var olan sorunlara çözüm yollarının bulunması ile öneriler getirilmesi bakımından kolaylık sağlayabilecektir.

Araştırmanın Önemi ve Gerekçesi

İncesu İlçe Merkezi, Kayseri iline 25 km mesafede bulunup; kervansaray, cami, medrese, hamam, çeşme, fırın, dükkânlar ve suyollarından meydan gelen tarihi ve coğrafi özelliği ile önemli bir yerleşim yeridir. Bağdat-İpek Yolu gibi tarihi özelliklere sahip ticaret yolu üzerinde olması ticaretini arttırmış ve çevre yerleşim yerlerinden gelenlerin sayısı ile ilçe merkezi zaman içerisinde İç Anadolu Bölgesinin önemli bir ilçesi olmuştur. İlçenin hemen yakınında bulunan peribacaları, coğrafi özellikleri ile Türkiye'nin ve dünyanın önemli turizm merkezlerinden olan Kapatokya Bölgesi içerisinde bulunmaktadır. İncesu ilçesinin hemen yakınında organize sanayi bölgesinin olması, mevcut arazisinin tarıma elverişli olması, halkın geçim kaynaklarında olumlu yönde etkilemiştir.

İncesu İlçesinin sahip olduğu bu coğrafi, tarihi ve ekonomik özelliklerin etkisiyle ilçede meydana gelen sosyo-ekonomik gelişmelere bağlı olarak, ilçede bulunan ortaöğretim kurumlarında coğrafya derslerindeki öğrenci başarısı bu itibarla öğrenilmek istenilmiştir. Bu amaçla İlçede bulunan ortaöğretim okullarında araştırma yapılmıştır. Coğrafya öğretiminde görülen problemleri ortaya çıkarıp, bu problemlerin çözümüne ilişkin öneriler sunmak çalışmanın önemini ortaya koymaktadır.

Bu araştırma ile elde edilen verilerin ışığında coğrafya öğretiminde öğrencilerin derslere olan ilgisini etkileyen temel unsurların neler olduğunu belirleyerek; ders kitaplarının içeriğinin, uygulanan öğretim yöntemlerinin, ders araç-gereçlerinin ders öğretiminde ne tür sorunlara sebep olduğunu öğretmen ve öğrenci görüşlerine göre tespit etmek çalışmanın diğer bir önemini göstermektedir. Öğretmenlerin coğrafya öğretiminde mevcut ders müfredat programlarına ilişkin yaptıkları çalışmaları ve bu çalışmalar sürecinde karşılaşılan sorunları belirleyebilmek de araştırmanın bir diğer özelliğini belirtmektedir.

Böylece araştırma sonucunda elde edilen bilgilere bağlı olarak coğrafya öğretiminde karşılaşılan sorunların belirlenmesi ve bu sorunların çözümü için öneriler sunulması, coğrafya ders öğretiminde öğrenci başarısı için izlenecek yöntemlerin belirlenmesine yardımcı olması ile çalışmanın önemi ortaya çıkacaktır.

Varsayımlar

1. Araştırmaya katılan öğretmen ve öğrenciler, veri toplama araçlarında yer alan sorulara istekli olarak cevap verdikleri varsayılmıştır.

Araştırmanın Sınırlılıkları

1. Araştırma, 2017-2018 Eğitim Öğretim yılında Kayseri İli İncesu İlçesi'nde 5 ayrı resmi ortaöğretim okulunda bulunan 165 öğrenci ve 5 coğrafya öğretmeni ile sınırlı tutulmuştur.
2. Araştırma, İncesu İlçesi'ndeki 5 resmi ortaöğretim okulundaki 9,10,11,12. sınıfların birer şubesi ile sınırlı tutulmuştur.
3. Yapılan araştırma sonucunda katılımcılardan elde edilecek veriler, anket maddeleri ile sınırlı tutulmuştur.

İKİNCİ BÖLÜM

Kuramsal Çerçeve ve İlgili Araştırmalar

Bu bölümde coğrafyanın tanımı ve genel kavramlar, coğrafya programının öğretiminde uygulanan yöntem-teknikleri ile derslerde kullanılan araç-gereçler anlatılmaktadır.

Coğrafya'nın Tanımı ve Önemi

Coğrafya'nın tanımı.

Coğrafya kelimesi köken olarak 'géographé' terimi, 'ge' yani Dünya, 'graphé' de tasvir olarak ifade edilmektedir. Bu kapsamda coğrafya bir yer bilimi olarak Dünya'nın insanlara tanıtımını yapan bir bilim olarak değerlendirilmiştir (Doğanay,2010,s.11). Doğanay'ın (2005.s.17) "Coğrafya'ya Giriş" adlı kitabındaki yapmış olduğu diğer bir tanımında; "Coğrafya, coğrafi yeryüzündeki doğal, beşeri ve ekonomik olayları insanla ilgi kurarak inceleyen bir bilimdir." denilmiştir.

Coğrafya kavramı tarihte ilk defa Eski Çağ'da M.Ö. III. yüzyılda geographica şeklinde, Eratosthenes (M.Ö. 275–195) tarafından kullanılmıştır. Bu bilimin genel adını ifade eden coğrafya terimi, bileşik bir sözcüktür (Doğanay,1993,s.2). Tümertekin'in (1994. s.1) "Ekonomik Coğrafya" adlı eserinde, coğrafyayı beşeri bir bilim olarak değerlendirerek insanların bir arada yaşadığı ve çalıştığı yeryüzünü inceleyen bilim olarak tanımlamaktadır. Bir diğer tanımda ise İzbırak (1992. s.61) "Coğrafya Terimleri Sözlüğü" adlı eserinde coğrafyayı, yeryüzünün etkisi altındaki gelişen olayları insanlara tanıtan ve bunlar hakkında bilgi veren bilim olarak değerlendirmiştir. Bu tanımda yeryüzünün insanların yaşam şekillerini etkilemesinden bahsedilmektedir.

Coğrafya, dünyanın tabii ve beşerî özelliklerini tasvir eden, farklı bir bölgenin fiziki ve beşerî özelliklerini bir bütün olarak tanımlayan bir bilimdir (Büyük Larousse, 1986, s. 2415). Yapılan bir diğer tanımda ise coğrafya, dünyayı fiziki ve beşerî bakımdan inceleyen, dünyanın herhangi bir alanını belirleyen ve bu yerleri fiziki, beşeri ve ekonomik, yönden niteleyen bütün gerçeklikler olarak tanımlanmaktadır (TDK,1998.s.412). Coğrafyanın Türkçe sözlükteki karşılığı olarak bu şekilde bir tanımlama yapılmıştır.

Yapılan tanımlardan başka birinde ise coğrafya, insan ile doğal çevrenin karşılıklı etkileşimiyle birlikte nedensellik, dağılış ve karşılaştırma ilkelerini kullanarak inceleyen, araştıran ve meydana gelen sonuçları bir sentez halinde veren bilimler topluluğu olarak

tanımlanmıştır (Elibüyük, 1995,ss.19-23). Bir anlamda coğrafyanın insan ile doğal çevrenin karşılıklı olarak etkileşiminden meydana geldiği belirtilmektedir.

Coğrafya,bu tanımlardan da anlaşılacağı üzere insan ile yeryüzü arasındaki münasebetin neden-sonuç ilişkisine bağlı olarak meydana geldiği, bu ilişkiyi sosyal, siyasal, ekonomik ve fiziksel bakımdan ele alıp inceleyen bir bilim dalı olduğu anlaşılmaktadır.

Coğrafyanın önemi.

Tabiat içerisinde yaşamlarını sürdüren insanlar için coğrafya önemli bir etkidir. İnsanı doğal çevrede yaşamını sürdürürken sürekli olarak çevresiyle ilişki kurmaktadır. İnsanoğlunun ortaya çıkışıyla başlayan hayat mücadelesinde coğrafya biliminden destek almıştır. Hayatını sürdürebilmek için gerekli olan bilgileri coğrafyanın yardımıyla elde etmiştir. Örneğin yeryüzünün yuvarlak olduğunun ispatı ve coğrafi keşiflerle yeni anakaraların, ticaret yollarının, yeni ürünlerin ve kültürlerin keşfi coğrafya bilimi sayesinde olmuştur. Deprem gerçeğinin bilinmesi de coğrafya eğitiminin hayatta nedenli önemli olduğunu açıkça göstermektedir.

Coğrafya bilimi yeryüzündeki alanların nerede ve nasıl meydana geldiklerini, diğer etmenlerle nasıl karşılıklı olarak etkileşim içinde olduklarını, insanlığa ve doğal ortama nasıl daha yararlı hale gelinebilecekleri türden sorular ile insanları düşünmeye ve bu benzeri problemlere çözümler getirmeye sürükleyen bilim olarak değerlendirilmektedir (İncekara, 2007). Bir anlamda insanı karşılaştığı sorunlar karşısında çözüm aramaya teşvik etmektedir.

Coğrafyanın eğitim sistemindeki yerini vurgulamak isteyen pek çok bilim insanı da görüşlerini uygun fırsatlarda dile getirmişlerdir. Coğrafya öğretim programı kapsamında öğrenciler, Türkiye’de öncelikli olarak yaşamış oldukları yerleri öğrenmelerini amaç edinse de dünyadaki diğer alanların öğrenilmesini ve bilinmesini de isterler. Bu nedenle dünyanın bütün yerleri insanların öğrenme alanı haline gelmiştir (TC. MEB. TTKB.2005). Coğrafya insanların dünyayı tanımada yardımcı olan önemli bir bilimdir.

Yeryüzü ile ilgili bilgileri sistemli bir şekilde organize ederek insanlar tarafından öğrenilmesi coğrafya ile olmaktadır. Bu kapsamda insanların hayata bakış açısındaki farklılıklara coğrafi bilgilerin neden olduğu söylenebilir (Girgin, 2001, s.131). Kişinin ufkunu açarak yaşadığı yer ve uzak bölgeler hakkında yeni fikirler edinmesine neden olabilmektedir.

Yeraltı ve yerüstü kaynaklarının mevcut durumunu geleceğe göre planlamasını yapan ülkeler, dünyadaki diğer devletlere nazaran önemli avantajlar sağlarlar. Bu durumdan o ülke ve ülke insanı her bakımdan bir gelişme göstermiş olur.Ünlü bilim insanıKant’ın ifade ettiği

gibi coğrafya bilimi insan zekâsına ve kültürüne en çok katkısı olan bilimdir (Nişancı, 1980, s.12) denilebilir.

İnsanların yaşadığı yakın alanlar olmak üzere dünyanın diğer uzak yerlerini tanımak ve öğrenmek açısından coğrafya bilimi önem arz etmektedir. Bu kapsamda coğrafya dersi öğretimi için birden fazla etken vardır. Bu etkenler, entelektüel ve pratik sebepler olarak görülebilmektedir (Karakuyu, 2010). Yeryüzü ile ilgili olarak insanların yaşama hazırlıklı olabilmeleri ve karşılaştıkları problemlerle mücadele edebilmeleri için coğrafya öğretiminin verilmesi iyi bir sebeptir.

Coğrafi anlayış tarzı insanların günlük yaşamlarına katkı sağlar. Bu nedenle işçi ile işveren, tüketici olarak insanlar alacakları kararların uluslararası ve çevresel etkilerini iyi anlamalıdır. İnsanlara yönelik verilen her türlü mesleki eğitim, yetişkin eğitimi ve hizmet içi eğitim coğrafi bir bakış açısından bireylerin yaşamları boyunca sürekli olarak gelişimlerine katkı sağladığını söylenebilir (Artvinli & Kaya, 2010). Böylelikle coğrafyanın gündelik hayatla ne kadar iç içe olduğu görülmektedir.

Coğrafya Öğretim Programları

Ortaöğretimde okutulan coğrafya öğretim programları, okulların program türlerine göre hazırlanarak planlaması yapılır. Türkiye’de cumhuriyetin kuruluşundan itibaren ortaöğretim kurumlarında öğretimi yapılacak derslere yönelik öğretim programları değişiklikleri olmuştur. Cumhuriyetin ilanı ile kurulan yeni okullardaki ilk coğrafya ders müfredatı, 1941 yılında Ankara’da toplanan Coğrafya Kongresinde yapılmıştır. Bu kongrede coğrafya öğretimi ile ilgili olarak uygulanacak müfredatın genel ve özel amaçlarının tespiti yapılmış olup bu kapsamda günümüze kadar birçok program hazırlanmıştır. Yapılan müfredatla ilgili olarak 1973 yılında bir program değişikliğine gidildiği görülmektedir. 1973–1983 yılları arasında uygulanan program, 1983 yılında yeniden değişikliğine gidilerek yeni bir öğretim programı hazırlanmıştır. 1983–1992 yılları arasında uygulanan bu öğretim programı, 1992 yılında ise yeniden değiştirilen coğrafya müfredatının 2006 yılına kadar uygulandığı belirtilmektedir (Koçak, 2007, ss.9 – 10). Ders müfredatlarının yıllara göre zaman zaman değiştiği anlaşılmaktadır.

2006 yılında uygulamaya konulan yapılandırmacı yaklaşımli olan bu müfredatta aktif öğrenme ile öğretimi hedeflenmiştir. “Aktif öğrenme, öğrenenin öğrenme sürecinin sorumluluğunu taşıdığı, öğrenene öğrenme sürecinin çeşitli yönleri ile ilgili karar alma ve öz düzenleme yapma fırsatlarının verildiği ve karmaşık öğretimsel işlemlerle öğrenenin öğrenme sırasında zihinsel yeteneklerini kullanmaya zorlandığı bir öğrenme sürecidir.” (Açıkgöz,

2003, s.28). Aktif öğrenme şeklinin öğretim sürecinde etkili bir öğretim modeli olarak uygulanmak istenilmektedir.

Ortaöğretim kurumlarında uygulanan müfredat programları öğrenciye hangi davranışların nasıl kazandırılacağını göstermekle birlikte uygulanan müfredat programlarının işlevselliği hakkında da bilgi vermektedir.

Milli Eğitim Bakanlığının (MEB) Talim Terbiye Kurul Başkanlığınca (TTKB) 2017 yılında coğrafya dersi müfredatı ile ilgili olarak derslerin işlenişi ve konuların kapsamı değiştirilerek kazanımlar farklılaştırılmıştır. Bilim insanlarının ve eğitim uzmanlarının bilimsel ve teknolojik gelişmelere bağlı olarak geliştirdikleri bu sistemde, okullardaki sınıf seviyelerine uygun coğrafya ders saatleri ve konuları, müfredat türlerine göre değişiklik göstermiştir.

Coğrafi programın hedefleri.

Coğrafyanın hedefi, farklı coğrafi özellikteki yerlerin yorumlanması, insanların yaşam alanını oluşturan yerkürenin öğrenilmesi ve buna bağlı olarak yerküreden daha iyi yararlanılmasına katkıda bulunması olarak görülmektedir (Güngördü, 2002, ss.5-6). Öğrencilere eğitim-öğretim yoluyla kazandırılması gereken pek çok davranış vardır. Coğrafi bilgilerin öğrenilmesi ile de öğrencilerin sosyal ve kültürel bilgilerinde değişiklikler olabilmektedir. Bu bilgilerin öğrenilmesi ile insanlar yaşam alanlarını belirlerken coğrafi bilgilerinden yararlanabilecektir.

MEB, örgün öğretim kapsamında olan okullarda uygulayacağı öğretim programlarını, günümüzde yürürlükte olan 1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanununun da yer alan “Türk Millî Eğitiminin Genel Amaçları” ile “Türk Millî Eğitiminin Temel İlkeleri” hükümleri doğrultusunda yapmaktadır. Bu programlar okulların derecesine göre zamana ve bilimsel gelişmelere bağlı olarak değişiklik gösterebilmektedir. Bilim insanlarının ve eğitimle ilgili uzmanların yapmış oldukları bu çalışmalar, ülkenin eğitim politikasının niteliğini ve öğretim programlarının özelliğinin belirlenmesine katkı sağlamaktadır.

Coğrafya öğretiminde temel amaç öğrencilerin yakın çevrelerinden başlamak üzere Türkiye ve dünyayla ilgili gerekli olan bilinci insanlar üzerinde oluşturmaktır. Ortaöğretim kurumlarında coğrafya dersi müfredat programları MEBTTKB'nın 14.07.2005 tarih ve 198 sayılı kararında öğrenciler tarafından bazı kazanımların olması hedeflenmiştir. Bu kazanımlar ile öğrenciler coğrafyanın temel kavramsal özelliklerini ana hatları ile kavrayarak, yakın çevresinden itibaren ülkesini ve dünyayı tanımasına, insan ile tabiat arasındaki ilişkiyi öğrenmesine, ekosisteme bağlı olarak çevre bilincinin oluşmasına, coğrafi değerlerin

bilinmesi ile ‘vatan sevgisi’ olgusunun oluşmasına neden olmaktadır (MEB, 2005, s.12). Coğrafyanın yardımı ile kişilerin yaşadığı yer ve dünyanın diğer bölgeleri hakkında bilgi sahibi olması, sosyal- kültürel yönden de gelişimlerine katkı sağlayabilir.

Coğrafya, böylece insanların kültürel bilgi birikimine yapmış olduğu bu katkıları ile insanda doğal çevreyi korumasını, vatan bilincini, ülkesine ve dünyaya ait değerleri tanımasını ve anlamasını, yaşadığı yerlerin kültürel ve ekonomik potansiyelini öğrenmesini sağlayarak belli bir bilinç uyandırmaktadır.

Coğrafi programın temel ilkeleri.

Her bilimde olduğu gibi coğrafyanın da kendine özgü temel ilkeleri vardır. Bir hedefe ulaşmak için bu temel ilkelere uyulması gerekmektedir. “Hedef amaca ulaştıran, doğruluğu kanıtlanmış, her türlü şüpheden arındırılmış öncül düşünceler, kılavuz fikirlerdir.” (Küçükahmet, 2006, s. 37). Coğrafya biliminin de öğretim sürecinde kendine özgü temel ilkeleri yer almaktadır.

MEB tarafından coğrafya dersi öğretim programları ile ilgili olarak bazı temel ilkelerin derslerde uygulanması istenilmektedir. Bu ilkeler ile öğrencilerin davranışlarda olumlu anlamda bazı istendik kazanımların oluşması hedeflenmiştir.

Coğrafya öğretim programlarındaki ilkeler şunlardır:

1. Müfredat, öğrenciyi öğretimin merkezine alır.
2. Müfredat, bilgiyi ezber bir şekilde değil de öğrenciyi öğrenme sürecine aktif bir şekilde katarak öğrenmeyi gerçekleştirir.
3. Müfredatın hedefi bilgiyi ve beceriyi öğrencilerin günlük ve gelecekteki mesleki yaşantılarına katkı verebilecek özellikte olmasını sağlamaktır.
4. Müfredat, öğrencileri soru sormalarına, araştırma yapmalarına ve planlı olmalarına teşvik eder.
5. Müfredat, doğa ile insanın karşılıklı etkileşimine duyarlı, doğaya uyumlu gelişmeyi hedef alır ve tasarruf yapmaya özendirir.
6. Müfredat, hayatta yaşanan olayların alan, bölge, ülke ve dünya ölçeğinde algılanmasına yönelik ve küresel etkileşimi yansıtabilen bir içeriği öngörür.
7. Müfredat, Türkiye’nin özel konumunu iyi anlayan ve millî değerlere önem veren yapıda olmalıdır (MEB, 2005). Bu kapsamda değişik ülkelerde uygulanan modellerin olduğu alınıp gibi uygulanması doğru değildir. Türkiye’nin gerçeklerine ve stratejik önemine uygun bir program oluşturulmalıdır.

Yeni Coğrafya Müfredatı

Bilimsel alanda meydana gelen gelişmeler, kişinin ve toplumun değişen ihtiyaçlarını ve kişilerden istenen rollerini etkisi altına almıştır. Görülen bu değişim ile birlikte bilgiyi üreten ve gündelik hayatta kullanarak problemleri çözebilen, olaylara eleştirel düşünce ile yaklaşan, iletişim becerilerine sahip, yaşadığı topluma ve kültürüne katkı veren niteliklerdeki bir bireyin tanımı da yeniden yapılmaktadır. Yeni öğretim programları, bilgiyi vermekten ziyade kişisel farklılıkları dikkate alarak beceri kazandırma hedefi olan, yalın ve anlaşılır bir yapı özelliğindedir. Bu kapsamda değişik konu ve sınıf düzeylerinde tekrar eden kazanımlar yer alırken, bütünsel bakımdan bir kerede kazandırılması hedeflenen öğrenmeler de yer almaktadır. Bu programlarda yer alan kazanımlar ile sınıflar ve eğitim kademeleri düzeyindeki değerler, bütünlük sağlayan bir bakış açısı sağlamaktadır (MEB, 2018,s.4). Programların bir bütünlük içerisinde öğrenci kazanımlarını önemseyen bir yapıya sahip olduğu belirtilmektedir. Bu durum coğrafya öğretimi açısından olumlu bir gelişme olarak değerlendirilebilir.

Ortaöğretim kurumlarında 9, 10, 11, 12. sınıflardaki coğrafya dersleri, MEB TTKB tarafından müfredat programı değiştirilmiştir. 2017 yılında yeni coğrafya dersi müfredatı hazırlanarak, 2018 yılında bu programa en son şekli verilmiştir.

Coğrafya öğretim programının genel amacı.

Bilimsel alanda meydana gelen teknolojik gelişmeler, insanlar için büyük kolaylıklar getirmiştir. Bilgi ve iletişim alanlarında meydana gelen bu değişim; ulusal ve küresel ölçekte, insanlar arasındaki etkileşimi artırmıştır. Böylece dünyadaki uzak olan yerler birbirine yakınlaşmıştır. Bölgesel ve küresel alanda oluşan etkileşimler beşerî ve doğal süreçler bakımından da gerçekleşmiştir. Yeni yerleri görmek ve gezmek isteği insanlarda coğrafi bilgilerin günlük hayatta daha yoğun olarak kullanılmasını sağlamıştır. Bu duruma örnek verecek olursak, yeryüzünün herhangi bir yerinde meydana gelen bir çevresel olay, birçok bölgede etkisini gösterebilmektedir. Bu nedenle değişik alanlarda görülen doğal ve beşerî süreçlere bağlı olarak görülen etkileşim, Coğrafya Dersi Öğretim Programının güncellenmesine sebep olmuştur. Öğretim Programının güncellenmesi ile bazı kavram ve konular elenerek veya sınırlı açıklamalar ile programın yoğunluğu azaltılarak, liseye geçiş sürecinde bütünlük sağlanmıştır. Ayrıca alana ilişkin güncel gelişmelere göre üniteler ve kazanımlar gözden geçirilerek, gerekli olan yerlerde ünite ve kazanım sıralamasında değişikliğe gidilmiştir. Buna bağlı olarak yaşamın her alanında yer alan bilgi ve iletişim teknolojilerinin Coğrafya öğretiminde kullanımının önemi görülmüştür (MEB, 2018,s.11). Coğrafya öğretim

programlarının yenilik ve gelişmelere bağlı olarak kendisini güncellemesinin gerektiği anlaşılmaktadır.

2017 yılında hazırlanan yeni coğrafi öğretim programında 9, 10, 11 ve 12.sınıflardaki müfredat değişiklikleri ile 2005 yılındaki müfredata göre konu bazında eklenen yeni kazanımlar, tamamen çıkarılan eski kazanımlar, ifadesi sadeleştirilen veya değiştirilen kazanımlar, sınıflar arası yer değiştirilen kazanımlar ve değiştirilmeyen kazanımlarla müfredatta yenilenme olmuştur. Bu değişen duruma örnek verecek olursak, 9. sınıf coğrafya dersinde ‘Doğal Sistemler’ adlı üniteye, ‘Coğrafya biliminin gelişimi’ adlı kazanım konusu eklenmiştir. Aynı ünite de yer alan ‘Doğa ve insan etkileşimini ortaya koymada coğrafyanın rolü’ adlı kazanım da bu üniteden çıkarılmıştır.

Öğretim sistemin amacında kişilerin bilgi ve becerilerinin kazandırılmasında öğretim programlarının işlevi ön plana çıkmaktadır. Günlük hayatta meydana gelen gelişmeler diğer alanlarda olduğu gibi öğretimdeki program değişimine etki etmektedir. Bilimsel ve teknik alandaki bu gelişmeler insanın gelişimine neden olmaktadır. Bu sebeple devletler değişim ve gelişmelere bağlı olarak öğretim programlarını güncellemektedirler.

Millî Eğitim Temel Kanunu’nun yer alan ve Türk Millî Eğitiminin Genel Amaçları ile Türk Millî Eğitiminin Temel İlkeleri esas alınarak hazırlanan Coğrafya Dersi Öğretim Programıyla öğrencilerinden istenilen tutum ve davranışlar şunlardır:

1. Coğrafya biliminin temel kavram ve araştırma yöntemleri ile yapmış olduğu araştırmada ortaya çıkan sonuçları rapor edebilmesi,
2. İnsan ile tabiat arasındaki ilişkiye dair coğrafi bilgi ve kabiliyete sahip olması,
3. Dünyaya ait önemli olay ve olgular arasında mevcutyaşam ile bağlantı kurması,
4. Tabii ve beşerî sistemlerin işleyişini ve değişimini kavraması,
5. Çevresinden başlayarak ülkesine ve dünyaya ait mekânsal olguları anlaması ve bu değerlere sahip çıkma bilincini geliştirmesi,
6. Doğal çevrenin işleyişine yönelik sorumluluk kazanması,
7. Doğa ile insanın uyum içindeki birlikteliğine dair mekânsal önemini kavraması,
8. Kaynakların kullanımı konusunda tasarruflu olma algısına sahip olması,
9. Dünyada meydana gelen doğal afetler ve çevre sorunlarındair korunma ve önlem alma yollarına yönelik uygulamalar geliştirerek bilinçlenmesi,
10. Günümüzde görülen bölgesel ve küresel seviyedeki gelişmelere bağlı olarak çevresel, kültürel, siyasi ve ekonomik kuruluşların uluslararası ilişkilerdeki önemini kavraması,

11. Coğrafi konumu ile stratejik öneme sahip Türkiye'nin bölgesel ve küresel düzeydeki önemini bilmesi,
12. Coğrafi bilgilere sahip olmak ile "vatan bilinci" algısını kazanabilmesi,
13. Türkiye'nin özel konumunu dikkate almak suretiyle yakın çevresindeki ülkeler ile diğer dünya devletleri arasındaki ilişkileri bilerek, bu devletler hakkında bilgi sahibi olması (MEB, 2018,s.14) beklenmektedir. Bu nedenle dünyanın önemli bir stratejik konumuna sahip bir yerinde olması, bu tür bilgilerin kazanılmasını gerekli kılmaktadır.

Coğrafi beceriler.

Ortaöğretim kurumlarında öğretimi yapılan coğrafya derslerinde öğrencilerin kazanılması istenilen coğrafi beceriler vardır. Öğrenciler bu becerileri kazanması ile gündelik yaşamda kolaylıklar sağlayarak belli bir tecrübeye sahip olacaktır. Coğrafi becerileri sıralayacak olursak:

Coğrafi gözlem.

Coğrafi gözlem becerisi; olay ve olguları algılama, tanımlama, bunlar arasındaki sebep-sonuç ilişkisini açıklama, gözlemlenen olay ve olguların nedenlerini sorgulayarak çıkan sonuçları tahmin etme, benzer ve farklı yönleri ortaya koyma şeklinde bir davranıştır.

Arazide çalışma.

Arazide çalışma becerisi; konusu itibari ile sınıf dışında yapılması gereken herhangi kazanımın uygun bir arazide konunun niteliğine göre yapılmasıdır. Bu beceri ile öğrenci okul dışındaki alanda meydana gelen olay ve olguları gözlemlemesi, araştırma ve planlama yapması, ihtiyacı olan araç-gereçleri kullanması, arazide elde ettiği bulguları analiz edip kaydetmesi, bu beceri türünün gelişimine katkı verecektir.

Coğrafi sorgulama.

Bu beceri türünde ise öğrenciler, coğrafi bir konunun veya sorunun farkına vararak, mevcut konuyu tanımlayarak açıklamada bulunması, bu konuyu veya sorunu analiz etmesine katkı vererek çeşitli değerlendirmelerde bulunmasını sağlar.

Zamanı algılama.

Zamanı algılama becerisinde; insan ile doğanın oluşturduğu bir zaman sürecinde bir sistem vardır. Bu sistem zamanla bir doku oluşturmuştur. İnsan ve doğaya ait sürecin farklı zaman algıları da oluşmuştur. Coğrafya dersinde öğrencilerin jeolojik devirlere dair zamanı

algılaması, tarihî süreçlerdeki zaman algısı gibi buna benzer hususlar ancak zaman algısı ile öğrencilere kazandırılır.

Değişim ve sürekliliği algılama.

Bu beceri türü, olay ve olguların belli bir zaman diliminde benzer ve farklı olan yönlerini bularak, ortamdaki değişim ve devamlılığı idrak etmeyi, coğrafi süreçlerdeki değişim ve devamlılığının sebeplerini sorgulama becerisini kazandırmaktadır.

Harita becerileri.

Harita becerileri, coğrafya dersindeki harita çalışmalarında önemli bir yere sahiptir. Coğrafya dersi konusundaki kazanıma göre coğrafi olay ve olguların öğrenilmesinde haritalardan yararlanır. Harita becerileri genel olarak şu nitelikleri oluşturmaktadır. Harita ile coğrafi konum belirleme, haritalardan yararlanarak alan ve uzunluk hesaplamaları yapma, mekânsal dağılımları öğrenme, haritaları doğru olarak analiz etme, taslak harita çizme gibi beceriler olarak görülmektedir. Buna bağlı olarak harita çizme becerisi derslerde atlas ve küre kullanımında da öğrencilere kolaylık sağlamaktadır.

Grafik, tablo ve diyagram hazırlama ve yorumlama.

Coğrafi olay ve olguların değerlendirilmesi için uygun veri seçiminin yapılması ve sınıflandırılması; bu bulgulara elverişli grafik, tablo ve diyagram yapma, dersin konusuyla alakalı resimler kullanma; elde edilen bu verilere göre tablo, grafik ve diyagramların sonuçlarını yorumlayarak ve karşılaştırarak sentezleme yapma bütün bu becerileri meydana getirmektedir.

Kanıt kullanma.

Herhangi bir coğrafi konu ile ilgili olarak insan ve doğanın oluşturmuş olduğu süreçlere ait kanıtlar vardır. Kanıt kullanma coğrafi konunun özelliğine göre “Jeolojik süreçlere ait fosil, taş veya tektonik vb. bir doğa unsurunu kanıt olarak kullanma; iklim süreçlerine ait kanıt kullanma, tarihî, sosyal, ekonomik ve politik olay ve olgulara ait kanıt kullanma” şeklindeki becerileri oluşturur (MEB, 2018,ss.12-13). Kanıt kullanma ile coğrafya derslerindeki öğrenci kazanımlarının daha kalıcı olmasını sağlamaktadır.

Coğrafya öğretim programının uygulanmasında dikkat edilecek hususlar.

1. Yeni coğrafya öğretim programında öğrencilerin kolaylıkla araştırma yapmalarına, sorgulamalarına, problem çözmelerine, tartışabilmelerine, okuldaki diğer

öğrencilerle birlikte bu tür çalışmalar yapabilmelerine ortam ve imkân sağlanmalıdır. Ders etkinliklerinin sınıf içerisinde yapılmasına dikkat edilmelidir.

2. Konuların anlatımında gündelik yaşam ile bağlantı kurulmalıdır. Yapılacak ders etkinliklerinde ve çalışmalarda bu hususlara yer verilmelidir.
3. Ders konuları işlenirken öğrenci kazanımları dikkate alınarak, öğrencilerde çok yönlü düşünme yeteneği geliştirilmelidir.
4. Öğretim programının uygulanmasında dersin, konunun ve öğrencinin seviyesine uygun olarak ders araç-gereçleri hazırlanmalıdır.
5. Öğretim programının uygulanmasında teknolojik imkânlardan yararlanılmalıdır. Coğrafi Bilgi Sistemi de bu imkânlar dâhilindedir. Okullarda yer alan teknik donanım ve fiziki imkânlar öğretmen tarafından kullanılmalıdır.
6. Derslerin konu özelliğine uygun olarak okul gezileri yapılmalıdır. Özellikle coğrafya dersleri için arazide yapılan çalışmalar öğrencinin coğrafi olayı yerinde görüp değerlendirmesi açısından önemlidir.
7. Coğrafya dersi ile ilgili olarak öğretmenler ders kitapları ile sınırlı kalmamalıdır. Sınıf ve öğrencilerin hazırbulunuşluk seviyeleri dikkate alınarak, konunun işleyişine uygun olacak şekilde ders araç-gereçleri kullanılmalıdır. Bu materyaller hazırlanırken dersin zümre öğretmenleri ve diğer branş öğretmenleriyle iş birliğine gidilmelidir (MEB, 2018,s.14). Coğrafya dersine yakın olan tarih, sanat tarihi, sosyoloji, biyoloji vb. derslerin öğretmenleriyle yakından çalışılması ile öğrencilerin dersi kavramlarına kolaylık sağlar.

Kazanım sayısı ve süre tablosu.

Kazanım öğrencilerin davranışlarında ve bilgi seviyelerinde istenilen hedeftir. Bir anlamda yeni öğrenmiş oldukları bilgilerle yeni davranış ve tutumlarda bulunma halidir. Yeni müfredatta her bir sınıf seviyesine göre ünitelerde yer alan kazanımlar,belirlenen ders saatlerine göre oranları aşağıdaki tabloda gösterilmektedir (MEB, 2018,ss.15-16). Bu tabloda sınıf seviyelerine göre mevcut ünitelerin konulara göre nasıl sınıflandırıldığı da yer almaktadır.

Tablo 1. *Kazanım Sayıları ve Süreleri*

9. SINIF (2 Ders Saati) Ünite	Kazanım sayısı	Süre/Ders saati	Oran (%)
Doğal Sistemler	13	47	65
Beşerî Sistemler	4	15	21
Küresel Ortam: Bölgeler ve Ülkeler	3	5	7
Çevre ve Toplum	2	5	7

Tablo 1. (devamı)

TOPLAM	22	72	100
10. SINIF (2 Ders Saati) Ünite	Kazanım sayısı	Süre/Ders saati	Oran (%)
Doğal Sistemler	17	36	50
Beşerî Sistemler	12	24	33
Küresel Ortam: Bölgeler ve Ülkeler	1	4	6
Çevre ve Toplum	4	8	11
TOPLAM	34	72	100
11. SINIF (2 Ders Saati) Ünite	Kazanım sayısı	Süre/Ders saati	Oran (%)
Doğal Sistemler	2	4	5
Beşerî Sistemler	15	41	57
Küresel Ortam: Bölgeler ve Ülkeler	7	17	24
Çevre ve Toplum	5	10	14
TOPLAM	29	72	100
11. SINIF (4 Ders Saati) Ünite	Kazanım sayısı	Süre/Ders saati	Oran (%)
Doğal Sistemler	4	12	8
Beşerî Sistemler	20	76	53
Küresel Ortam: Bölgeler ve Ülkeler	9	40	28
Çevre ve Toplum	7	16	11
TOPLAM	40	144	100
12. SINIF (2 Ders Saati) Ünite	Kazanım sayısı	Süre/Ders saati	Oran (%)
Doğal Sistemler	1	2	3
Beşerî Sistemler	12	33	46
Küresel Ortam: Bölgeler ve Ülkeler	9	31	43
Çevre ve Toplum	2	6	8
TOPLAM	24	72	100
12. SINIF (4 Ders Saati) Ünite	Kazanım sayısı	Süre/Ders saati	Oran (%)
Doğal Sistemler	2	12	8
Beşerî Sistemler	17	82	57
Küresel Ortam: Bölgeler ve Ülkeler	11	38	27
Çevre ve Toplum	4	12	8
TOPLAM	34	144	100

Kaynak: MEB, 2018, ss.15-16'dan alınarak düzenlenmiştir.

Tablo 1’de görüldüğü gibi coğrafya dersi öğretim programı ünite temelli olarak 9 ve 10. sınıflarda 2 ders saati, 11 ve 12. sınıflarda 2 ve 4 ders saati olarak düzenlendiği görülmektedir. Bu programda her sınıf seviyesinde aynı isimli 4 ünite yer almaktadır. 9.10.11.12. sınıfların ünite konularında yer alan kazanım sayılarının farklı olduğu ve bu kazanımların ders saatlerine göre değiştiği görülmektedir. Ünite konularındaki kazanım sayıları ve ders saatlerindeki farklılaşma sınıf düzeylerinde olmuştur. Şöyle ki 11. sınıf ‘Çevre ve insan’ konulu üniteye yer alan 4 saatlik dersin kazanım sayısının 7 olduğu, 12. sınıfta aynı üniteye yer alan 4 saatlik dersin kazanım sayısının ise 4 olduğu belirtilmektedir.

Öğretmenler sınıf seviyesine göre coğrafya derslerindeki konuları bu kazanımlara göre işlerler. Kazanımlar öğretmen tarafından sınıf defterlerine ders saatlerine uygun olarak yazılır. Kazanımdaki amaç işlenen konunun öğrencide tam öğrenilmesini sağlamaktadır. Öğretmen, öğrenmenin tam olması için kazanımlarda yer alan hususları etkinliklerle gerçekleştirmeye çalışır. Yeni müfredatta yer alan kazanımların öğretmeni yönlendirmesi ileo esnada verilen dersin konusu öğretilmiş olur.

Coğrafya Öğretim Yöntemleri

Coğrafyanın öğretiminde ders öğretmenlerinin kullanacağı yöntem ve teknikler, coğrafya ders konularının öğretimde kolaylık sağlamalıdır. Coğrafyanın öğretimi sırasında kullanılan öğretim tekniklerinin coğrafya ders konularıyla sunulmasında uygunluk göstermelidir.

Orta öğretim kurumlarında coğrafya derslerinde öğrencilere verilen öğretim programlarında belirtilen amaçlar ve program içeriğinin öğretilmesi sırasında bazı önemli hususlar vardır. Sınıftaki öğrencinin algısı, ne düşündüğü, öğretmenin coğrafya ile alakalı bilimsel gelişmeleri takip etmesi bu hususlar içerisinde yer alır.

“En genel anlamı ile metot, belli bir amaca ulaşmak için uyulan ve uygulanan yoldur.” şeklinde tanımlamaktadır (Doğanay, 1993, s.119). Yöntemin sözlük ve kelime anlamı, “bir amaca ulaşmak için tutulan düzenli yol” olarak ifade edilmektedir (Büyükkaragöz & Çivi, 1997, s.75). Bir anlamda metot izlenen yol olarak da söylenebilir.

Yöntemin tanımı ile ilgili olarak değişik görüşler vardır. Bu görüşlerin birinde yöntem, “Öğrencilerin özellikleri, ders araç ve gereçleri ile tüm öğrenme durumları göz önünde tutularak belirlenen ve izlenen mantıklı yoldur.” (Oğuzkan, 1985, s.72) şeklinde ifade edilmektedir. Yöntem ve teknik kelimeleri arasındaki ilişkiyi değerlendirirsek; Yöntem, belli bir görüşe göre öğretim yapma usulüdür. Teknik ise öğretim metodunu öğretmenin uygulamaya koyma biçimidir (Büyükkaragöz & Çivi, 1997, ss.77–78) denilebilir.

Coğrafya Öğretiminde Kullanılan Yöntemler:

- 1- Anlatım Yöntemi
- 2- Soru-Cevap Yöntemi
- 3- Problem Çözme Yöntemi
- 4- Gösteri (Demonstrasyon) Yöntemi
- 5- Gezi-Gözlem Yöntemi
- 6- İşbirliğine Dayalı (Kubaşık) Öğrenme Yöntemi
- 7- Deney Yöntemi
- 8- Örnek Olay (Vaka) Yöntemi
- 9- Tartışma Yöntemi

Anlatım (takrir) yöntemi.

Anlatım yöntemi bilginin anlatan tarafından aktarılmasıdır. Bilgi aktarımı genelde bu yöntem ile olmaktadır. Bir anlamda konuşmacıdan çok sayıda kişinin yararlanmasını sağlayan tekniktir. Anlatım yöntemi, öğrenciden etkin katılım istemeksizin, bilginin tamamının anlatıma dayalı olarak sunulması; öğretmenin konuyu belirli bir sıra ve düzene göre öğrencilere anlatması ve açıklamasıdır (Ergin, 1995, s.97). Günümüzde en çok uygulanan bir yöntem olup ders veren tarafından sıkça tercih edilmektedir.

Bu metodun daha iyi uygulanması için gerekli ders araç-gereçleri, kaynak kitap, harita - slayt ve filmler kullanılmalıdır. İlköğretim çağında, gezi, gözlem, inceleme çalışmalarından sonra, yapılan aktiviteler üzerinde konuşularak, anlatım yönteminin bir çeşit zenginlik olarak kullanılması, öğrencilerin de bu faaliyete katılması, bu yöntemin etkili kullanılmasına faydalı olabilir (Binbaşoğlu, 1991, s.138). Bu durumda anlatım yönteminin ders araç-gereçleri ve değişik aktivitelerle desteklenmesinin önemi ortaya çıkmaktadır.

Anlatım yönteminin başarıyla uygulanabilmesi için öğrencinin öğrenme hız tekniğinin uygulanışı sırasında dikkate alınmalıdır (Bilen, 1989). Öğrenme hızı kişiden kişiye değişebilmektedir.

Anlatım Yönteminin Kullanılma Şekilleri:

- a- Yapılan etkinliklerin verilişinde.
- b- Ders ortamındaki öğrencilerin güdülenmesinde,
- c- Konu ve ünitelerin özetlenmesinde,
- d- Konu olarak anlaşılması problemlili olan bölümlerin kolay anlaşılır hale getirilmesinde.
- e- Boşluk doldurma şeklinde ve derinliği olan konuların anlatımında.

f- Zorluk derecesi nedeniyle öğrencilerin bulmasında zorlandığı konuların sınıfta anlatımı sırasında yapılmalıdır.

Anlatım metodu her bilim alanında kullanılmaktadır. Ancak diğer bilimlerde olduğu gibi coğrafya öğretiminde bazı farklılıklar görülebilmektedir. Coğrafya dersinde anlatım yönteminde coğrafi kavramların ve anlatım şeklinin bazı araç-gereçler ile desteklenmesi gerekmektedir.

Bu yöntemin kullanıldığı yer mekân zaman ve şartlar göz önünde bulundurularak, kullanımına dikkat edilerek değerlendirilmelidir. Ancak öğrenci ve öğretmenin birlikte yaptıkları etkinliklerde ise anlatım yönteminden kaçınılmalıdır (Güngördü, 2002). Öğretim sürecinde sürekli anlatım yöntemi kullanılırsa sıkıcı hale gelebilir. Coğrafya öğretmenlerinin anlatım yönteminde en çok dikkat etmesi gereken husus Türkçeyi iyi kullanmalarındır. Coğrafya derslerinde anlamı bilinmeyen kelimelerin kullanımından kaçınılmalıdır.

Soru-cevap yöntemi.

Bu öğretim tekniği ilkökul ve ortaokul düzeyinde uygulanabilecek bir teknik olarak uzmanlar tarafından kabul edilmektedir. Soru-cevap tekniği öğretmenin önceden hazırladığı ve sözlü olarak öğrenciler tarafından cevaplamaları istenen bir öğretim tekniğidir. Hazırlanan sorular öğrencilerin bilgileri hatırlamalarını için değil, düşünme sonucunda yorumlayabilecek özellikte olmalıdır.

Soru-cevap tekniği, herhangi bir konu hakkında cevap almak amacıyla soru sormak, öğrencilerin derse aktif olarak katılımı sağlayarak, soru sormalarını sağlayarak, sorulara aldığı cevapları eleştirerek ders işleme şeklinde yapılmaktadır (Büyükkaragöz &Çivi, 1997,s. 81). Soru cevap yöntemi ile konunun en kritik noktalarının öğrenciler tarafından anlaşılıp anlaşılmadığı öğrenilebilir (Güngördü, 2002). Soru-cevap yönteminde öğrenciler ile karşılıklı konuşma yapılması ve düşünme alışkanlıklarının kazandırılması bakımından oldukça önemli olduğunu belirtilmektedir (Eskihalleç, 2009).

Öğretmenler, öğrencilerin soru sormalarına fırsat vermeli, yapmış olduğu öğretimin amacını öğrencilerden gelen sorulara göre dayandırılmalıdır. Böylece öğrencilerin ilgi ve ihtiyaçlarına göre öğrenim yapılmış olur. Soru soran öğrenci derslerle ilgili olan öğrencidir. Öğrenci sorularına önem verilirse, onların dikkatli olmaları ve derse karşı ilgileri sağlanır (Büyükkaragöz &Çivi, 1997, s.81). Öğrenmenin en etkili elemanı öğrenci olup öğrenen öğrencidir.

Soru-cevap tekniğini uygulayan öğretmenin soru hazırlama ve sorma tekniklerini iyi bilmesi, doğru terimleri kullanması, konunun dışına çıkmayarak öğretim hedefleri doğrultusunda, önceden hazırlanmış sorular kullanmalıdır.

Problem çözme yöntemi.

Problem çözme yöntemi rasyonalizmin (akılcılık) etkisi ile oluşan bir yöntemdir. Bilginin esas kaynağının akıl olduğunu belirtir. Bu fikrin temel savunucuları olarak Aristo ile Descartes'tir. Problem çözme yönteminde aklın tüm fonksiyonlarının organize olmuş bir sistem gibi çalışması gerektiği belirtilmektedir (Güngördü,2002). Problem olduğu sürece çözüm yolları her zaman aranır.

Latince kökenli bir kelime olan “problem” kelimesi değişik dillerde farklı şekillerde ifade edilmektedir. Arapçada da “mesele”, Türkçe de “sor” kökünden türetilerek “sorun” kelimesi şeklinde kullanıldığı bilinmektedir. Sorun kelimesi anlam olarak herhangi bir şeyin çözümlenmesinin, öğrenilmesinin ve bir sonuca ulaşılmasının sıkıntılı olduğunu belirtmektedir (Ünal, Sever & Yılmaz,2003, s. 3). Bu kapsamda problem çözme yöntemi ile ilgili olarak diğer tanımlamalar da yapılmıştır. “ Problem çözmek, istenilen hedefe varabilmek için etkili ve yararlı olan araç ve davranışları türlü olanaklar arasından seçme ve kullanmadır.” (Demirel, 1998,s.51) Problem çözme yöntemi ile öğrenciler, okulda ve farklı çevrelerde karşı karşıya geldikleri sorunları çözebilme alışkanlığı kazanacaktır.

Problem çözme yöntemi rasyonel düşüncenin keşfetme, düşünme, karar verme, araştırma, derin düşünme ve araştırma kategorilerini içermektedir (Barth & Demirtaş, 1997, s. 45). Problem çözme tekniği, öğrenciyi derste aktif halde tutan bir yöntemdir. Coğrafya derslerinin anlatımında problem çözme metodu ile öğretmenler ders konusunun kavratılmasında öğrencilere kolaylık sağlayabilmekteler. Bu nedenle coğrafya öğretmenlerinin gerekli durumlarda problem çözme yöntemini de kullanmaları gerekir.

Gösteri yöntemi.

Gösteri yöntemi,dersi işleyen öğretmenin öğrencileri daha dikkatli olarak katılımlarını sağlamak için herhangi bir şeyin nasıl yapıldığını uygulamalı olarak göstererek icra etmesidir. Bir başka ifade ile temel bir ilkeyi açıklamak için yapılan işlemdir (Küçükahmet,1986, s.45). Bu tanımlamaların dışında “Demonstrasyon” kelimesi olarak da kullanılan gösteri yöntemi, öğretmenin veya öğrencilerin herhangi bir konu hakkında sınıfta veya laboratuvarında okulun diğer öğrencilerine ders araç ve gereçlerinin yardımıyla sunum yapmalarıdır (Hesapcıoğlu, 1994, s.221). Öğrenci tarafından izlenen bu yöntemde öğrenme daha kalıcı olabilmektedir.

Gösteri yönteminde görsel ve işitsel iletişim öğeleri kullanılmaktadır. Bu öğrenme yönteminde öğrenci alanında uzman olan kişiden öğreteceği unsuru daha iyi bir şekilde öğrenir. Böylece öğrencide mükemmellik fikri gelişmiş olur. Öğrenci kazanmış olduğu bilgi ve becerileri geliş güzel değil de daha iyi olarak yapmaya çalışır. Bu tür becerileri kazana bilmenin en iyi yolu, o beceriyi uygulamalı olarak yaptırmaktır. Konusu “göç olgusunun nedenleri” olan bir derste, göç yollarının görülebilmesi bakımından harita çizmeyi öğretebilmek için öğretmen tarafından uygulamalı olarak harita çizilmesinin gösterilmesi buna örnek olabilir (Vural, 2004, ss.113-114). Bu durumda öğrencide öğrenmenin yanında el becerisi gelişmesini de sağlamış olur.

Bu yöntemde asıl aktif olan öğretmenlerdir. Öğrenciler dinleyici, seyirci ve hazır alıcılardır. Gösteri yöntemi duyu organlarını uyardığı için, ilgi ve dikkat çekmesi bakımından öğrenmeyi kolaylaştıran öğretim yöntemi olarak kabul edilmektedir (Büyükkaragöz & Çivi, 1997, s.104). Gösteri yönteminin göze ve kulağa hitap etmesi öğrencideki ilgiyi artırır. Konuşulanları açık ve anlaşılır hale getirerek, sözcüklerdeki anlatılamayan düşünceleri anlaşılır hale getirir. (Bilen,1990,s.87). Böylece konunun daha kolay öğrenilmesi gerçekleşmiş olur.

Gezi-gözlem yöntemi.

Gözlem yöntemi, olgu veya olayı iyi kavramak için bir plan dâhilinde görsel araçlar yardımıyla olgu ve olayları bölümler halinde incelemek ve izlemek şeklinde tanımlanmıştır (Binbaşıoğlu, 1991, s. 123). Ayrıca gezi-gözlem yöntemi ile bazı farklı değerlendirmelerin yapıldığı görülmektedir. “Eğer gözlem, okul tarafından organize edilirse buna gözlem gezisi yöntemi denir.” şeklinde ifade edilmiştir. Gözlem gezisi olarak ifade edilen bu yöntem okul yönetimi tarafından yapılan eğitsel amaçlı inceleme, araştırma gibi benzeri faaliyetleri içerdiği belirtilmektedir. (Büyükkaragöz ve Çivi, 1997, s.98). Eğitsel amaçlı geziler önceden planlanarak bir program dahilinde yapılmaktadır.

Bir gezi etkinliğinde okul yönetiminin öğrenci ailelerinden gerekli olan izni alması ve gezi mahallindeki ilgili kişilerle görüşmesi, güvenlikle ilgili önlemlerin alınması gerektiği için öğretmenler tarafından rağbet edilmeyen bir yöntemdir (Ergin, 1995, s.103). Bu nedenle coğrafya öğretmenlerinin gezi-gözlem programları yapabilmeleri için okul tarafından önceden kolaylaştırıcı tedbirlerin alınması gerekmektedir.

İşbirliğine Dayalı Öğrenme Yöntemi

Bu yöntem, öğrencilerin ortak bir hedef gayesiyle küçük gruplar halinde birbirlerinden öğrenmek amacı ile yaptıkları faaliyetlerdir. İşbirliğine dayalı öğretim “Küme Çalışması”

diye isimlendirilen yönteme benzemektedir. Bazı sınıflarda uygulanan küme çalışmasında grup çalışmasının olması nedeniyle işbirliğine dayalı öğretim ile de benzerlik göstermektedir (Büyükkaragöz & Çivi, 1997, s.132). Ancak işbirliğine dayalı öğretim yöntemi küme çalışmasından farklı bir uygulamadır.

İşbirliğine dayalı öğrenmede derse öğrencileri daha etkin olarak katmak için bu teknik sınıf ortamında oluşturulan karma kümelerle belirli bir amaç çerçevesinde öğrencilerin birbirlerinin öğrenmelerine yardım ettikleri ve küme başarısının farklı yollardan ölçüldüğü bir öğrenme sürecidir (Demircioğlu, 2005, s.186). Öğrenciler bu çalışma yöntemi ile birlikte hareket etme alışkanlığı kazanmış olurlar.

Deney yöntemi.

Yeryüzü, coğrafyacının laboratuvarı olduğu için deney tekniğinin coğrafya için kullanılması gerekmektedir (Doğanay, 1992). Bu düşünceden hareketle deney yöntemi geçmişte fen bilimleri içerisinde genel bir kullanım alanı bulmuştur. Ortaöğretim kurumlarında uzun vadeli bir inceleme ve ispat yöntemi olarak kendini göstermiştir. Coğrafya biliminde; evren, dünya veya herhangi bir doğal düzenek içerisinde, coğrafi olay ve olguların nedenlerinin saptandığı, oluşumunun ortaya konduğu ve sonuçlarının gözlemlendiği devasa bir deney ortamı mevcuttur (Elmas, 2006, s.90). Bu kapsamda deney yönteminin coğrafya biliminin öğretiminde ne derece önemli olduğu anlaşılmaktadır.

Örnek olay (vaka) yöntemi.

Öğrencilerin bir konuyu anlama, kavrama, analiz etme, sentez yapma, değerlendirme ve yorumlarda bulunma kabiliyetlerini geliştirmelerine imkân vererek, öğrencilerin düşünme ve problem çözme becerilerini bu yöntem ile geliştirdikleri söylenebilir (Güngör, 2006,s. 67). Bir anlamda öğrenciler hayal güçlerini kullanarak analitik düşünme becerileri gelişmiş olur.

Coğrafya öğretiminde örnek olay yönteminin de kullanılması gerekir. Bazı coğrafi olaylar vardır ki belirli bir yerde ve zamanda gerçekleşir. Bu nedenle meydana gelen coğrafi olaylar anlatılırken, olayın görüldüğü mekân ve zamanı konu ile bağdaştırarak ifade etmek ihtiyacı doğar.

Tartışma yöntemi.

Tartışma yöntemi birden fazla kişinin herhangi bir konu üzerinde fikirlerini açıklayarak karşılıklı konuşmaları ve birbirlerini dinleyerek eleştirmeleri şeklinde olmaktadır. Öğrenciler için derse katılımı sağlama bakımından verimli bir methodur.

Tartışma yöntemi öğrencinin konuyu çözümleme, kavrama, yorumlama yeteneğini, ilgisini artırır ve öğrenciye bildiğini ortaya koyma fırsatı verir (Binbaşıoğlu, 1991,s.143). Bu yönteminin değişik şekil ve teknikleri vardır. Bunlardan sık kullanılanlar şunlardır:

- Büyük Grupla Tartışma Tekniği
- Küçük Grupla Tartışma Tekniği
- Münazara
- Panel
- Zıt Panel
- Vızıltı Grupları
- Fikir Taraması
- Forum
- Seminer.

Bunlar tek başına uygulanabileceği gibi diğer yöntemlerle birlikte de uygulanabilir. Coğrafya öğretimi için söylenebilecek en temel saptama; coğrafya biliminin insanoğlu var oldukça yaşayacak bir bilim olduğu ve bu bilimin öğretiminde çağa ve imkânlara göre çok farklı öğretim yöntemlerinin sentezlenip mümkün oldukça bütün duyu organlarına hitap edecek şekilde geliştirilerek kullanılması gerektiğidir.

Coğrafya Öğretiminde Kullanılan Araç ve Gereçler

Eğitim-öğretim faaliyetlerinde öğretim aşamasında araç-gereç kullanımı büyük önem arz etmektedir. Öğretmenlerin ders araç-gereçlerini derslerde aktif kullanmaları halinde bu durum öğrenme sürecini hızlandırarak daha etkili bir öğrenme sağlanır.

Eğitimin etkili bir hale getirilmesi için eğitim araçlarının kullanılması zorunludur. Kullanılacak eğitim aracı ne kadar fazla ve çeşitli olursa öğrenmede o kadar kuvvetli olur (Taşlı, 1999,s.116). Bilginin verilme şekli duyu organlarına ne kadar çok hitap ederse, öğrenme ortamı zenginleşecek ve öğrenme oranı da artacaktır (Sezer,2005,s.193).

Derslerde kullanılan araç - gereçler, eğitim-öğretim faaliyetlerinde verimli ve iyi bir öğrenmeye neden olan her türlü malzeme olarak ifade edilebilir. Bu araç-gereçlere; kitap, bilgisayar, model, tepegöz şeklinde olanlar örnek olarak gösterilebilir. Araç ve gereç arasındaki farkı belirtmek açısından öğretim gayesi ile kullanılan araçlar kısa zaman diliminde tüketilmeyen, gereç ise kısa zaman dilimde tüketilen nesnelere olarak değerlendirilmektedir (Yiğit, 2005,s.55). Coğrafya derslerinin öğretiminde bu farklı türdeki araç-gereçlerin kullanılması ile dersin kavratılmasına kolaylık sağlamaktadır.

Günümüzde teknolojik gelişmelere bağlı olarak okullarda kullanılan akıllı tahtalar fonksiyonel özellikleri ile yazı tahtası, tepegöz, televizyon, filimler, slayt, bilgisayar vb. araç gereçlerin yerine kullanılabilir. MEB tarafından uygulanan FATİH projesi kapsamında resmi okullarda akıllı tahtalar kullanılmaktadır.

Araç ve gereç kullanımının coğrafya öğretimindeki yeri.

Coğrafya dersi öğretiminde kullanılacak araç ve gereçlere bakıldığında günümüzde teknolojinin gelişmesine bağlı olarak farklı türlerde araç-gereçler kullanılmaktadır. Ders öncesinde öğretmen tarafından anlatılacak konu türüne göre araç-gereçlerin iyi bir planlamasının yapılması gerekmektedir. Coğrafya öğretiminde kullanılacak ders araç- gereçleri şöyle sıralanabilir;

1. Coğrafya ders kitabı,
2. Harita ve atlas,
3. Akıllı Tahta
4. Slâyt, slâyt makinesi ve film şeritleri
5. Tepegöz,
6. Televizyon
7. Video,
8. Bilgisayar,
9. Grafik, diyagram, kesit ve tablolar,
10. Koleksiyonlar,
11. Maketler
11. Diğer kaynak kitaplar vb.

MEB'e bağlı olarak Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü mevcut ders öğretmenlerine araç-gereç kullanımı konusunda yardımcı olmaktadır. Coğrafyada kullanılan araç-gereçlerin en önemli ögesi ders kitabıdır denilebilir.

Öğrencilerin daha verimli öğrenmeleri için öğretim ortamları görsel ve işitsel araçlarla iyi hazırlanmalıdır. Ders ortamının donatım yönünden iyi olması öğrencilerin konuyu somutlaştırarak daha iyi anlamaları bakımından büyük yararlılıklar sağlayacaktır (Yiğit, 2005, ss.72-73). Dersliklerde görsel ve işitsel türden araç-gereçlerin bulunması gerekmektedir.

Eğitim kalitesinin artması, öğrencilerde kalıcı ve yapıcı bilginin oluşması için hızla ilerleyen ve gelişen bilginin eskimeden öğrencilerle paylaşılması bakımından bilimin ve teknolojinin tüm imkânlarından yararlanmak gerekir (Yeşilyurt, 2006, s.3). Bu kapsamda ortaöğretim kurumlarında coğrafya dersi öğretimi yapılırken haritadan faydalanmak gerekir.

Bu zorunluluk bir anlamda yapılan öğretimi görsel duruma getirerek kolaylaştıracaktır (Doğanay, 2002, s. 225). Öğrenci, coğrafi yerleri haritada görmek suretiyle o yerin zihinde kalıcı olması sağlanmış olur.

Öğrencilerin okul dışında yaptıkları çalışmalarda duvar haritalarından faydalanma imkânı pek olmamaktadır. Böyle durumlar da öğrencilere yardımcı olacak en önemli kaynak atlaslardır. Günümüz atlaslarında harita ile ilgili bilgilerin yanında dünyadaki ve Türkiye'deki yerlerin coğrafi özelliklerini açıklayan yazılı metin, grafik, fotoğraf vb. açıklayıcı bilgilerde yer almaktadır (Sezer, 2005,ss.203-204). Bu tür bilgiler coğrafi bilgi bakımından nitelikli olarak daha çok bilgiye ulaşmayı sağlar.

Tepegöz ise çeşitli yazınsal ve görsel şekilde olan verilerin saydam bir materyal üzerine renkli veya siyah-beyaz olarak hazırlanmış bilgilerin ekrana aktarılmasını sağlayan araçtır (Yalın, 2001.s.126). Geçmişte çok kullanılan tepegöz, teknolojik gelişmelere bağlı olarak slayt ve akıllı tahtaların kullanılması ile pek kullanılmamaktadır.

Günümüzde modern bir öğretim aracı olarak değerlendirilen bilgisayar, diğer öğretim araçlarına göre daha iyi öğrenme fırsatı veren çok fonksiyonlu bir araçtır. Bilgisayarı diğer öğretim araçlarından ayıran en önemli özellik öğretimde, yönetimde ve üretimde olmak üzere çok değişik alanlarda kullanılabilme durumudur (Yalın, 2001.s. 162). Günümüzde her alanda olduğu gibi eğitim-öğretim sürecinde de bilgisayar kullanımı teknolojik gelişmelerle birlikte önemi artarak devam etmektedir.

Video projektörü bir bilgisayara bağlanmak suretiyle kullanılır. Bilgisayar ekranında bulunan görüntüyü aynen perdeye ya da ekrana yansıtır (Demirel, Seferoğlu & Yağcı 2003,s.99). Akıllı tahtaların kullanıldığı yerlerde bu sisteme ihtiyaç olmamaktadır.

MEB'in FATİH projesi kapsamında ortaöğretim kurumlarında akıllı tahtaların yer alması ile coğrafya ders müfredatı kapsamında görsel ve metinsel öğeler öğrenci ve öğretmenlere kolaylıklar sağlamıştır. Akıllı tahta içerisinde yer alan yazılım programlarında haritalar, üç boyutlu resimler, film, video, belgesel, vb. birçok veri öğretimde kullanma imkânı bulmuştur. Böylelikle coğrafya dersi ve diğer derslerin öğretimi bu tür teknolojik imkânların yardımı ile daha kalıcı ve işlevsel hale gelecektir.

Ölçme ve Değerlendirme

Ölçme, bir niteliği gözlemleyerek, gözlem sonucunda ortaya çıkan verileri sayılarla veya sembollerle belirtmektir. Değerlendirme, yapılan ölçme sonuçlarını bir ölçüte göre değerlendirerek, ölçülen nitelik ile ilgili bir yorumlama yapmaktır (Turgut, 1984). Bu nedenle ölçme ile değerlendirme birbirinden ayrı hususlardır.

Coğrafya dersinin işlenişinde; harita çiziminin olması, haritanın yorumlanması, matematiksel işlemlerin olması, istatistiksel verilerin analiz edilmesi bakımından diğer derslerden farklılık arz etmektedir. Bu nedenle öğrencilerin ölçme ve değerlendirilmesinde coğrafya dersine uygun olan yöntemlerin kullanılması gerekmektedir.

Ölçmede kullanılan araç ve yöntemler.

Ölçmede kullanılacak araçların uygulanabilirlik özellikte olabilmelidir. Ölçme aracının sınav ile ilgili açıklamaların bulunduğu alanda, öğrencilerin anlayabileceği bir şekilde olması öğrenciye kolaylık sağlar. Ölçme aracı olarak kullanılacak farklı şekilde araç ve yöntemler vardır. Yazılı sınavlar, boşluk doldurma, D-Y testler, kısa cevaplı testler, eşleştirmeli testler, çoktan seçmeli testler, harita ve grafik yorumlama ölçme aracı olarak kullanılan yöntemlerdir.

Öğretmenler derslerinde öğrencilerin coğrafyayla ilgili konuları ve kavramları nasıl öğrendiklerine dair genel durumları ölçmek isterler. Bu kapsamda bireysel gelişimlerle karşılaşan problemler tespit edilirken değerlendirmelerde yaparlar. Yapılan değerlendirme ile öğrencilerin eğitimindeki rolü geliştirici yönde belirlenmiş olur.

Öğretmenlerin mümkün oldukça hatasız ölçmeler elde edebilmesi için:

- 1- Öğretmenlerin işlenen konuların içeriklerine ve hedef davranışlarına bakarak soracağı soruları sınıfa gelmeden önce hazırlaması gerekmektedir.
- 2- Öğretmenler hazırladıkları soruların kesin olabilecek cevaplarını içeren bir cevap anahtarı hazırlamış olmaları gerekmektedir (İşmam.1998,s.16). Cevap anahtarının sınav öncesi hazırlanması olması öğrencilerin sınav kâğıtlarındaki puanlamayı kolaylaştırmış olur.

Yapılan değerlendirme teknikleri öğrencilerin coğrafya derslerinde, kendisi ve yakın çevresi hakkındaki bilgisi ile coğrafi becerileri kullanma yeteneğini ölçmelidir (MEB, 2005,s.40). Bir anlamda bu ölçme, öğrencinin coğrafi bilgi düzeyinin belirlenmesini sağlar.

Yazılı sınavlar.

Yazılı sınavlar öğretmenlerin en fazla tercih ettiği ve sıkça kullandığı bir tekniktir. Yazılı sınavların temel özelliklerinin bilinmesi, öğretmenin daha iyi ölçme yapmasına yardımcı eder. Bu tür sınavlarda öğretmenler tarafından daha önceden hazırlanan sorular, sınav esnasında öğrencilerin sınav kâğıtlarına sözlü olarak okunmak suretiyle öğrencilere soru yazdırılması istenir. Böyle sınavlardaki amaç öğrencilerin soruları düşünerek yazmalarını

sağlamaktır. Öğretmenin işlevi, bu tür sınavlarda önceden soruları hazırlamalı ve sınav sonrasında cevapları okuyarak puanlamasını yapmalıdır.

Yazılı sınavlardaki cevapların uzunluğu, puanlamanın öğretmenin kanaatine göre yapılması, yazılı sınavların objektif sonuçlar vermesini engellemektedir (Turgut,1988,s.48). Bu tür sınavlarda öğrenci düşündüğünü yazıya dökerken, sorulan bilginin dışında yapmış oldukları yorumları dikkate almak gerekir. Coğrafya derslerindeki sorulan soruların çok uzun olması puanlama yaparken değerlendirmeyi olumsuz etkileyebilir. Yazılı sınavlarda öğrencinin soruyu düşünerek cevabını kâğıt üzerine yazması, öğrenciye yorum kabiliyeti ile birlikte yazma becerisi kazandırır.

Kısa cevaplı testler.

Kısa cevaplı testler, sınavın özelliğine göre öğrenci tarafından birkelime, bir rakam, bir tarih veya bir cümle şeklindeki cevaplardan veya maddelerden meydana gelir. Kısa cevap şeklindeki maddeler, öğrenci tarafından cevabı yazılan maddelerdir. Bu madde türü, sözü edilen özelliğiyle yazılı sınav (essay) tipi sınavlara benzemektedir. Kısa cevaplı testler, objektif testler olarak değerlendirilebilir (Tekin, 2003, s.125).

Bu sınav türündesoruların kısa cevaplı olması, öğrenciler tarafından kolay görülebilmektedir. Kısa cevaplı testler, öğretmen tarafından değerlendirilmesi de objektif olabilmektedir. Bu tür testlerdesoru okunduğunda öğrencinin kelime dağarcığında sözcüklerde çağrışımlar olur. Uygun olan kelimeyi bulmak için hızlı bir düşünme gerçekleşir. Öğrencinin ani düşünerek soruyu cevaplama, hızlı karar verme yeteneğini de geliştirebilir.

Doğru-yanlış testleri.

Doğru-Yanlış tipi testlerde, sorulan maddelerin bazıları doğru ve bazıları ise yanlış önergelerden oluşurlar. Busınavın amacı, öğrencilere sorularda istenilen bilgilerine ölçüde bildiklerini tespit etmektir. Ayrıca verilen cevaplara bağlı olarak testteki doğru ve yanlış bilgileri ne ölçüde öğrencilerin ayırt edebildiklerini belirleyebilmektir (Doğanay, 2002, s.366).

Verilen cevapların D-Y şeklinde olması, bu tür sınav sürelerinin kısa zaman diliminde olmasını sağlamaktadır. Soruların hazırlanması kolay ve cevaplanması da çok zaman almaz. Öğrencilere kısa süre de çok sayıda soru sorulabilir. Soruların sayısının çok olması kapsam geçerliği de yükseltir. Sınavda cevaplama işlemi, ölçülen bilgi veya yeteneğin dışında bir zorluk getirmez. Bu nedenle eğitim her kademesinde kullanılabilir.

D-Y testlerinde şans başarısı vardır. Diğer seçmeli testlere nazaran en yüksek şans başarısına (%50) bu test sahiptir. Testin güvenilirliği ve geçerliği çok düşüktür.

Çoktan seçmeli testler.

Bu tür testler kök, seçenek ve maddeden meydana gelir. Soru kök bölümünde sorulur. Seçenekler ise öğrencinin cevaplayacağı alanlardır. Öğrenci sorudaki doğru yanıt seçeneklerin içerisinde bulduğunda onu işaretlemelidir. Çoktan seçmeli testler öğrencinin bilgisinin, zihinsel becerinin ve yeteneklerinin ölçülmesinde kullanılır (MEB, 2005,s.50). Çoktan seçmeli sınavlarda cevaplardaki şık sayısı arttıkça, sınavın kapsam geçerliliği de artabilmektedir.

Bu testlerde zamanın çoğu soruyu ve cevapları okumakla geçer. Fakat cevaplamak için fazla zaman gerektirmez. Bu nedenle uygulama açısından oldukça kullanışlıdır. Geniş katılımın olduğu sınavlarda sıklıkla uygulanır. Üst düzey bilişsel becerileri ölçmede yetersizdir. Doğru cevap sorunun içinde yer aldığından öğrenci sadece onu bulup seçer, kendisi herhangi bir düşünce oluşturamaz.

Puanlanması kolay ve objektiftir. Bu tür testlerde cevaplar net ve kesindir. Sınavın değerlendirilmede hiç kimsenin etkisi yoktur. Bu yüzden puanlama açısından güvenilirliği yüksektir. Diğer testlere nazaran güvenilirliği ve geçerliği en yüksek olan testtir.

Eşleştirmeli testler.

Bir diğer ölçme şekli olan eşleştirmeli testler, iki grup halinde verilen ve birbirleriyle alakası olan bilgi türlerinin eşleştirilmesidir. Eşleştirmeli testler de Ne? Nerede? Kim? şeklinde sorular sorularak cevaplanması istenilir (MEB, 2005,s.51). Bu tür sorular öğrenciyi düşünmeye yönlterek yorum yapmalarını sağlayabilir.

Eşleştirmeli testlerde iki bölüm halinde verilen bilgiler, kelimeler, değerler yorumlanarak eşleştirme yapılabilir. Öğrencilerde olayla ve nesnelere hakkında bağ kurarak hayal kurma yetenekleri ölçülür. Öğrencilerin farklı özelliklerini ölçme imkânı verir.

Bu tür testlerde ölçme ve puanlama işlemleri objektiftir. Geçerliliği ve güvenilirliği yüksektir. Seçenek sayısı fazla olması nedeniyle şans faktörü azdır. Öğrencilerin üst düzey bilgileri de ölçülebilir.

Harita ve grafik yorumlama.

Harita, belli bir alanı gösteren araçtır. Özellikleri bakımından da renkleri, sembolleri ve lejantları olan kaynaklardır. Öğretmenler derslerinde haritaları uzakalanları, tarihsel öneme

sahip bölgeleri göstermek amacıyla kullanırlar. Harita kullanım amacına göre zorluk derecesi de farklılaşmaktadır. Bazı haritalardaki bilgiler veri bakımından çok ise öğrenciler tarafından haritanın analiz edilmesi kolay olmaz. Öğrencilerin rahatlıkla haritaları yorumlayabilme becerilerinin kazandırılması amaç edinilmelidir (Yazıcı,2006, s.655). Analiz eden öğrencilerin bilgiyi kullanma becerileri gelişmiş olur.

Grafik okuma ve analiz etme kabiliyeti, öğrencilerin derslerdeki grafik yapabilme kabiliyetini oluşturmaktadır. İçerdiği bilgilerin bazılarının soyut özellikteki sayısal değerleri göstermesi nedeniyle, kolay yorum yapılabilmesi için grafiklerin de coğrafya dersinde kullanılması gerekmektedir. Verilerin grafiklerle yorumlanması, konunun öğrenilmesi bakımından olumlu etki yapacaktır. Derslerde gösterilen grafikler, o dersin konusuna, amacına uygun olarak hazırlanmalıdır (Şahin, 2007, s.301). Coğrafya derslerinde öğrencilerin grafikleri yorumlaması ve grafik çizmesi yönünde becerileri kazanmaları halinde, diğer derslerde de bu şekilde beceri kazanmalarına kolaylık sağlanacaktır diye düşünülmektedir.

Değerlendirme yöntemleri.

Değerlendirme yöntemi bir yargılama, muhakeme etme işlemidir. Yani iki şeyin karşılaştırmasıdır. Bir anlamda değerlendirmede yapılan ölçümlerin anlamını çıkararak, ölçümü yapılan nesnelere ilgili olarak birkanaate varmaktır (Tekin, 2003, s.39). Yani mevcut bilgi ve verilerin analiz edilmesidir.

Öğretmenler, öğrenciler ile ilgili olarak değerlendirmelerini yaparken belirli bir sistem dâhilinde ve bilimsel ölçüklere göre değerlendirme yaparlar. Bu ölçütler bilim insanları ve eğitim uzmanları tarafından yapılan çalışmalar sonucunda belirlenmektedir. Amaç değerlendirmeleri iyi bir şekilde yaparak öğrencilerde öğretim ile ilgili kazanımları gerçekleştirmektir.

Değerlendirme yöntemlerini özellikleri itibari ile şu şekilde sıralayabiliriz.

Sözlü sunum.

Sözlü sunumda sorular yazılı ya da sözlü olarak yöneltilir ve cevaplayan kişiden ise cevaplar sözlü olarak alınmak istenir. Sözlü sunum zaman alır ve öğrenci üzerinde yanlış etki yaratabilecek şekildedir. Çünkü öğrenciler bir grubun önünde sözlü olarak sunumlara tabi tutulduğunda örselenebilir (Erkuş, 2006). Bilinen en eski sınav türlerinden biri de sözlü sunumdur (Atılğan, 2017).

Sözlü sunum şekli, konuşma şeklinde olan bir yöntemdir. Öğrenciler bu yöntem ile yapmış oldukları çalışmalarını sözlü sunum şeklinde yaparlar, bir anlamda eleştirel düşünme becerilerinde kazanmış olurlar.

Bilgileri yenileyen, hatırlatan, önemli yerleri ortaya çıkaran ve yapılan bir çalışmanın sonucunu verme özelliği ile öğrencilerin araştırma ve değerlendirme yapma kabiliyetlerini geliştirir.

Projeler.

Öğrencilerin bir konu hakkında bireysel ya da grup olarak araştırma ve inceleme yapmak, düşünce üretmek için öğretmenin rehberliğinde yaptıkları çalışmalardır (Adanalı, 2008). Öğrenciler projelerde bireysel ya da grup ile birlikte görevini yerine getirir. Bu durum öğrencilerde sorumluluk bilincini geliştirerek görevlerini daha iyi kavramasını sağlar (Uysal vd., 2013).

Proje, öğrencilerin bireyselveya grup olarak yapmış olduğu faaliyetlerdir. Eğitim-öğretim sürecinde öğrencinin istediği dersten almış olduğu ödevleri kapsar. Projelerin nasıl bir puanlama ile değerlendirileceği öğretmen tarafından önceden belirlenir.

Bu ödevler, öğrencilerin yaratıcılık ve araştırma yapma becerilerini geliştirerek iletişim kurma bakımından kazanım sağlar. Ayrıca öğrencilere yapacağı proje konularında yaparak, yaşayarak ve inceleme yapmak suretiyle bilgi kazanmalarına yardımcı olur.

Araştırma kâğıtları.

Araştırma kâğıtları, bir performans değerlendirme yöntemidir. Kullanım alanı oldukça geniş olup eğitimin birçok aşamasında kullanılmaktadır. Araştırma kâğıtları öğrencilerin yapacağı ödevleri hangi kriterlere göre araştırma yapmalarına yönelik yol gösterir.

Araştırma kâğıtlarında yapılacak çalışmanın nasıl ve neşekilde olacağına dair teknik bilgiler bulunmaktadır. Öğrenci araştırmalarını bu bilgilere göre yapabilmektedir. Öğrenci bu süreçte öğretmeninden rehberlik alabilir. Böylece yapacağı performans çalışmalarında planlı ve programlı becerileri kazanmış olur.

Öz değerlendirme.

Kişinin bir alanda yapmış olduğu bir çalışmada kendi başarısını ve elde ettiği sonucu değerlendirme yapmasıdır (Taşdemir, 2014). Öz değerlendirmede öğrencinin gelişimi ve ilerlemesi izlenir. Böylece öğrenci kendi durumunu kendi gözü ile görmüş olur (Uysal vd., 2013). Kişinin öz eleştiri becerisini geliştirerek, kendi gelişim ve ilerlemesinin daha çok farkına

varır. Öğrenci bu sayede kendisine hangi yöntem ve tekniğin daha iyi geldiğini, öğrenmeyi hangi yolla edindiğini görmüş olur (Uzun & Yurdabakan, 2011). Öğrenci, öz değerlendirme yaparak kendi öğreniminde aktif rol oynar (Özan & Yurdabakan, 2008).

Öz değerlendirme, konusu belli olan bir hususta kişinin kendisi ile ilgili yapmış olduğu değerlendirmedir. Kişinin, kabiliyetlerinin farkına varabilmesinde, öz değerlendirme yardımcı olmaktadır.

Öz değerlendirme de öğrenciler kendilerini keşfetmeleri, güçlü ve zayıf yönlerini tanımalarına yardımcı olabilmektedir. Ayrıca kendi performans ve gelişimlerini bağımsız olarak ve gerçekçi şekilde değerlendirmeye teşvik eder. Öğrencilerin bir sonraki süreçte yapacağı faaliyetlerle ilgili tanımlayabilmelerine, kendilerine olan güvenlerini artırmalarına, öğrenme ve değerlendirme sürecine aktif olarak katılmalarına imkân verir.

Görüşme.

Görüşme, öğrencilerin yapmış oldukları çalışmaların konuları nasıl anladıklarını ve anlama seviyelerinin değerlendirilmesi için yapılır (MEB, 2005. ss.41-42). Karşılıklı görüşme şeklinde olur.

Öğrenciler ile yapılan karşılıklı diyalogda onların çalışmalarını ve konuları anlama biçimlerini görerek daha iyi değerlendirilmesi yapılır (Uysal vd., 2013).

Öğrencilerin yapmış oldukları çalışmaların değerlendirilmesini bu görüşme sonucunda elde edilen verilere göre yapılır. Öğrenci yapmış olduğu faaliyetleri görüşme esnasında anlatırken kendini ifade etme becerisi de kazanmış olur.

Dereceli puanlama anahtarı.

Dereceli puanlama anahtarı, performansları tanımlayan ve ölçütleri veren bir puanlamadır. Yapılan bir çalışmanın puanlanması yapılırken dereceli puanlama anahtarı kullanılır. Öğrenci, dereceli puanlama anahtar sistemi ile yapacağı ödevde nasıl ve ne şekilde not alacağını belirleme imkanı vardır. Ödev notunun objektif olarak verilmesini sağlar.

Rubrik ülkemizde literatürde “Puanlama Yönergesi, Dereceli Puanlama Anahtarı, Derecelendirmeye Esas Ölçütler, Değerlendirme Ölçeği, Değerlendirme Formu, Derecelendirme Ölçeği olarak tanımlanır (Sezer, 2005). Öğrenci için hedeflenen davranışların bir ölçütle gösterilme şeklidir (Sezer, 2005). Ölçütlerle tanımlanan performansların puanlanmasıdır. Bir çalışmanın puanlanması için geliştirilir. Öğrenci dereceli puanlama anahtarı kullandıkça ürünlerinin sorumluluğunu daha fazla almış olur (Uysal vd., 2013).

Dereceli puanlama anahtarı, bir performans ödevini ölçen ve bu çalışma ile ilgili nasıl puanlamanın yapılacağı düzenleyen önermelerdir. Öğrenci veya öğrenci grubuna herhangi bir etkinlikte kazandırılmak istenen bilgi ve becerilerin ne seviyede kazanım elde ettiklerini belirlemek için yapılacak değerlendirmeye derecelendirme anahtarı yardımcı olur. Bu sitem daha çok etkinlik türündeki çalışmalarda kullanılır.

Öğrenci ürün dosyası.

Öğrenci ürün dosyası, öğrencilerin sınıflarındaki dersleri ile ilgili yapmış oldukları çalışmalar ürün dosyalarını oluşturur. Öğretmenin dersleri ile ilgili vermiş oldukları ödevler ve öğrencilerin sınıf içerisinde yapmış olduğu etkinlikleri dosya haline getirerek oluşturmuş olduğu bu ürün dosyaları, öğretmen ve öğrenci tarafından değerlendirilmesi yapılabilen bir tekniktir.

Öğrenci ürün dosyası (portfolyo), en genel anlamıyla öğrencilerin dönem ya da yıl boyunca yaptıkları çalışmaların belli standartlara göre organize edilmiş bir koleksiyonudur. Ürün dosyası, öğrencinin öğrenme düzeyi ve gelişimiyle ilgili her türlü öğretim araç-gereçlerini içerir (Aykaç 2006: 53). Sınıf içi etkinliklerin öğrencinin seçimi sonucunda bir araya getirip, yansıtılmasıyla oluşan öğrenci ürün dosyası aynı zamanda hem öğretmen hem de öğrenci için bir değerlendirme metodudur. Öğrenci ürün dosyasının amacı kısaca; öğrencinin öz disiplin ve sorumluluk bilincini geliştirmek ve kendini değerlendirme becerisi kazandırmak, müfredata bağlı olarak gerçekleştirilen yazılı ve sözlü değerlendirmeler ve standart testler dışına çıkarak, alternatif bir değerlendirme yöntemi belirlemek olarak da ifade edilebilir (Yetkin vd. 2006: 35).

Öğrencilerin bir veya birkaç alanda yaptıkları çalışmaları, harcadığı çabayı, geçirdiği evreleri gösteren Öğrenci ürün dosyası sunum dosyası olarak da tanımlanır. Öğrencinin gelişimini, velisinin ve öğretmenlerinin izleyebilmesine olanak sağlayan bir çalışmadır. Sınıf içi etkinliklerin öğrencinin seçimi sonucunda bir araya getirilip yansıtılmasıyla oluşan öğrenci ürün dosyası, aynı zamanda hem öğretmen hem de öğrenci için bir değerlendirme yöntemidir.

Öğrenci ürün dosyası, öğrencinin öz disiplin ve sorumluluk bilincini geliştirerek, kendi kendini değerlendirme becerisini kazanmasına yardımcı olur. Müfredata bağlı olarak gerçekleştirilen yazılı ve sözlü değerlendirmelerden ayrı olarak alternatif bir değerlendirme yöntemidir. Öğrencilerin arkadaşlarının gelişimini izleyerek birbirlerine yardımcı olmalarını sağlar ve gelecekte yapacakları ekip çalışma bilinci kazanır.

Gözlemler.

Gözlemler, bir diğer yöntem türü olarak dışardan müdahale edilmeden görülenin olduğu gibi izlenmesidir. Elde edilen verilerin görülebildiği alanlar önem arz etmektedir. Gözlem yöntemi gerçek ve hızlı bir şekilde bilgi verir.

Gözlem, güvenilir ve hızlı bilgi kaynağıdır. Gözlem sonucunda elde edilen çıktılar oldukça kolay görülebilir. Öğretmen öğrencinin sınıf içinde verdiği görevlere karşı sorumluluğunu, öğrencinin aktif katılımını ve derse olan ilgisini kolaylıkla gözlemler (Uysal vd., 2013). Böylelikle öğretmen, öğrenci hakkında bilgi sahibi olabilir.

Gözlem ile öğrenci araştırma, inceleme ve dikkat alışkanlığı kazanır. Gözlem yolu ile elde edilen bilgi kalıcı olur. Bu nedenle öğrenci daha bilinçli ve planlı çalışır. Gözlem, öğrencinin yapacağı faaliyette etkin olması gerektirir.

Performans değerlendirme.

Performans değerlendirme, öğrencilerin bireysel özelliklerinin dikkate alınması ile bu özelliklerinin faaliyete dönüştürülmesini sağlayacak durum ve ödevlerdir (MEB, 2005b: 26). Performans değerlendirmenin amacı, öğrencinin günlük hayattaki problemleri nasıl çözeceğini ve problem çözmek için sahip olduğu bilgi ve becerileri nasıl kullanabileceğine gösterir. Öğrenciler, performans değerlendirme ile sınav saatleriyle sınırlandırılmaksızın geniş bir zaman diliminde çalışma, tekrar yapma ve kontrol etme, oluşturulan ölçülere göre kendi yeterlik derecelerini ortaya koyma imkânına sahip olurlar (Aydoğdu 2005: 226).

Performans değerlendirme de öğrenci yeni bir bilgiyi yapılandırmasını gerektirir. Bu kapsamda performans ödevlerinde bir tek doğru cevap yoktur. Ödevin yapılması için değişik yöntemler bulunmaktadır (Kıroğlu 2006: 179). Başarılı bir performans değerlendirme yapmak için her bir performans ödevini bir dereceli puanlama anahtarı ile birlikte değerlendirmelidir (MEB 2005b: 26).

Performans değerlendirmesi, öğrencilerin bireysel olarak kendi özelliklerine göre yapmış oldukları ödevlerdir. Performans değerlendirme çalışmaları ile öğrencilerin günlük yaşantılarında karşılaştıkları sorunları nasıl ve ne şekilde çözebilme kabiliyetleri gelişir (MEB, 2005, ss.43-46). Performans değerlendirme, okullarda resmi olarak da zorunlu tutulmaktadır. Öğretmen tarafından sözlü notu yerine verilerek dersin ortalamasına da etki etmektedir.

Tez ile İlgili Yapılan Araştırmalar

Tablo 2. Tez Konusu İle İlgili Yapılan Araştırmalar

Tezin adı	Tezin Yazarı	Tezin Amacı	Sonuçlar
Ortaöğretim Coğrafya Eğitiminin Temel Sorunları (Kartal İlçesi örneği)	Barış ELMAS	Kartal ilçesi örneğinde coğrafya eğitiminin sorunlarını tespit etmek.	Coğrafya biliminin hak ettiği yeri bulamadığı, ona gereken önemin verilmemesi, coğrafya eğitiminin sorunlarının çözümünde sorunların tespiti kadar bunların çözümüne yönelik fikirlerinde geliştirilmesi gerektiği, bu anlamda öğrencilerden öğretmenlere, program geliştiricilerden akademisyenlere kadar herkese görev düştüğü belirtilmiştir.
Ortaöğretim Kurumlarında Coğrafya Öğretimi	Nevzat GÜMÜŞ	Ortaöğretim kurumlarında coğrafyanın sorunlarını tespit etmek.	Öğretmen ve öğrencilerin coğrafya öğretimindeki sorunların ortaya çıkarılmasında işlevlerinin yerine getirdikleri, milli eğitim sisteminin yetkili mercileri ortak paydaşlarla sorunları çözebileceği belirtilmektedir.
Sandıklı ilçesinde Eğitim-Coğrafya İlişkisi	Mustafa ÇÖL	Sandıklı ilçesinin eğitim seviyesini tespit ederek, Sandıklı ilçesine bağlı kasaba ve köylerdeki öğrenci, öğretmen ve veli profilini incelemek ve eğitim öğretim açısından farklılık bulunan yerlerde coğrafyanın etkisini tespit etmek.	Sandıklı ilçesine bağlı kasaba ve köylerde arazi yapısının tarıma elverişli olduğu alanlarda, ekonomik imkânlarda fazla olduğu için eğitime olan ilginin az olduğu görülmüş ve taşınalı eğitim-öğretim yapılan okullarda elde edilen başarı verilerinin diğer okullara göre daha düşük olduğu değerlendirilmiştir. Öğrenci velilerinin de eğitime ilgisinin az olduğu görülmüştür.
Adıyaman Kentinde Coğrafya Öğretim Yöntem ve Tekniklerinin Coğrafya Öğretimine Etkisi	Abdurahman DOĞAN	Adıyaman kentinde coğrafya öğretim yöntem ve tekniklerinin coğrafya öğretimine etkisini belirlemek.	Coğrafya dersinin öğretiminde ders kitapları ile müfredatın öğrencinin daha kolay öğrenmesine yönelik olması, öğretim ile ilgili ders araç-gereç noktasında olumsuzlukların giderilmesi gerektiği belirtilmiştir.
Pendik ilçesinde Coğrafya Eğitim ve Sorunları	Hacı Murat GÜLER	Pendik ilçesindeki coğrafya eğitiminin sorunlarını ortaya çıkarmak ve bu sorunlara ilişkin çözüm yolları üretmek.	İlçedeki okullarda öğrenci başarısı istenilen düzeyde değildir. Bunda öğrencilerin çevre şartlarının olumsuzluklarından etkilenmeleri kadar ailelerin de ilgisizliği etkili olmaktadır. Genellikle idealsiz yetişen öğrencilerin eğitimlerini önemsemediği belirtilmiştir.
Ortaöğretimde Coğrafya Öğretiminin Niteliği İlgili Sorunlar ve Çözüm Yolları (Ereğli/Konya Örneği)	Murat BOZTEPE	Ereğli’de Coğrafya öğretiminde karşılaşılan problemleri tespit edip, bunlara yönelik çözüm getirmek.	Öğrencilerin coğrafya bilimine genel bakışları okul türüne göre farklılaştığı, öğretmenlerin coğrafya eğitiminde karşılaştıklarında sorunlar okul türüne göre değiştiği belirtilmektedir.
Ortaöğretim Kurumlarında Coğrafya Dersi Öğretiminin Değerlendirilmesi (Ümraniye Örneği)	Ahmet AYDIN	Ümraniye’deki ortaöğretim kurumlarında coğrafyanın önemli sorunlarını tespit etmek.	Öğretmenlerin coğrafya öğretim programlarının coğrafya bilimini öğrencilere ulaştırmada yetersiz olduğu, ders kitaplarının içerik olarak yetersiz olduğu ve işleyiş düzeni açısından anlaşılabilirliği güçleştirdiği belirtilmiştir.

Yukarıdaki tabloda, “Ortaöğretim Kurumlarında Coğrafya Öğretimi ve Sorunlarının İncelenmesi (İncesu İlçe Merkezi Örneği)” konulu yapmış olduğum tez çalışmam ile ilgili olarak önceden yapılmış olan ve benzer konulu tez çalışmaları bulunmaktadır. Değişik yerlerdeki tez çalışmalarının konusu ve amacı doğrultusunda yapılan araştırmalarda coğrafya öğretimi ile ilgili olarak tespit edilen hususlar yer almaktadır.

Bu çalışmalardan anlaşılacağı üzere coğrafya öğretimin sonuçlarına yönelik yapılan tespitlerde, coğrafya biliminin hak ettiği yerde bulunmadığı, gereken önemin verilmediği vurgulanmaktadır. Coğrafya öğretimindeki sorunların çözümünde sorunların tespiti kadar bunların çözümüne yönelik fikirlerin de geliştirilmesi gerektiği, öğrencilerden öğretmenlere, program geliştiricilerden akademisyenlere kadar herkese görev düştüğü belirtilmektedir.

Öğrencilerin coğrafya bilimine olan genel bakışlarının okul türlerine göre farklılaştığı, öğretmenlerin coğrafya öğretiminde karşılaştıkları sorunların da okul türüne göre değiştiği sonucuna varılmıştır. Tespiti yapılan diğer bir sonuç da ise öğretmenlerin coğrafya öğretim programlarında, coğrafya bilimini öğrencilere ulaştırmada yetersiz olduğu, ders kitaplarının içerik olarak da yetersiz kaldığı ve işleyiş düzeni açısından anlaşılır olmadığı ifade edilmektedir.

Okullarda öğrenci başarısının istenilen düzeyde olmadığı, bunda öğrencilerin çevre şartlarının olumsuzluklarından etkilenmeleri kadar ailelerin ilgisizliğinin de olduğu, genellikle idealsiz yetişen öğrencilerin eğitimlerini önemsemediği de çıkan sonuçlardan anlaşılmaktadır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Yöntem

Bu bölümde araştırma modeli, evren ve örneklem, veri toplama araçları, verilerin toplanması ile analizinde kullanılan istatistiksel yöntemler hakkında bilgi verilmiştir.

Araştırmanın Modeli

Bu çalışmada amaç, öğrenci ve öğretmenlerden alınan görüşlere bağlı olarak ortaöğretim kurumlarında coğrafya öğretimindeki müfredat programları, uygulanan öğretim yöntem ve teknikleri, öğrencilerin coğrafya dersine olan ilgi düzeyleri, coğrafya öğretmenlerinin ders işleyişindeki tutum ve davranışları ile ilgili sorunları belirlemektir. Bu amaca uygun olduğu düşünülerek bu araştırmanın modeli betimsel tarama modeli olarak belirlenmiştir. Betimsel tarama modeliolayların, toplulukların mevcut durum ve özelliklerine dışarıdan herhangi bir müdahale olmadan mevcut şartları içerisinde betimlemeye çalışan bir araştırma türüdür (Kaptan,1998). Betimleyici araştırma türlerinde dolaylı gözlem tekniği de kullanılmaktadır. Bu gözlem tekniğinde uygulanan biçimsel özellikler, araştırmanın kaynak taramasını çabuklaştırarak güvenilir olmasını sağlamaktadır (Aziz, 2008).

Tarama modelleri, geçmişte ya da halen var olan bir durumu, etkilemeden olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımlarıdır. Araştırmaya konu olan olay, birey ya da nesne kendi koşulları içinde ve olduğu gibi tanımlamaya çalışılır (Karasar, 2008.s.77). Tarama modelinde, belli bir zaman süreci içerisinde çok sayıda denek ve bulgudan elde edilen verilerin analizi ile araştırma problemlerine cevap aranmıştır.

Evren ve Örneklem

Araştırma evreni Kayseri İli, İncesu İlçe Merkezi'ndeki resmi ortaöğretim okullarında coğrafya dersi veren öğretmenler ile coğrafya dersi alan öğrencilerden oluşmaktadır. İncesu İlçe Merkezi'nde bulunan toplam 7 ortaöğretim kurumunun 5'inde araştırma yapılmıştır. Okul seçiminde farklı program türünde olan okullar örneklem alanına alınarak aynı program uygulayan okullardan öğrenci sayısı fazla olan okul tercih edilmiştir. Bu okulların bulunduğu evrendeki toplam 5 coğrafya öğretmeni ile 1110 öğrencinin yer aldığı evrende yer alan sınıf şubelerinden birer tanesi rastgele örneklem olarak belirlenerek, toplam 5 öğretmen ile 165 öğrenciye anket uygulanmıştır. Yapılan anketlere katılan kişiler gönüllük esasına göre katılmışlardır.

Örneklem alanı olarak 5 öğretmen ile 165 öğrenci kullanılmıştır. Araştırmanın örneklemini İncesu İlçesin bulunan farklı türdeki mevcut 5 resmi ortaöğretim okulu oluşturmaktadır.

Veri Toplama Aracı

Bu bölümde Kayseri İli İncesu İlçe Merkezi'nde devlete ait ortaöğretim kurumlarında coğrafya öğretiminde karşılaşılan sorunları belirleyebilmek için anketler 165 öğrenci ve 5 öğretmene uygulanarak bu çalışmanın istatistiksel sonuçları ve yorumlanması verilmiştir. İlçede bulunan örneklem alanı içerisindeki öğretmen ve öğrencilere anket soruları ile açık uçlu anket soruları şeklinde iki türlü anket formları sorulmuştur. Öğrencilere 50 adet anket sorusu, öğretmenlere 40 adet anket sorusu sorulmuştur. Ayrıca öğrencilerden 13 ve öğretmenlerden 17 olmak üzere açık uçlu anket sorularını cevaplandırmaları istenilmiştir.

Tez çalışması kapsamında İncesu ilçesinde bulunan toplam 7 resmi ortaöğretim kurumunun 5'inde araştırma yapılmıştır. Araştırmanın yapılacağı kurum olarak Anadolu Lisesi, Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi, Anadolu İmam Hatip Lisesi olmak üzere farklı tür ve programlar uygulayan okullar tercih edilmiştir. Okullarda araştırma yapılmadan önce Milli Eğitim Müdürlüğünden gerekli olan izin onayı alınmıştır. Bu okulların 9,10,11,12. sınıflarında bulunan öğrenciler ile coğrafya öğretmenlerine gönüllülük esasına göre uygulanan anketler için literatür taraması sonucunda çeşitli eğitim kaynakları, önceden yapılmış benzer konulu tez çalışmaları, ölçme-değerlendirmeye dayalı kaynaklar incelenerek hazırlık yapılmıştır. Yapılan değerlendirmeler sonucunda öğrenciler için 158 soru, öğretmenler için 123 soru olmak üzere bir soru havuzu oluşturulmuştur. Bu soru havuzundaki sorular tez danışmanın öncülüğünde ilgili uzman akademisyenlerin değerlendirmesiyle uygulanacak olan anket soruları belirlenmiştir. Öğretmen ve öğrencilere sorulmak üzere anket soruları ile açık uçlu anket soruları şeklinde iki türlü anket formları oluşturulmuştur.

Anket formlarının uygulanacağı örneklem alanı tesadüfi olarak belirlenmiştir. Soruların zamana göre değişmezlik ölçütünde olması, yani süreklilik göstermesi, iç tutarlılığın olması ve bağımsız değişkenler arası uyum noktasında anketin güvenilirlik ve geçerliliğini sağlamıştır. Anket sorularında seçeneklerin fazla olması, rakamsal olarak birbirinden bağımsız değerlerin bulunması, elde edilecek veri sonuçlarının kolay analiz edilmesi güvenilirlik boyutunu da olumlu etkilemiştir. Bununla birlikte anket sorularında amacına uygun olarak değişken nitelikteki maddelerin bulunması, uygulama ve yapı geçerliliğini de arttırmıştır. Bu anketler, çok sayıda anket sorusunun olduğu soru havuzu içerisinde uzman görüşü alınmak suretiyle seçilip hazırlanmıştır.

Öğrencilere uygulanmak üzere 1.anket formunda 50 soru belirlenmiştir. Soru türlerinde birden fazla seçeneği olan sorular, araştırma konusu kapsamında kişilerin tutum ve görüşlerini içeren ifadeler ile bu ifadelere katılım düzeyini belirten soru ve seçenekler oluşturulmuştur. 2. açık uçlu anket formunda ise araştırma konusu kapsamında öğrencilerden kendi düşüncelerini ifade etmek üzere 13 adet açık uçlu soru sorulmuştur.

Öğretmenlere de uygulanmak üzere 1. anket formunda 40 soru belirlenmiştir. Öğrencilere sorulduğu gibi soru türlerinde birden fazla seçeneği olan sorular, araştırma konusu kapsamında kişilerin tutum ve görüşlerini içeren ifadeler ile bu ifadelere katılım düzeyini belirten soru ve seçenekler de sorulmuştur. 2. açık uçlu anket formunda ise 17 soru sorulmuştur.

Yapılan anketlerle coğrafya öğretimiyle ilgili temel sorunlar tespiti yapılırken, sorunların çözümüne dayalı öneriler de getirilmiştir. Bu çalışmada öğretmen ve öğrencilere ayrı uygulanan anket sonuçları yer almaktadır. Öğrenci ve öğretmenlere genel olarak kişisel bilgiler, kitaplar ve programlar hakkındaki görüşler, ders işlenişi-yöntem ve teknikler, coğrafya bilimine genel bakış ve coğrafya eğitiminde karşılaşılan sorunlarla ilgili sorular yöneltilmiştir.

Öğrencilerin anket formu Ek 1’de, öğretmenlerin anket formu ise Ek 2’de verilmiştir.

Verilerin Analizi

Elde edilen veriler SPSS 24. Yazılım programında frekans değerleri belirlenerek çözümlenmesi yapılmıştır. Elde edilen veriler bu yazılım programında tablo ve grafiklere dönüştürülmüştür.

Yapılan araştırma sonucunda öğrenci ve öğretmenlerden elde edilen verilerin SPSS ile değerlendirilerek verilere göre oluşturulan tablo ve grafiklerle analizleri yapılmıştır. Ayrıca verilerin frekans ve yüzdelik değerlerine de bakılmıştır.

Öğrenci ve öğretmenlere sorulan anket sorularının frekans değerleri alınarak geçerli yüzdelik değerlerine göre tablolar oluşturulmuş ve çıkan sonuçlara göre yorumlar yapılmıştır. Birden fazla seçeneği olan soruların frekans değerleri sütun grafiklere dönüştürülerek analizler yapılmıştır.

Açık uçluanket sorularında elde edilen veriler, anahtar cümlelerle yazılarak frekans değerlerine göre sütun grafikler oluşturulmuştur. Bu sonuçlar da yorumlanarak tespitler yapılmıştır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Bulgular

Bu bölümde araştırmanın amacı doğrultusunda anketlerle toplanan veriler analiz edilerek bulgularda gösterilmiştir. Bulgular, araştırmanın alt problemleri doğrultusunda verilmeye çalışmıştır. Bulgular, tablolarla gösterilmiş ve yorumlanmıştır.

Öğrencilere Ait Bulgular

Öğrencilerin kişisel bilgilerine ilişkin bulgular.

Ankete katılan öğrencilerin anne-babalarının birlikte yaşayıp, yaşamama durumları Tablo 3'te gösterilmiştir.

Tablo 3. Öğrencilerin Anne ve Babalarının Birlikte Yaşayıp, Yaşamama Durumu

	Frekans	Geçerli Yüzde
Evet	146	89.0
Hayır	18	11.0
Toplam	164	100.0

Tablo 3'te anlaşılacağı gibi ankete katılan öğrencilerin % 89'u bu soruyu "evet" % 11'i "hayır" şeklinde cevaplamıştır. Bu tablodan anlaşılacağı üzere öğrencilerin anne ve babalarının büyük bir bölümünün birlikte yaşadıkları görülmektedir.

Ankete katılan öğrencilerin kardeş sayıları Tablo 4'te verilmiştir.

Tablo 4. Öğrencilerin Kardeş Sayıları (2018 Yılı)

	Frekans	Geçerli Yüzde
1 kardeş	6	3.7
2 kardeş	42	26.1
3 kardeş	61	37.9
4 kardeş	38	23.6
5 kardeş	5	3.1
6 ve üzeri kardeş	9	5.6
Toplam	161	100.0

Tablo 4'te görüldüğü gibi ankete katılan öğrencilerin %37,9'u 3 kardeş, %26,1'i 2 kardeş, %23,6'sı 4 kardeş, %5,6'sı 6 kardeş ve üzeri, %3,7'si 1 kardeş, %3,1'i 5 kardeş şeklinde kardeşe sahiptir. Bu sonuçlardan anlaşılacağı üzere öğrencilerin genelde 2 veya 3 kardeş oldukları, ailelerin kalabalık olmadıkları anlaşılmaktadır.

Ankete katılan öğrencilerin kendilerine ait çalışma odası olup olmadığına ait bilgi Tablo 5’te verilmiştir.

Tablo 5. Öğrencilerin Kendilerine Ait Çalışma Odalarının Olup Olmama Durumu

	Frekans	Geçerli Yüzde
Evet	93	59.6
Hayır	63	40.4
Toplam	156	100.0

Tablo 5’ten de anlaşılacağı üzere araştırmaya katılan öğrencilerin % 59,6’sı bu soruyu “evet” % 40,4’ü “hayır” şeklinde cevaplamıştır. Bu sonuçlara göre öğrencilerin yarıdan fazlasının öğrencilerin kendilerine ait bir çalışma odasının olduğu anlaşılmaktadır.

Ankete katılan öğrencilerin ailelerinin kendileri ve dersleri ile ilgilenme durumları Tablo 6’da verilmiştir.

Tablo 6. Ailelerin Öğrenci Dersleri İle İlgilenme Durumu

	Frekans	Geçerli Yüzde
İlgilenmezler	14	8.5
Ben istedikçe	34	20.7
Bazen	50	30.5
Sık sık	39	23.8
Daima	27	16.5
Toplam	164	100.0

Tablo 6’dan anlaşılacağı gibi araştırmaya katılan öğrencilerin %30,5’i bazen, %23,8’i sık sık, %20,7’si ben istedikçe, %16,5’i daima,%8,5’i ilgilenmezler olarak cevap vermişlerdir. Bu durumda ailelerin okuldaki öğrencilerine göstermiş oldukları ilgilerinin az olduğu anlaşılmaktadır. Yani ailelerin öğrencisi ile yeteri kadar ilgilenmedikleri söylenebilir.

Anket uygulanan öğrencilere günde ortalama kaç saat ders çalıştıklarına dair bilgi Tablo 7’de gösterilmiştir.

Tablo 7. Öğrencilerin Günde Ortalama Kaç Saat Ders Çalıştıklarına Dair Durum

	Frekans	Geçerli Yüzde
1 saat	56	34.4
2 saat	53	32.5
3 saat	37	22.7
4 saat	9	5.5
5 saat ve üzeri	8	4.9
Toplam	163	100.0

Tablo 7’de görüldüğü gibi ankete katılan öğrencilerin %34,4’ü 1 saat, %32,5’i 2 saat, %22,7’si 3 saat, %5,5’i 4 saat, %4,9’ u ise 5 saat ve üzeri ders çalıştıkları görülmektedir.

Bu sonuçlara göre öğrencilerin ders çalışma saatinin genelde 1- 2 saat arasında olduğu anlaşılmaktadır.

Ankete katılan öğrencilere okul saatleri dışında ailelerine yardım amaçlı bir işte çalışıp-çalışmadıklarına dair bilgi Tablo 8’de gösterilmiştir.

Tablo 8. Öğrencilerin Okul Saatleri Dışında Ailelerine Yardım Amaçlı Herhangi Bir İşte Çalışıp-Çalışmama Durumları

	Frekans	Geçerli Yüzde
Evet	39	23.9
Hayır	124	76.1
Toplam	163	100.0

Tablo 8’den anlaşılacağı üzere araştırmaya katılan öğrencilerin % 23,9’u bu soruyu “evet” % 76,1’i “hayır” şeklinde cevaplamıştır.

Bu tabloda görüldüğü gibi öğrencilerin büyük bir bölümünün ailelerine yardım amaçlı olarak herhangi bir işte çalışmadıkları anlaşılmaktadır.

Ankete katılan toplam öğrenci sayısı 165 olup, bu öğrencilerden 86kişi kız, 79 kişi ise erkektir. Öğrencilerin ilkokul eğitimi aldıkları dersliklerin fiziki durumu ile ilgili olarak öğrencilerden 148 kişi müstakil olan sınıflarda, 17 kişi ise birleştirilmiş sınıflarda eğitim gördüklerini belirtmişlerdir.

Ankete katılan öğrenci babalarından 62 kişinin ilkokul, 47 kişinin lise, 37 kişinin ortaokul, 14 kişinin üniversite, 3 kişinin okur-yazar olmadığı belirtilmiştir. Öğrenci babalarının eğitim durumuna bakıldığında; ilkokul, ortaokul ve lise mezunlarının sayısının yüksek olduğu, üniversite mezun sayısının ise az olduğu anlaşılmaktadır.

Araştırmaya katılan öğrenci annelerinden 74 kişinin ilkokul, 38 kişinin ortaokul, 25 kişinin lise, 9 kişinin üniversite, 11 kişinin okur-yazar olmadığı belirtilmiştir. Öğrenci annelerinden ilkokul mezunlarının sayıca fazla olduğu, ortaokul, lise ve üniversite mezun sayısının ise az olduğu anlaşılmaktadır. Ayrıca annelerden % 11 ise okuryazar değildir.

Anket uygulanan öğrencilerin hangi meslek sahibi olmayı istedikleri ile ilgili olarak ankette vermiş oldukları cevaplarda; 35 kişi öğretmen, 22 kişi polis, 16 kişi hemşire, 13 kişi avukat, 10 kişi mühendis, 7 kişi doktor, 5 kişi asker, 5 kişi serbest meslek, 2 kişi pilot, 2 kişi medya-tv, 3 kişi diyetisyen, 2 kişi sporcu, 1 kişi çiftçi, 1 kişi astrolog olmak istediklerini, 17 kişinin ise bölümüyle ilgili bir meslekle uğraşmak istediklerini belirtmişlerdir. Öğrencilerin meslek seçiminde eğitim gördüğü ortaöğretim programı haricinde diğer meslek alanlarındaki meslek türlerini de tercih etmişler. En çok tercih edilen meslek türünün öğretmenlik ve

polislik mesleğidir. Öğrencilerin kendi okullarında eğitimini gördüğü program türüne ait meslek türlerini ise az bir öğrenci grubunun tercih ettiği anlaşılmaktadır.

Öğrenciler seçmek istedikleri mesleklere sebep olarak da araştırmaya katılan öğrencilerden 73 kişi o mesleği sevmesini, 17 kişi okul programının etkisini, 9 kişi ekonomik etkenler, 7 kişi insanlara faydalı olmasını sebepolarak belirtirken 35 kişi herhangi bir sebep belirtmemişlerdir. Bu durumda öğrencilerin meslek seçimindeki tercihlerine sebep olarak seçtikleri mesleği sevmeleri ön plana çıkmaktadır. Diğer bir sebep olarak da okul programının etkisini, ekonomik etkenleri, insanlara faydalı olmasını belirtmişlerdir.

Öğrencilerin coğrafya dersine olan ilgileri hakkında görüşleri.

Anket uygulanan öğrencilerin coğrafya dersine karşı ilgileri Tablo 9’da gösterilmiştir.

Tablo 9. Öğrencilerin Coğrafya Dersine İlgisi Durumu

	Frekans	Geçerli Yüzde
Her zaman	18	10.9
Çoğunlukla	47	28.5
Ara sıra	64	38.8
Çok az	24	14.5
Hiçbir zaman	12	7.3
Toplam	165	100.0

Tablo 9’da görüldüğü gibi coğrafya dersine karşı ilgi açısından araştırmaya katılan öğrencilerin %38,8’i ara sıra, %28,5’i çoğunlukla, %14,5’i çok az, %10,9’u her zaman, %7,3’ü hiçbir zaman şeklinde bu soruyu cevaplamışlardır. Bu sonuçlara göre öğrencilerin coğrafya dersine karşı ilgilerinin iyi seviyede olmadığı anlaşılmaktadır.

Öğrencilerin coğrafya derslerine karşı ilgilerini arttıran sebepler ile ilgili olarak, araştırmaya katılan öğrencilerden 65 kişi ders öğretmenin sevilen biri olmasını, 38 kişi hayatın içinden bir ders olmasını, 32 kişi ilginç olması, 32 kişi YGS ve LYS gibi sınavlarda önemli bir yerinin olmasını, 30 kişi dersin kolay olmasını, 26 kişi öğretmenin ders işleyiş yönteminin farklı olmasını, 20 kişi dersin öğrenci katılımına uygun olmasını göstermişlerdir. Coğrafya dersine karşı ilgisi olan öğrencilerin bu ilgilerinde en önemli unsurun ders öğretmenin sevilmesi olduğu anlaşılmaktadır.

Anket uygulanan öğrencilerin coğrafya derslerinde öğrendiği bilgilerin gerekliliğine karşı tutumları Tablo 10’da gösterilmiştir.

Tablo 10. Öğrencilerin Coğrafya Derslerinde Öğrendiği Bilgilerin Gerekliliğine Dair Görüşleri

	Frekans	Geçerli Yüzde
Her zaman	33	20.1
Çoğunlukla	68	41.5
Ara sıra	35	21.3
Çok az	11	6.7
Hiçbir zaman	17	10.4
Toplam	164	100.0

Tablo 10’da görüldüğü gibi öğrencilerin coğrafya derslerine öğrendiği bilgilerin gerekliği açısından araştırmaya katılan öğrencilerin %41,5’i çoğunlukla, %21,3’ü ara sıra, %20,1’i her zaman, %10,4’ü hiçbir zaman, %6,7’ si çok az, şeklinde bu soruya cevap vermişlerdir. Öğrencilerin coğrafya derslerinde öğrendiği bilgilerin gerekliğine olan inançlarının iyi seviyede olduğu anlaşılmaktadır.

Anket uygulanan öğrencilerin günlük ders çalışmalarında coğrafya dersine ayırdıkları süreler Tablo 11’de gösterilmiştir.

Tablo 11. Öğrencilerin Coğrafya Dersine Ayırdıkları Günlük Ders Süreleri Çalışma Süreleri.

	Frekans	Geçerli Yüzde
Çalışmıyorum	50	31.4
15 Dakika	45	28.3
Yarım saat	44	27.7
1 saat	17	10.7
2 saat	3	1.9
Toplam	159	100.0

Tablo 11’den anlaşılacağı üzere coğrafya dersine ayırdıkları günlük ders çalışma süreleri açısından araştırmaya katılan öğrencilerin %31,4’ü çalışmıyorum, %28,3’ü 15 dakika, %27,7’si yarım saat, %10,7’si 1 saat, %1,9’u 2 saat şeklinde cevap verdikleri görülmektedir. Bu sonuçlara göre öğrencilerin coğrafya dersine çalışmak için zamanlarını ayırabildikleri anlaşılmaktadır.

Anket uygulanan öğrencilerin coğrafyayla ilgili süreli yayın takip durumları Tablo 12’de gösterilmiştir.

Tablo 12. Öğrencilerin Coğrafyayla İlgili Süreli Yayın Takip Durumları

	Frekans	Geçerli Yüzde
Her zaman	14	8.5
Çoğunlukla	14	8.5
Ara sıra	28	17.1
Çok az	45	27.4
Hiçbir zaman	63	38.4
Toplam	164	100.0

Tablo 12’de belirtildiği gibi öğrencilerin coğrafyayla ilgili süreli yayın takip durumları açısından araştırmaya katılan öğrencilerin %38,4’ü hiçbir zaman, %27,4’ü çok az, %17,1’i ara sıra, %8,5’i her zaman, %8,5’i çoğunlukla, şeklinde cevap vermişlerdir. Bu durumda öğrencilerin coğrafya ile ilgili süreli yayınları takip etmedikleri anlaşılmaktadır.

Anket uygulanan öğrencilerin coğrafya dersinden proje ödevi alma durumu Tablo 13’te gösterilmiştir.

Tablo 13. Öğrencilerin Coğrafya Derslerinden Proje Ödevi Alma Durumu

	Frekans	Geçerli Yüzde
Evet	37	23.7
Hayır	119	76.3
Toplam	156	100.0

Tablo 13’ten anlaşılacağı gibi coğrafya dersinden proje ödevi alma durumu açısından araştırmaya katılan öğrencilerin % 23,7’ si bu soruya “evet” % 76,3’ “hayır” şeklinde cevaplamıştır. Bu durumda öğrencilerin coğrafya dersinden proje ödevi alma durumlarının az olduğu görülmektedir.

Anket uygulanan öğrencilerin coğrafya derslerine ön hazırlık yaparak girme durumu Tablo 14’te gösterilmiştir.

Tablo 14. Öğrencilerin Coğrafya Derslerine Ön Hazırlık Yaparak Girme Durumu

	Frekans	Geçerli Yüzde
Her zaman	14	8.6
Çoğunlukla	11	6.8
Ara sıra	49	30.2
Çok az	34	21.0
Hiçbir zaman	54	33.3
Toplam	162	100.0

Tablo 14'ten anlaşılacağı üzere coğrafya derslerine ön hazırlık yaparak girme durumu açısından araştırmaya katılan öğrencilerin %33,3'ü hiçbir zaman,%30,2'si ara sıra, %21'i çok az, %8,6'sı her zaman, %6,8'i çoğunlukla, şeklinde cevap vermişlerdir.Bu sonuçlara göre öğrencilerin coğrafya derslerine ön hazırlık yaparak gelmedikleri anlaşılmaktadır.

Anket uygulanan öğrencilerin coğrafya derslerinde not tutma durumları Tablo 15'te gösterilmiştir.

Tablo 15. Öğrencilerin Coğrafya Derslerinde Not Tutma Durumları

	Frekans	Geçerli Yüzde
Her zaman	71	43.6
Çoğunlukla	38	23.3
Ara sıra	23	14.1
Çok az	11	6.7
Hiçbir zaman	20	12.3
Toplam	163	100.0

Tablo 15'ten görüldüğü gibi coğrafya derslerinde not tutma durumları açısından araştırmaya katılan öğrencilerin %43,6 her zaman, %23,3 çoğunlukla, %14,1 ara sıra, %12,3 hiçbir zaman %6,7 çok az şeklinde cevap vermişlerdir. Coğrafya derslerinde öğrencilerin %67'sinin not tuttuğu %12'sinin ise hiç not tutmadığı, %14'ünün de ara sıra not tuttuğu anlaşılmaktadır. Coğrafya derslerinde öğrencilerin genelde not tuttuğu anlaşılmaktadır.

Öğrencilerin, coğrafya derslerinde ders süresi boyunca kendilerini nasıl hissettikleri ile ilgili olarak araştırmaya katılan öğrencilerden 67kişi dersin nasıl geçtiğini anlamam, 35 kişi sıkılıyorum, uykum gelir, sabırsızlıkla zilin çalmasını beklerim, 24 kişi derslerde kendimi pasif hissederim, 39 kişi derste sürekli aktif olduğumu düşünüyorum, 18 kişi ise not tutmaktan yoruluyorum şeklinde cevaplar vermişlerdir.

Öğrencilerin coğrafya derslerinde not tutmalarına temel neden olarak,araştırmaya katılan öğrencilerden 89 kişi not tutmayı gerekli gördüğü için, 61 kişi yazılı sorularının ders notlarından çıktığı için, 30 kişi merkezi sınavlarda çıkacak soruları yapmak için,17 kişi ise öğretmen zorunlu tuttuğu için şeklinde cevaplamışlardır.

Ankete katılan öğrencilerin coğrafya derslerindeki bilgilerin öğrenmenin gerekliliğine sebep olarak öğrencilerden 64 kişi üniversite sınavlarına yönelik olmasından, 35 kişi günlük hayattaki önemi, 4 kişi faydalı bilgi olmasını belirtmiş, 17 kişi ise herhangi bir sebep belirtmemiştir.

Öğrencilerin coğrafya dersine az zaman ayırmalarına veya hiç zaman ayırmama sebepleri ile ilgili olarak araştırmaya katılan öğrencilerden, 22 kişi diğer derslerin önemli olmasını, 26 kişi dersin ilgi çekmemesini, 14 kişi dersin derste öğrenilmesini, 7 kişi sınavların olmasını, 5 kişi vaktin olmamasını, 3 kişi öğretmenin sevilmemesini belirtirken, 20 kişi ise herhangi sebep belirtilmemiştir.

Coğrafya dersinde proje ödevi alma sebebi bakımından araştırmaya katılan öğrencilerden 31 kişi ders notlarını arttırmak için, 9 kişi dersi öğrenmek için olduğunu belirtmiş, 4 kişi ise sebep belirtilmemiştir.

Coğrafya derslerine ön hazırlık yaparak gelen öğrencilerin, ders öncesi ön hazırlık yapma nedenini ise araştırmaya katılan öğrencilerden 27 kişi derse katılmak için, 20 kişi tekrar amaçlı olduğunu, 4 kişi konuların önemli olmasından dolayı, 2 kişi ders sınavları nedeniyle ön hazırlık yaptıklarını belirttikten, 11 kişi ise sebep belirtmemiştir. Öğrencilerin çoğu derse katılmak ve dersi tekrar amaçlı olarak, coğrafya derslerine ön hazırlık yaptıkları anlaşılmaktadır.

Coğrafya dersinde not tutmayan öğrencilerin ders notu tutmamalarına neden olarak araştırmaya katılan öğrencilerden 9 kişi gerekli görmediğini, 2 kişi ise ders kitabının olmasını belirtmiş, 33 kişi ise ders notu tutmadığına herhangi bir sebep belirtmemiştir.

Öğrencilerin ders kitapları ve kullandıkları ders araç-gereçleri hakkında görüşleri.

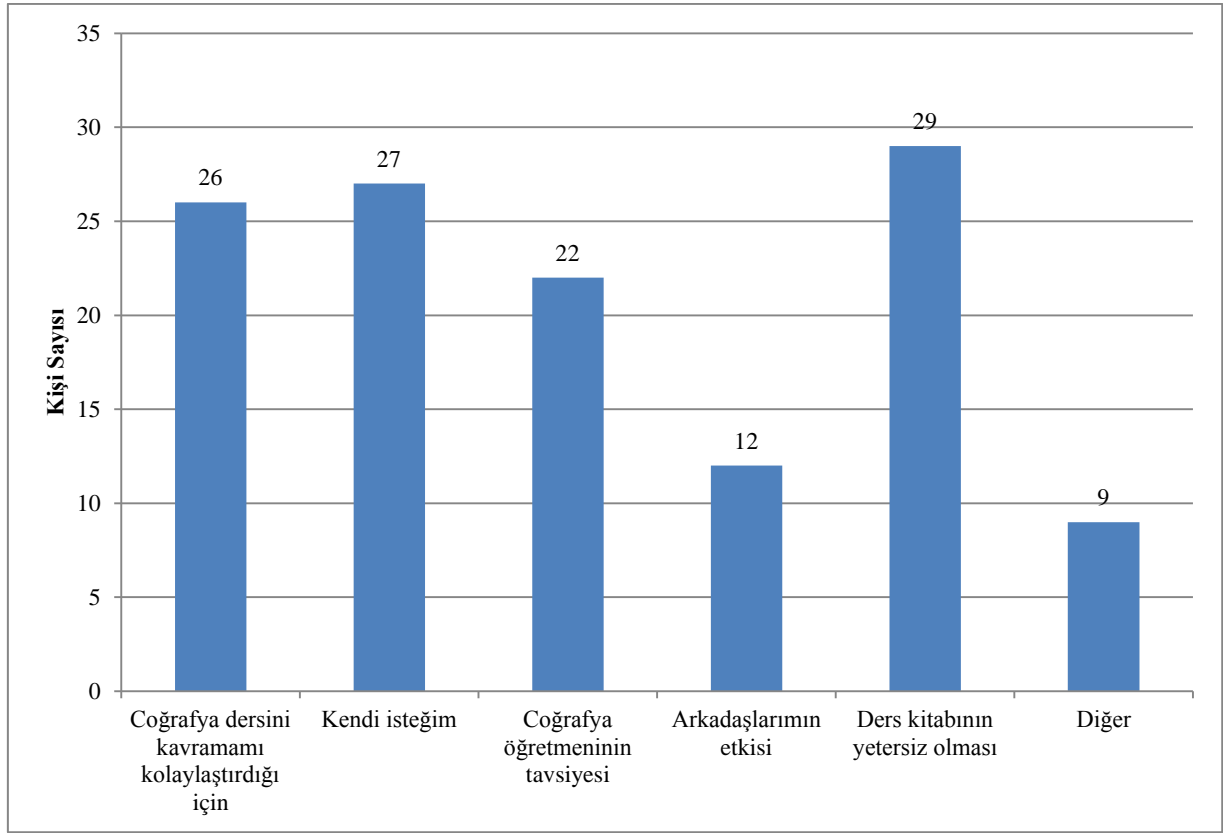
Anket uygulanan öğrencilerin coğrafya derslerinde yardımcı kaynak kitaba karşı ihtiyaç durumları Tablo 16’da gösterilmiştir.

Tablo 16. Öğrencilerin Coğrafya Derslerinde Yardımcı Kaynak Kitaba İhtiyaç Durumları

	Frekans	Geçerli Yüzde
Her zaman	19	11.7
Çoğunlukla	17	10.4
Ara sıra	59	36.2
Çok az	28	17.2
Hiçbir zaman	40	24.5
Toplam	163	100.0

Tablo 16’den anlaşılacağı gibi coğrafya derslerinde yardımcı kaynak kitaba karşı ihtiyaç durumları açısından araştırmaya katılan öğrencilerden %36,2’si ara sıra, %24,5’i hiçbir zaman, %17,2’si çok az, %11,7’si her zaman, %10,4’ü çoğunlukla, şeklinde cevap vermişlerdir. Tablodaki veriler incelendiğinde öğrencilerin coğrafya derslerinde genelde yardımcı kaynak kitaplara ihtiyaçlarının olduğu görülmektedir.

Anket uygulanan öğrencilerin yardımcı kaynak kitaba karşı ihtiyaç durumları açısından cevapları “Her Zaman” ise yardımcı kaynak kitap kullanımında temel etkenlerin ne olduğu Şekil 1’de gösterilmiştir.

Şekil 1. Öğrencilerin yardımcı kaynak kitap kullanımına sebep olan temel etkenler.

Şekil 1’de görüldüğü gibi yardımcı kaynak kitap kullanımında temel etkenlerin ne olduğu açısından araştırmaya katılan öğrencilerden 29 kişi (%23,20) ders kitabının yetersiz olmasından dolayı, 27 kişi (%21,60) kendi isteğiyle, 26 kişi (%20,80) coğrafya dersini kavramayı kolaylaştırdığı için, 22 kişi (%17,60) coğrafya öğretmenin tavsiyesi ile, 12 kişi (%9,60) arkadaşlarının etkisi ile, 9 kişi (%7,20) diğer etkenlerin etkili olduğunu belirtmiştir.

Anket uygulanan öğrencilerin coğrafya dersine hazırlanırken ders kitabından ne kadar yararlandıkları Tablo 17’de gösterilmiştir.

Tablo 17. Öğrencilerin Coğrafya Dersine Hazırlanırken Ders Kitabından Ne Kadar Yararlandıklarına Dair Düşünceleri

	Frekans	Geçerli Yüzde
Her zaman	15	9.3
Çoğunlukla	29	17.9
Ara sıra	36	22.2
Çok az	28	17.3
Hiçbir zaman	54	33.3
Toplam	162	100.0

Tablo 17’de görüldüğü gibi öğrencilerin coğrafya dersine hazırlanırken ders kitabından ne kadar yararlandıkları açısından araştırmaya katılan öğrencilerin %33,3’ü hiçbir zaman %22,2’si ara sıra, %17,9’u çoğunlukla, %17,3’ü çok az, %9,3’ü her zaman, şeklinde cevap vermişlerdir.

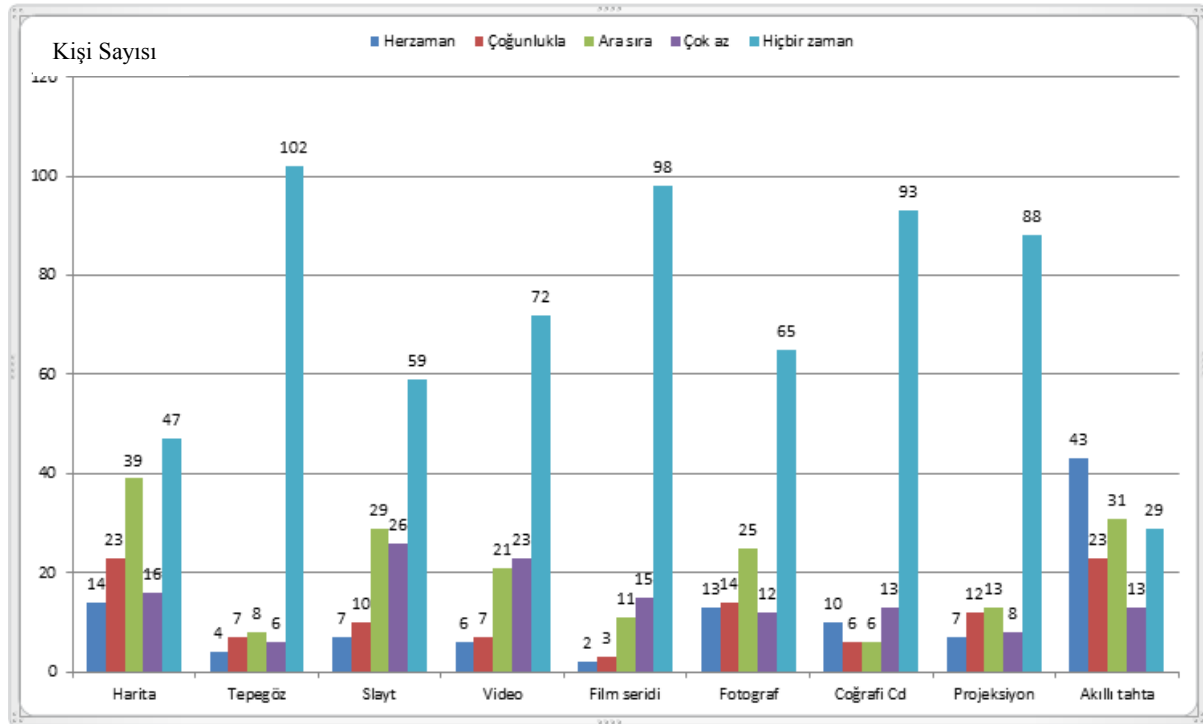
Anket uygulanan öğrencilerin coğrafya ders kitaplarında konuların işlenip-ışlenmeme durumu Tablo 18’de gösterilmiştir

Tablo 18. Öğrencilerin Coğrafya Ders Kitaplarında Konuların İşlenip-İşlenmeme Durumuna Dair Görüşleri

	Frekans	Geçerli Yüzde
Her zaman	49	31.6
Çoğunlukla	47	30.3
Ara sıra	22	14.2
Çok az	12	7.7
Hiçbir zaman	25	16.1
Toplam	155	100.0

Tablo 18’den anlaşılacağı gibi coğrafya ders kitaplarında konuların işlenip-ışlenmeme durumu açısından araştırmaya katılan öğrencilerin %31,6’sı her zaman, %30,3’ü çoğunlukla, %16,1’i hiçbir zaman, %14,2’si ara sıra, %7,7’si çok az şeklinde cevap vermişlerdir.

Anket uygulanan öğrencilerin coğrafya derslerinde ders araç- gereçlerden hangilerini ve ne sıklıkta kullandıkların dair görüşleri Şekil 2’de gösterilmiştir.

Şekil 2. Öğrencilerin coğrafya derslerinde kullandıkları ders araç- gereçleri ve kullanım sıklığına ait görüşleri.

Harita: Şekil 2’den de anlaşılacağı gibi coğrafya derslerinde kullandıkları ders araç-gereçleri ve kullanım sıklığı açısından araştırmaya katılan öğrencilerin %33,81 hiçbir zaman,%28,05 ara sıra, %16,54 çoğunlukla, %11,51 çok az, %10,07 her zaman, şeklinde cevap vermişlerdir.

Bu durumda okullarda harita kullanımına bakıldığında öğrencilerin vermiş oldukları beyanlarda sürekli olmasa da derslerde harita kullandıkları anlaşılmaktadır.

Tepegöz: Şekil 2’de görüldüğü gibi coğrafya derslerinde kullandıkları ders araç-gereçleri ve kullanım sıklığı açısından araştırmaya katılan öğrencilerin %80,31 hiçbir zaman, %5,51 çoğunlukla, %6,29 ara sıra, %4,72 çok az, %3,14 her zaman şeklinde cevap vermişlerdir.

Öğrencilerin vermiş oldukları cevaplarda okullarında tepegöz kullanımının çok az olduğu, ancak bazı okullarda halen daha tepegöz kullanıldığı anlaşılmaktadır.

Slayt: Şekil 2’den de anlaşılacağı üzere coğrafya derslerinde kullandıkları ders araç-gereçleri ve kullanım sıklığı açısından araştırmaya katılan öğrencilerin %45,03 hiçbir zaman %22,13 ara sıra, %19,84 çok az, %7,63 çoğunlukla, %5,34 her zaman şeklinde cevap vermişlerdir.

Şekilden de görüldüğü üzere öğrencilerin okullarında coğrafya derslerinde slayt kullanımının az olmasına rağmen halen daha bazı okullarda slayt kullanıldığı anlaşılmaktadır.

Video: Şekil 2’den de anlaşılacağı gibi coğrafya derslerinde kullandıkları ders araç-gereçleri ve kullanım sıklığı açısından araştırmaya katılan öğrencilerin %55,81 hiçbir zaman,%17,82 çok az, %16,27 ara sıra, %5,42 çoğunlukla, %4,65 her zaman şeklinde cevap vermişlerdir.

Bu sonuçlara göre öğrencilerin coğrafya derslerinde video kullanımının az olmasına rağmen bazı okullarda videoyun coğrafya derslerinde kullanıldığı anlaşılmaktadır.

Film Şeridi: Şekil 2’de belirtildiği gibi coğrafya derslerinde kullandıkları ders araç-gereçleri ve kullanım sıklığı açısından araştırmaya katılan öğrencilerin %75,96 hiçbir zaman, %11,62 çok az, %8,52 ara sıra, %2,32 çoğunlukla, %1,55 her zaman şeklinde cevap vermişlerdir.

Bu durumda öğrencilerin coğrafya derslerinde ders araç-gereci olarak film şeridi türünün kullanımının çok az olduğu anlaşılmaktadır.

Fotoğraf: Şekil 2’de belirtildiği gibi coğrafya derslerinde kullandıkları ders araç-gereçleri ve kullanım sıklığı açısından araştırmaya katılan öğrencilerin %10,07 her zaman,

%10,85 çoğunlukla, %19,37 ara sıra, %9,30 çok az, %50,38 hiçbir zaman şeklinde cevap vermişlerdir.

Şekilde görüldüğü üzere öğrencilerin coğrafya derslerinde fotoğraf şeklindeki materyallerin coğrafya ders araç-gereci olarak kullanılmasına rağmen sürekli olarak kullanılmadığı anlaşılmaktadır.

Coğrafi CD: Şekil 2’den de anlaşılacağı gibi coğrafya derslerinde kullandıkları ders araç- gereçleri ve kullanım sıklığı açısından araştırmaya katılan öğrencilerin %7,81 her zaman, %4,68 çoğunlukla, %4,68 ara sıra, %10,15 çok az, %72,65 hiçbir zaman şeklinde cevap vermişlerdir.

Coğrafya derslerinde öğrencilerin ders araç-gereci olarak Coğrafi CD kullanımının çok az olduğu ancak bazı okullarda az da olsa bu CD türlerinin kullanıldığı görülmektedir.

Projeksiyon: Şekil 2’den de görüldüğü üzere coğrafya derslerinde kullandıkları ders araç- gereçleri ve kullanım sıklığı açısından araştırmaya katılan öğrencilerin %5,46 her zaman, %9,37 çoğunlukla, %10,15 ara sıra, %6,25 çok az, %68,75 hiçbir zaman şeklinde cevap vermişlerdir.

Öğrenciler coğrafya derslerinde ders araç-gereci olarak projeksiyon cihazının kullanımının çok az olduğu, bazı okullarda az da olsa halen daha projeksiyon cihazının kullanıldığı anlaşılmaktadır.

Akıllı Tahta: Şekil 2’den de anlaşılacağı üzere coğrafya derslerinde kullandıkları ders araç- gereçleri ve kullanım sıklığı açısından araştırmaya katılan öğrencilerin %30,93 her zaman, %16,54 çoğunlukla, %22,30 ara sıra, %9,35 çok az, %20,86 hiçbir zaman şeklinde cevap vermişlerdir.

Şekilde görüldüğü üzere öğrencilerin okullarında genelde akıllı tahta kullandıkları, bu durumda okullarda akıllı tahta sistemlerinin yaygınlaşmış olduğu anlaşılmaktadır.

Öğrencilerin derslerde uygulanan yöntem-teknikler ile ders öğretmenin tutum ve davranışları hakkındaki görüşleri.

Anket uygulanan öğrencilerin coğrafya dersi ile ilgili olarak okul tarafından ilçe sınırları dışına yapılan geziler Tablo 19’da gösterilmiştir.

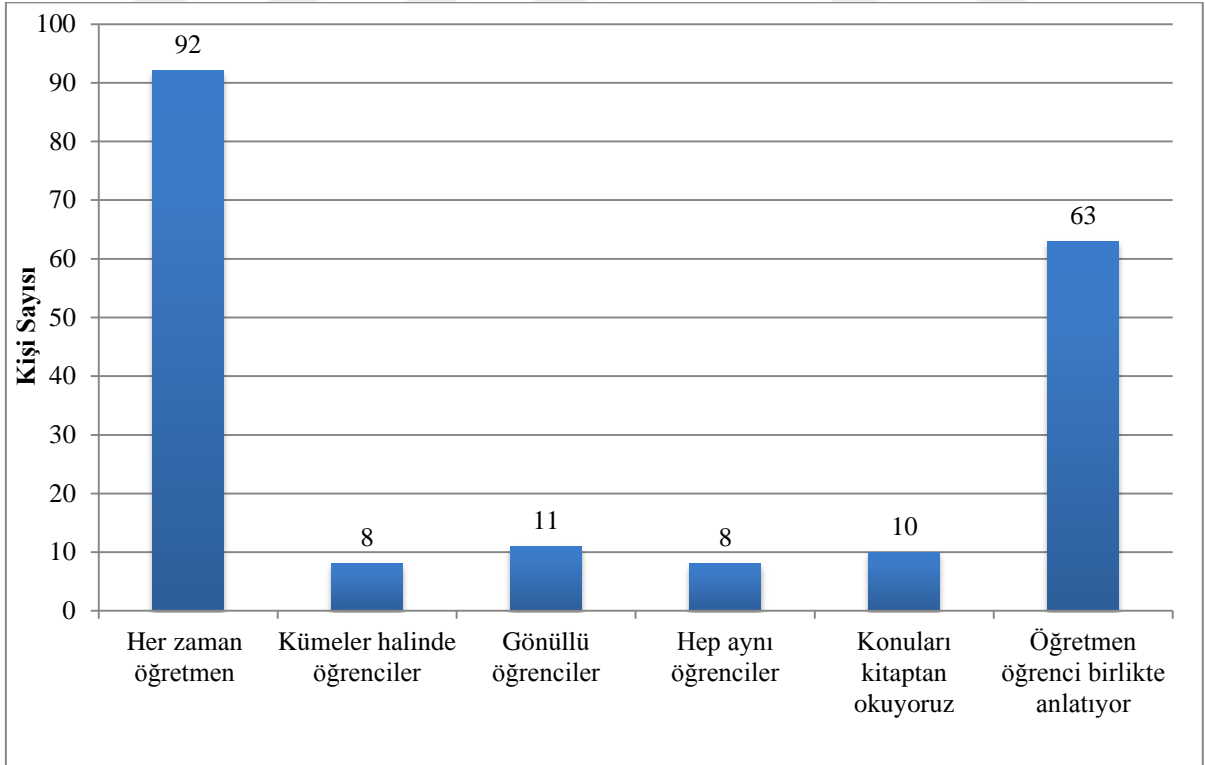
Tablo 19. Öğrencilerin Coğrafya Dersi İle İlgili İlçe Sınırları Dışına Yapılan Geziler Hakkındaki Görüşleri

	Frekans	Geçerli Yüzde
1 kez	8	5.0
2 kez	9	5.6
3 kez	8	5.0
4 kez	1	6.0
5 ve daha fazla	7	4.3
Hiç	128	79,5
Toplam	161	100,0

Tablo 19'dan anlaşılacağı gibi coğrafya dersi ile ilgili olarak okul tarafından ilçe sınırları dışına yapılan geziler açısından araştırmaya katılan öğrencilerden %79,5'i ise hiç, %6'sı 4 kez, %5'i 1 kez, %5,6'sı 2 kez, %5'i 3 kez, %4,3'ü 5 ve daha fazla şeklinde cevap vermişlerdir.

Coğrafya dersi ile ilgili olarak okul tarafından ilçe sınırları dışına yapılan gezilerin çok az olduğu, vermiş oldukları cevaplarda %79 bir oranla ilçe dışına hiç gitmedikleri söyleyerek, coğrafya dersinin işlenişi bakımından gezi-gözlem etkinliğinin az olduğu anlaşılmaktadır.

Anket uygulanan öğrencilerin ders işlenirken konuların ağırlıklı olarak kim tarafından anlatıldığına dair görüşleri Şekil 3'te gösterilmiştir.

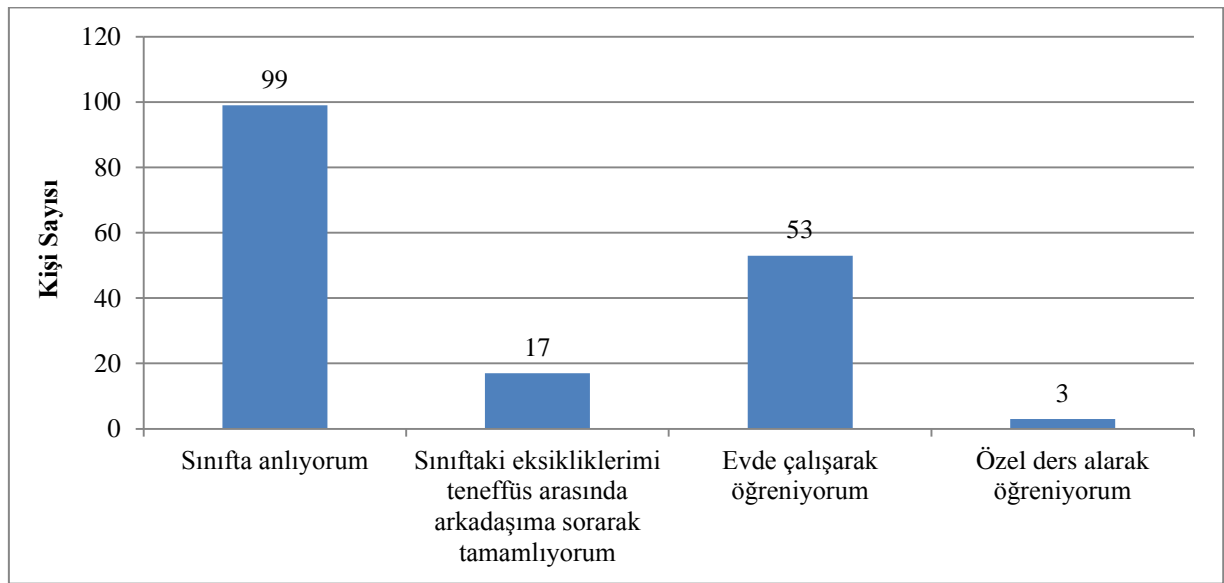

Şekil 3. Öğrencilerin ders işlenirken konuların ağırlıklı olarak kim tarafından anlatıldığına dair görüşleri.

Şekil 3'te görüldüğü gibiders işlenirken konuların ağırlıklı olarak kim tarafından anlatıldığı ile ilgili olarak araştırmaya katılan öğrencilerin 92 kişi (%47,91) her zaman öğretmen, 63 kişi (%32,81) öğretmen öğrenci birlikte anlatıyor, 8 kişi (%4,16) kümeler halinde öğrenciler, 11 kişi (%5,72) gönüllü öğrenciler, 8 kişi (%4,16) hep aynı öğrenciler, 10 kişi (%5,20) D-Y konuları kitaptan okuyoruz, şeklinde cevap vermişlerdir.

Mevcut veriler değerlendirildiğinde öğrenciler ders işlenirken konuların ağırlıklı olarak öğretmen ve öğretmen-öğrenci ile birlikte dersin işlendiğini belirtmektedirler. Yani coğrafya dersinin öğretmen merkezli işlendiği anlaşılmaktadır.

Anket uygulanan öğrencilerin coğrafya ders konularını hangi ortamda daha iyi anladıkları ve öğrendiklerine ait görüşleri Şekil 4'te gösterilmiştir.

Şekil 4. Öğrencilerin coğrafya ders konularını hangi ortamda daha iyi anladıkları ve öğrenmelerine ait görüşler.

Şekil 4'te görüldüğü üzere coğrafya ders konularını hangi ortamda daha iyi anladıkları ve öğrenmeleri açısından araştırmaya katılan öğrencilerden 99 kişi (%57,55) sınıfta anlıyorum, 53 kişi (%30,81) evde çalışarak öğreniyorum, 17 kişi (%9,88) sınıftaki eksikliklerimi teneffüs arasında arkadaşşıma sorarak tamamlıyorum, 3 kişi (%1,74) özel ders alarak öğreniyorum şeklinde cevap vermişlerdir. Öğrencilerin coğrafya ders konularını en çok sınıfta ve evde ders çalışarak anladıklarını söylemektedirler.

Anket uygulanan öğrencilerin derste anlamadığı konuyu öğretmene tekrarlaması amacıyla sorabilme durumu Tablo 20'de gösterilmiştir.

Tablo 20. Öğrencilerin Derste Anlamadığı Konuyu Öğretmene Tekrarlaması Amacıyla Sorabilme Durumu

	Frekans	Geçerli Yüzde
Her zaman	64	39.0
Çoğunlukla	36	22.0
Ara sıra	38	23.2
Çok az	12	7.3
Hiçbir zaman	14	8.5
Toplam	164	100.0

Tablo 20'den anlaşılacağı gibi öğrencilerin derste anlamadığı konuyu öğretmene tekrarlaması amacıyla sorabilme açısından araştırmaya katılan öğrencilerden %39'u her zaman, %22'si çoğunlukla, %23,2'si ara sıra, %7,3'ü çok az, %8,5'i hiçbir zaman şeklinde cevap vermişlerdir.

Tablo genel olarak değerlendirildiğinde öğrencilerin derste anlamadığı konuyu öğretmene tekrarlaması amacıyla genelde sorabildikleri, böylece derslerde anlaşılmayan konularda öğretmeni ile diyalog kurabildikleri anlaşılmaktadır.

Öğrencilerin derste anlamadığı konuyu öğretmene tekrarlaması amacıyla sorabilmelerinde anketteki cevapları 'her zaman' ise buna öğretmenin olumlu davranış gösterme durumu Tablo 21'de gösterilmiştir.

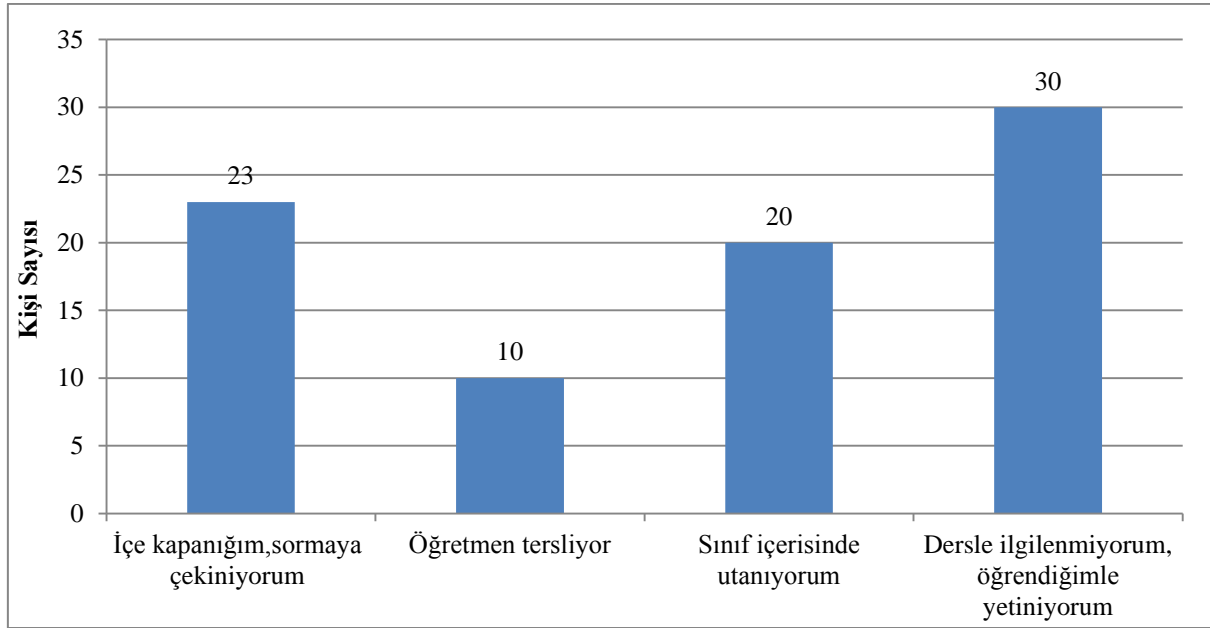
Tablo 21. Öğrencilerin Cevabı 'Her Zaman' İse Olumlu Cevap Alabilme Durumu

	Frekans	Geçerli Yüzde
Her zaman	61	44.2
Çoğunlukla	32	23.2
Ara sıra	24	17.4
Çok az	5	3.6
Hiçbir zaman	16	11.6
Toplam	138	100.0

Tablo 21'den anlaşılacağı gibi olumlu cevap alabilme açısından araştırmaya katılan öğrencilerden %44,2 ü her zaman, %23,2 çoğunlukla, %17,4 ara sıra, %3,6 ü çok az, %11,6 hiçbir zaman şeklinde cevap vermişlerdir.

Bu sonuçlara göre bir önceki soruya her zaman şeklinde cevap veren öğrencilerin öğretmen tarafından kendilerine olumlu dönütlerin olduğu anlaşılmaktadır.

Anket uygulanan öğrencilerin derste anlamadığı konuyu öğretmene tekrarlaması amacıyla sorabilmelerinde cevapları hiçbir zaman ise soru soramamalarına dair düşünceleri Şekil 5’te gösterilmiştir.

Şekil 5. Öğrencilerin cevapları ‘hiçbir zaman’ ise soru soramamalarına dair düşünceleri.

Şekil 5’ten görüldüğü gibi soru soramamaları açısından araştırmaya katılan öğrencilerden 30 kişi (%36,14) dersle ilgilenmiyorum, öğrendiğimle yetiniyorum; 23 kişi (%27,71) içe kapanığım, sormaya çekiniyorum; 20 kişi (%24,09) sınıf içerisinde utanıyorum, 10 kişi (%12,04) öğretmen tersliyor şeklinde cevap vermişlerdir.

Anket uygulanan öğrencilerin öğretmenlerinin ders anlatımlarında bilimsel terimlere yer verip-vermeme durumları Tablo 22’de gösterilmiştir.

Tablo 3. Öğrencilerin Öğretmenlerinin Ders Anlatımlarında Bilimsel Terimlere Yer Verip-Vermediklerine Ait Düşünceleri

	Frekans	Geçerli Yüzde
Her zaman	36	21.8
Çoğunlukla	42	25.5
Ara sıra	58	35.2
Çok az	17	10.3
Hiçbir zaman	12	7.3
Toplam		100.0

Tablo 22’den anlaşılacağı gibi öğretmenlerinin ders anlatımlarında bilimsel terimlere yer verip-vermemeleri bakımından araştırmaya katılan öğrencilerin %35,2’si ara sıra, %25,5’i çoğunlukla, %21,8’i her zaman, %10,3’ü çok az, %7,3’ü hiçbir zaman şeklinde cevap

vermişlerdir. Bu durumda öğretmenlerin ders anlatımlarında bilimsel terimleri kullandıkları anlaşılmaktadır.

Anket uygulanan öğrencilerin görüşlerine göre öğretmenlerin derslerde sesli ve görsel özellikteki ders araç-gereçlerini kullanıp kullanmama durumları Tablo 23'te incelenmiştir.

Tablo 4. Öğrencilerin, Öğretmenlerin Derslerde Sesli ve Görsel Özellikteki Ders Araç-Gereçlerini Kullanıp Kullanmadıklarına Ait Düşünceleri

	Frekans	Geçerli Yüzde
Her zaman	34	20.7
Çoğunlukla	31	18.9
Ara sıra	44	26.8
Çok az	27	16.5
Hiçbir zaman	28	17.1
Toplam	164	100.0

Tablo 23'ten anlaşılacağı gibi öğrencilerin görüşlerine göre öğretmenlerin derslerde sesli ve görsel özellikteki ders araç-gereçlerini kullanıp kullanmama durumları açısından araştırmaya katılan öğrencilerin %26,8'i ara sıra, %20,7 ü her zaman, %18,9 ü çoğunlukla, %16,5'i çok az, %17,1'i hiçbir zaman şeklinde cevap vermişlerdir. Çıkan bu sonuçlara göre öğretmenlerin derslerde sesli ve görsel özellikteki ders araç-gereçlerini genelde kullandıkları anlaşılmaktadır.

Anket uygulanan öğrencilerin görüşlerine göre öğretmenlerin dersin işlenişi ile ilgili olarak öğrencilere bilgi verme durumları Tablo 24'te gösterilmiştir.

Tablo 5. Öğretmenlerin Dersin İşlenişi İle İlgili Olarak Öğrencilere Bilgi Verme Durumu

	Frekans	Geçerli Yüzde
Her zaman	49	29.7
Çoğunlukla	51	30.9
Ara sıra	40	24.2
Çok az	6	3.6
Hiçbir zaman	19	11.5
Toplam	165	100.0

Tablo 24'te görüldüğü üzere öğrencilerin görüşlerine göre öğretmenlerin dersin işlenişi ile ilgili olarak öğrencilere bilgi verme durumları bakımdan araştırmaya katılan öğrencilerin %30,9'u çoğunlukla, %29,7'si her zaman, %24,2'si ara sıra, %11,5'i hiçbir zaman, %3,6'sı çok az şeklinde cevap vermişlerdir. Bu durumda öğretmenlerin coğrafya dersinin işlenişi hakkında öğrencilere bilgi verdikleri anlaşılmaktadır.

Öğrencilerin, öğretmenlerin derslerde kendilerine ait yanlışları düzeltip- düzeltmeme durumları Tablo 25'te gösterilmiştir.

Tablo 6. Öğretmenlerin Derslerde Öğrencilerin Yapmış Olduğu Yanlışları Düzeltip-Düzeltilme Durumu

	Frekans	Geçerli Yüzde
Her zaman	70	42.4
Çoğunlukla	43	26.1
Ara sıra	20	12.1
Çok az	16	9.7
Hiçbir zaman	16	9.7
Toplam	165	100.0

Tablo 25'ten anlaşılacağı gibi öğretmenlerin derslerde kendilerine ait yanlışları düzeltip- düzeltilme durumları bakımından araştırmaya katılan öğrencilerin %42,4'ü her zaman, %26,1'i çoğunlukla, %12,1'i ara sıra, %9,7'si çok az, %9,7'si hiçbir zaman şeklinde cevap vermişlerdir. Tablodaki bu sonuçlara göre öğretmenlerin öğrencilere ait yanlışları derslerde düzelttikleri anlaşılmaktadır.

Anket uygulanan öğrencilerin öğretmenlerin ders sonunda işlenen konuyu tekrarlama durumları Tablo 26'da gösterilmiştir.

Tablo 7. Öğretmenlerin Ders Sonunda İşlenen Konuyu Tekrarlama Durumu

	Frekans	Geçerli Yüzde
Her zaman	40	24.2
Çoğunlukla	41	24.8
Ara sıra	43	26.1
Çok az	18	10.9
Hiçbir zaman	23	13.9
Toplam	165	100.0

Tablo 26'dan anlaşılacağı gibi öğretmenlerin ders sonunda işlenen konuyu tekrarlamaları bakımından araştırmaya katılan öğrencilerin %26,1'i ara sıra, %24,2'si her zaman, %24,8'i çoğunlukla, %13,9'u hiçbir zaman, %10,9'u çok az şeklinde cevap vermişlerdir. Bu sonuçlara göre öğretmenlerin ders sonunda işledikleri konuyu tekrar ettikleri anlaşılmaktadır.

Anket uygulanan öğrencilerin öğretmen tarafından ders dışı kaynakları (test kitapları, bilimsel dergi, gazete, makale, görsel kaynaklar) kullanmasına ait düşünceler Tablo 27'de gösterilmiştir.

Tablo 8. Öğretmenlerin Ders Dışı Kaynak Kullanmasına Ait Öğrenci Düşünceleri

	Frekans	Geçerli Yüzde
Her zaman	5	3.1
Çoğunlukla	12	7.4
Ara sıra	20	12.3
Çok az	33	20.2
Hiçbir zaman	93	57.1
Toplam	163	100.0

Tablo 27'den anlaşılacağı gibi araştırmaya katılan öğrencilerin %3,1'i her zaman, %7,4'ü çoğunlukla, %12,3'ü ara sıra, %20,2'si çok az, %57,1'i hiçbir zaman şeklinde cevap vermişlerdir. Tablodaki sonuçlar değerlendirildiğinde genel olarak öğretmen tarafından ders dışı kaynakları (test kitapları, gazete, dergi, makale vb.) az kullanılmaktadır.

Anket uygulanan öğrencilerin öğretmen tarafından derslerde konuları güncel konulardan örnekler seçerek işlemesine ait düşünceler Tablo 28'de gösterilmiştir.

Tablo 28. Öğretmenlerin Ders Konularını Güncel Olaylardan Örnekler Seçerek İşlemesine Ait Öğrenci Görüşleri

	Frekans	Geçerli Yüzde
Her zaman	54	32.9
Çoğunlukla	54	32.9
Ara sıra	20	12.2
Çok az	13	7.9
Hiçbir zaman	23	14.0
Toplam	164	100.0

Tablo 28'den anlaşılacağı gibi öğretmen tarafından derslerde konuları güncel konulardan örnekler seçerek işlemeleri bakımından araştırmaya katılan öğrencilerin %32,9'u her zaman, %32,9'u çoğunlukla, %12,2'si ara sıra, %7,9'u çok az, %14'ü hiçbir zaman şeklinde cevap vermişlerdir. Bu verilere göre öğretmen tarafından derslerde güncel konulardan örnekler verildiği anlaşılmaktadır.

Anket uygulanan öğrencilerin öğretmen tarafından eleştiriye karşı tutumlarını gösteren görüşler Tablo 29'da gösterilmiştir.

Tablo 29. Öğrencilerin Yapmış Oldukları Eleştiriye Karşı Öğretmen Tutumlarına Dair Öğrenci Görüşleri

	Frekans	Geçerli Yüzde
Her zaman	56	33.9
Çoğunlukla	43	26.1
Ara sıra	28	17.0
Çok az	17	10.3
Hiçbir zaman	21	12.7
Toplam	165	100.0

Tablo 29'dan anlaşılacağı gibi öğretmen tarafından eleştiriye karşı tutumlarının anlaşılması bakımından araştırmaya katılan öğrencilerin %33,9'u her zaman, %26,1'i çoğunlukla, %17'si ara sıra, %10,3'ü çok az, %12,7'si hiçbir zaman şeklinde cevap vermişlerdir. Mevcut bu bulgulara göre öğretmenlerin derslerde eleştiriye karşı açık olduğu anlaşılmaktadır.

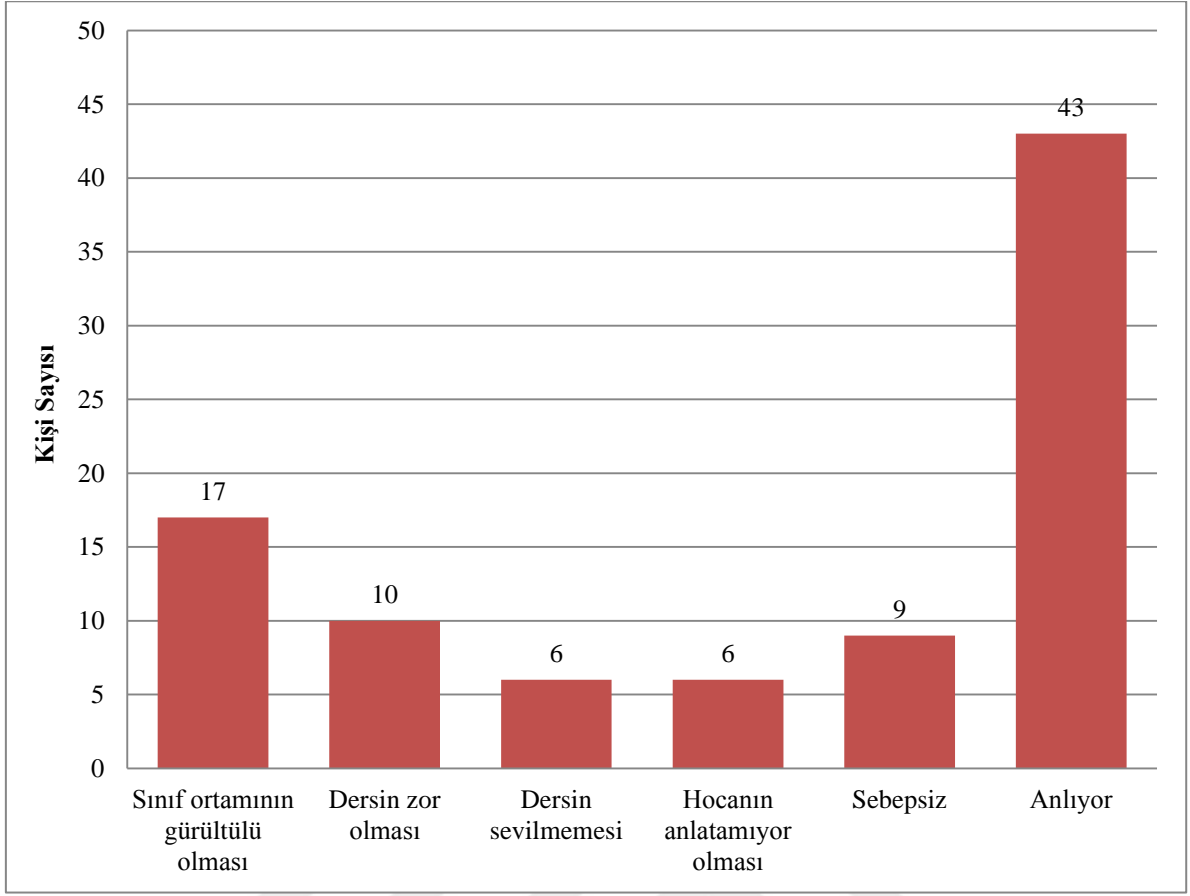
Anket uygulanan öğrencilerin öğretmen tarafından coğrafya dersinin gelecek yaşantı için önemini bilmesine ait görüşleri Tablo 30'da gösterilmiştir.

Tablo 30. Öğretmenin, Coğrafya Derslerinin Gelecek Yaşantıdaki Önemini Bilmesine Dair Öğrenci Görüşleri

	Frekans	Geçerli Yüzde
Her zaman	58	35.2
Çoğunlukla	43	26.1
Ara sıra	30	18.2
Çok az	13	7.9
Hiçbir zaman	21	12.7
Toplam	165	100.0

Tablo 30'dan anlaşılacağı gibi öğretmen tarafından coğrafya dersinin gelecek yaşantı için önemini bilmesi ile ilgili olarak araştırmaya katılan öğrencilerin %35,7'si her zaman, %26,1'i çoğunlukla, %18,2'si ara sıra, %7,9'u çok az, %12,7'si hiçbir zaman şeklinde cevap vermişlerdir. Tablodan anlaşılacağı üzere derslerde öğretmen tarafından coğrafya dersinin gelecek yaşantı için önemi açıklanmaktadır.

Anket uygulanan öğrencilerin coğrafya ders konularını sınıfta anlayamama sebebine ait düşünceleri Şekil 6' da gösterilmiştir.

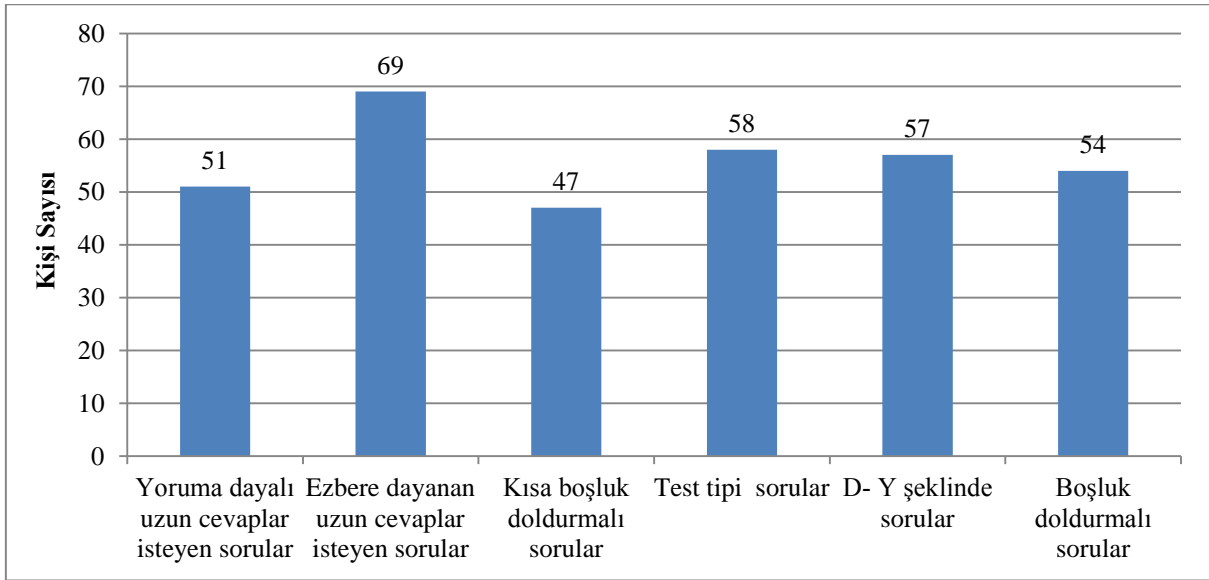
Şekil 6. Öğrencilerin coğrafya ders konularını sınıfta anlayamama sebepleri

Şekil 6'dan da anlaşılacağı üzere coğrafya ders konularını sınıfta anlayamama sebebi ile ilgili olarak araştırmaya katılan öğrencilerin 17 kişi (%18,68) sınıf ortamının gürültülü olmasını, 10 kişi (%10,98) dersin zor olmasını, 6 kişi (%6,59) dersin sevilmemesini, 6 kişi (%6,59) hocanın anlatamıyor olmasını, 9 kişi (%9,89) sebepsiz olduğunu, 43 kişi (%47,25) ise dersi anladıklarını belirtmişlerdir.

Mevcut bu verilere göre öğrencilerin dersin anlaşılmasına ilişkin sebep olarak sınıf ortamındaki gürültünün ön planda olduğu anlaşılmaktadır. Diğer sebeplerde ise dersin zor olması, dersin sevilmemesi hocanın anlatamıyor olması gösterilmiştir.

Öğrencilerin coğrafya derslerinde yapılan ölçme ve değerlendirmeye dair görüşleri.

Anket uygulanan öğrencilerin coğrafya dersi sınavlarında en çok hangi soru tipi sorulduğuna dair görüşleri Şekil 7'de gösterilmiştir.

Şekil 7. Öğrencilerin coğrafya dersi sınavlarında en çok sorulan soru türü dair görüşleri.

Şekil 7'den de görüldüğü gibi coğrafya dersi sınavlarında en çok hangi soru tipi sorulduğu ile ilgili olarak araştırmaya katılan öğrencilerin 51 kişi (%12,17) yoruma dayalı uzun cevaplar isteyen sorular, 69 kişi (%20,53) ezber dayanan uzun cevaplar isteyen sorular, 47 kişi (%13,98) kısa boşluk doldurmalı sorular, 58 kişi (%17,26) test tipi sorular, 57 kişi (%16,96) D-Y şeklinde sorular, 54 kişi (%16,07) boşluk doldurmalı sorular şeklinde cevap vermişlerdir.

Anket uygulanan öğrencilerin öğretmen tarafından sınav sorularının cevaplarını kendileri ile paylaşıp paylaşmamaya ait düşünceleri Tablo 31'de gösterilmiştir.

Tablo 31. Öğretmenlerin Sınav Sorularının Cevaplarını Öğrenciler İle Paylaşım Paylaşmama Durumu

	Frekans	Geçerli Yüzde
Her zaman	19	11.5
Çoğunlukla	14	8.5
Ara sıra	35	21.2
Çok az	29	17.6
Hiçbir zaman	68	41.2
Toplam	165	100.0

Tablo 31'den anlaşılacağı gibi öğretmen tarafından sınav sorularının cevaplarını kendileri ile paylaşım paylaşmamaları bakımından araştırmaya katılan öğrencilerin %11,5'i her zaman, %8,5'i çoğunlukla, %21,2'si ara sıra, %17,6'sı çok az, %41,2'si hiçbir zaman şeklinde cevap vermişlerdir. Bu durumda öğretmenlerin yapmış olduğu sınav sorularının cevaplarını öğrencileri ile genelde paylaşmadığı anlaşılmaktadır.

Anket uygulanan öğrencilerin öğretmen tarafından sınavların objektif olarak değerlendirmesine ait düşünceleri Tablo 32'de gösterilmiştir.

Tablo 32. Öğretmenlerin Sınav Değerlendirmesini Objektif Olarak Yapıp Yapmadığına Dair Öğrenci Görüşleri

	Frekans	Geçerli Yüzde
Her zaman	60	38.2
Çoğunlukla	38	24.2
Ara sıra	18	11.5
Çok az	15	9.6
Hiçbir zaman	26	16.6
Toplam	157	100.0

Tablo 32'den anlaşılacağı üzere öğretmen tarafından sınavların objektif olarak değerlendirilmesi açısından araştırmaya katılan öğrencilerin %38,2'si her zaman, %24,2'si çoğunlukla, %11,5'i ara sıra, %9,6'sı çok az, %16,6'sı hiçbir zaman şeklinde cevap vermişlerdir. Öğretmenlerin yapmış oldukları sınavları objektif olarak değerlendirdikleri sonucu çıkmaktadır.

Anket uygulanan öğrencilerin öğretmen tarafından sınav sonuçlarını zamanında duyurmasına ait düşünceleri Tablo 33'te gösterilmiştir.

Tablo 33. Öğretmenlerin Sınav Sonuçlarını Zamanında Duyurmasına Ait Öğrenci Görüşleri

	Frekans	Geçerli Yüzde
Her zaman	5	3.1
Çoğunlukla	13	8.0
Ara sıra	27	16.6
Çok az	32	19.6
Hiçbir zaman	86	52.8
Toplam	163	100.0

Tablo 33'te görüldüğü gibi öğretmen tarafından sınav sonuçlarını zamanında duyurması ile ilgili araştırmaya katılan öğrencilerin %3,1'i her zaman, %8'i çoğunlukla, %16,6'sı ara sıra, %19,6'sı çok az, %52,8'i hiçbir zaman şeklinde cevap vermişlerdir. Bu durum da öğrencilere ait sınav sonuçlarının öğretmen tarafından duyurulmasında bir gecikmenin olmadığı, zamanın da duyurulduğu anlaşılmaktadır.

Anket uygulanan öğrencilerin öğretmen tarafından coğrafya dersinin üniversiteye giriş sınavlarındaki önemini sınıfta kendileri ile paylaşma durumlarına ait görüşler Tablo 34'te gösterilmiştir.

Tablo 34. Öğretmen Tarafından Coğrafya Dersinin Üniversite Giriş Sınavlarındaki Önemi Sınıfta Kendileri İle Paylaşma Durumlarına Ait Öğrenci Görüşleri

	Frekans	Geçerli Yüzde
Her zaman	65	39.6
Çoğunlukla	31	18.9
Ara sıra	29	17.7
Çok az	10	6.1
Hiçbir zaman	29	17.7
Toplam	164	100.0

Tablo 34'ten anlaşılacağı gibi öğretmen tarafından coğrafya dersinin üniversiteye giriş sınavlarındaki önemini sınıfta kendileri ile paylaşım durumu bakımından araştırmaya katılan öğrencilerin %39,6'sı her zaman, %18,9'u çoğunlukla, %17,7'si ara sıra, %6,1'i çok az, %17,7'si hiçbir zaman şeklinde cevap vermişlerdir. Bu verilere göre coğrafya dersinin üniversiteye giriş sınavlarındaki önemini sınıfta öğretmenler tarafından önemsenip öğrenciler ile paylaşılmaktadır.

Anket uygulanan öğrencilerin coğrafya dersi sınavlarında verilen sürenin yeterli olup olmamasına dair görüşler Tablo 35'te gösterilmiştir.

Tablo 35. Öğrencilerin Coğrafya Dersi Sınavlarında Verilen Sürenin Yeterli Olup Olmamasına Ait Görüşleri

	Frekans	Geçerli Yüzde
Her zaman	57	35.0
Çoğunlukla	46	28.2
Ara sıra	27	16.6
Çok az	15	9.2
Hiçbir zaman	18	11.0
Toplam	163	100.0

Tablo 35'ten anlaşılacağı gibi coğrafya dersi sınavlarında verilen sürenin yeterli olup olmama bakımından araştırmaya katılan öğrencilerin %35'i her zaman, %28,2'si çoğunlukla, %16,6'sı ara sıra, %9,2'si çok az, %11'i hiçbir zaman şeklinde cevap vermişlerdir. Coğrafya dersi sınavlarında verilen süre yeterli olduğu anlaşılmaktadır.

Mevcut bu verilere göre coğrafya dersi sınavlarında sırası ile çoktan seçmeli sorular, ucu açık sorular, D-Y şeklinde sorular, kısa boşluk doldurmalı sorular, kısa cevaplı sorular şeklinde farklı soru tipleri sorulmaktadır.

Öğretmenlere Ait Bulgular

Öğretmenlerin kişisel bilgilerine ilişkin bulgular.

Araştırmaya toplam 5 coğrafya öğretmeni katılmış olup; bu öğretmenlerden 3'ü erkek, 2'si ise kadındır. Bu öğretmenlerin mesleklerindeki hizmet süreleri ile ilgili olarak;1 kişinin 1-4 yıl, 2 kişinin 10-14 yıl, 2 kişinin de 15 yıl ve üzeri hizmet etmişlerdir.

Ankete katılan coğrafya öğretmenlerinden, İncesu ilçesinde görev yapma nedeni olarak öğretmenlerden, 1 kişi kendi tercihi olduğunu, 4 kişi ise kısmen kendi tercihleri olduğunu belirtmişlerdir.

Coğrafya öğretmenlerinin ilk atamalarının coğrafya öğretmeni olarak liselerde mi göreve başladıkları ile ilgili olarak öğretmenlerden 2 kişi ilk atamalarının liseye olduğu, 3 kişi ise ilk atamalarının liseye olmadığını ifade etmişlerdir.

Coğrafya öğretmenlerinin bir öğretim döneminde haftada kaç saat derse girdikleri ile ilgili olarak öğretmenlerden 4 kişi haftada 20 saat, 1 kişi ise haftada 24 saat derse girdiğini söylemektedir.

Araştırmaya katılan coğrafya öğretmenlerinden coğrafya dersleri dışında girmiş olduğu diğer dersler var mı şeklindeki sorulara, öğretmenlerden 4 kişi coğrafya dersi dışında başka bir derse girmediğini, 1 kişinin ise coğrafya dersi dışında başka bir derse girdiğini ifade etmektedirler.

Coğrafya öğretmenlerine, coğrafya dersi ile ilgili yayın sitelerini takip etme durumları bakımından sorulara, öğretmenlerden 1 kişi her zaman, 3 kişi çoğunlukla, 1 kişinin ise ara sıra şeklinde cevap vermişlerdir.

Araştırmaya katılan coğrafya öğretmenlerinin tamamının (5 kişi) lisans mezunu olduğu, lisansüstü veya doktora mezunu olan öğretmenin olmadığı anlaşılmaktadır.

Coğrafya öğretmenlerinin çalıştığı yerde görev yapmalarına neden olarak, 1 kişi ücretli öğretmen olmasını, 1 kişi hizmet puanını arttırmayı, 2 kişi zorunlu hizmet nedeni, 1 kişi ise kendi isteği olduğunu neden olarak belirtmektedir.

Öğretmenlerin coğrafya derslerinde uyguladıkları yöntem-teknikler ile ölçme ve değerlendirmeye dair görüşleri.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin coğrafya derslerinde kullandıkları öğretim metotları ile ilgili sorulara, 5 kişi soru cevap, 4 kişi anlatım, 1 kişi anlatırma, 2 kişi gezi gözlem, 2 kişi tartışma, 2 kişi ise problem çözme metotlarını kullandıklarını belirtmişlerdir.

Coğrafya öğretmenlerinin, coğrafya dersini nasıl işlediklerine dair görüşleri sorulduğunda, öğretmenlerden 1 kişi ben anlatıyorum, 3 kişi bazen ben anlatıyorum-bazen öğrencilere anlattırıyorum, 5 kişi öğrencilere not tutturuyorum, 2 kişi problem çözme yöntemini kullanıyorum, 1 kişi öğrencilere anlattırıyorum, 1 kişi ise ders kitabından okuyarak takip ediyorum, diye cevap vermişlerdir.

Ankete katılan coğrafya öğretmenlerine, okullarında bir eğitim-öğretim yılı içerisinde kaç kez coğrafi amaçlı gezi düzenlendiği ile ilgili olarak sorulan soruya, öğretmenlerden 2 kişi hiç gezi düzenlenmediğini, 3 kişi ise birkez coğrafi amaçlı gezi düzenlendiğini söylemektedirler.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin, coğrafya öğretiminde hangi aktivitelere yer verdiklerine dair görüşleri sorulduğunda; 2 kişi münazara, 1 kişi forum, 2 kişi açık oturum, 1 kişi hepsini, 1 kişi ise hiç birini kullanmadığı şeklinde cevap vermişlerdir.

Coğrafya öğretmenlerinden öğrencilere proje ödevi vermelerindeki tutumları ile ilgili olarak sorulan soruya, öğretmenlerden 4 kişi evet, 1 kişi kısmen cevabı vermişlerdir. Bu durumda öğretmenlerin coğrafya derslerinde öğrencilere proje ödevi verdikleri anlaşılmaktadır.

Ankete katılan öğretmenlerin öğrencilere verilen ödev konularını hangi kriterlere göre verdiklerine dair görüşleri sorulduğunda, öğretmenlerden 4 kişi ders konularını kavratıcı çalışmalar yapmak için, 2 kişi güncel konuları incelemeye yönelik araştırmalar için, 1 kişi öğrenciyi gözlem ve deney yapmaya yönlendirecek araştırmalar için, 2 kişi zümre öğretmenler kurulunda alınan kararlara göre ödev konularını belirlemek için verdiklerini söylemektedirler.

Ankete katılan coğrafya öğretmenlerinden derslerde ölçme ve değerlendirmede hangi soru tiplerini tercih ettiklerine yönelik sorulan soruya, öğretmenlerden 2 kişi uzun cevaplı yorum yapmayı sağlayan yazılı sınavları, 3 kişi çoktan seçmeli test biçiminde soruları, 2 kişi çok sayıda kısa cevaplı yazılı sınav soruları, 5 kişi boşluk doldurmalı D ve Y seçenekli soruları tercih ettiklerini belirtmişlerdir.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin coğrafya derslerinde öğretim açısından en uygun ve verimli olan öğretim metotlarına dair görüşleri sorulduğunda, öğretmenlerden 3 kişi gezi-gözlem metodu, 2 kişi harita görsel malzeme, soru-cevap şeklinde cevap vermişlerdir.

Coğrafya öğretmenlerinin ders geçme ve sınav sisteminin coğrafya öğretimine katkısının nasıl olduğu ile ilgili sorulan soruya, öğretmenlerden 3 kişi katkı sağlıyor, 1 kişi katkı sağlamıyor, 1 kişinin ise kesinlikle katkı sağlamıyor şeklinde ifade etmişlerdir.

Öğretmenlerin coğrafya ders kitapları ile uygulanan müfredat hakkındaki görüşleri.

Araştırmaya katılan öğretmenlere coğrafya ders müfredatının öğrencilerin yaş ve gelişim düzeylerine uygunluk durumu sorulduğunda, öğretmenlerden 4 kişi uygundur, 1 kişi uygun değildir diye cevaplamışlardır.

Ankete katılan öğretmenlerin ders kitabı dışında dersin işlenişinde yardımcı kaynak kullanma durumu ile ilgili vermiş oldukları cevaplarda, öğretmenlerden 1 kişi her zaman, 1 kişi çoğunlukla, 1 kişi ara sıra, 1 kişi hiçbir zaman şeklinde yardım kaynak kullandıklarını söylemişlerdir.

Ortaöğretim coğrafya öğretim müfredatını yeterli bulma durumu bakımından sorulan soruya, araştırmaya katılan öğretmenlerin tamamı (5 kişi) çoğunlukla cevabı vermişlerdir. Bu sonuçlara göre coğrafya öğretmenlerinin tamamı şu an okullarda uygulanmakta olan coğrafya dersine ait müfredat programlarını yeterli bulduklarını belirtmişlerdir.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin coğrafya ders saatlerini yeterli bulma durumu ile ilgili olarak düşünceleri sorulduğunda, öğretmenlerden 4 kişi çok az, 1 kişi ise hiçbir zaman yeterli bulmadıkları şeklinde cevap vermişlerdir.

Derslerini yıllık planına uygun olarak zamanında bitirme durumu hakkında sorulan soruya araştırmaya katılan öğretmenlerden 2 kişi her zaman, 2 kişi çoğunlukla, 1 kişi ara sıra olarak cevaplamışlardır. Coğrafya öğretmenlerinin derslerini yıllık plana uygun olarak zamanında bitirdikleri anlaşılmaktadır.

Ankete katılan öğretmenlerden derslerini yıllık planına uygun olarak zamanında bitirme durumunda cevabı her zaman ise bunu neye göre yaptıkları ile ilgili olarak sorulan soruya 1 kişi ders kitabındaki konuları sıra ile ele alıyorum, 1 kişi konulara önem derecesine göre yer verip, kendi planımı yapıyorum, 1 kişi YGS ve LYS gibi kriterleri esas alıp yardımcı kaynakları takip ediyorum, 1 kişi ise coğrafya için belirlenmiş ders planını esas alarak plan yapıyorum, şeklinde cevaplar vermişlerdir.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin coğrafya müfredatının zaman zaman değiştirilmesini uygun bulmaları için sorulan soruya, öğretmenlerden 1 kişi çoğunlukla, 4 kişi ara sıra olarak uygun bulduklarını belirtmişlerdir.

Coğrafya öğretmenlerine en son yapılan müfredat değişikliğini doğru bulmaları yönündeki düşünceleri sorulduğunda, öğretmenlerin tamamı (5 kişi) evet şeklinde cevap vererek, müfredat değişimini doğru bulduklarını söylemişlerdir. Öğretmenlerin müfredat değişikliğinden bir anlam da haberdar olup bilgi sahibi oldukları anlaşılmaktadır.

Coğrafya dersi müfredatının öğrencilerin yaş ve gelişim düzeylerine uygunluğu bakımından yöneltilen soruya, araştırmaya katılan öğretmenlerden 3 kişi 9.sınıf konularının ağır olduğu, 1 kişi 10. sınıf konularının ağır olduğu, 1 kişi müfredat konularının karmaşık olduğu, 1 kişi müfredat konularının uygun olduğu şeklinde cevap vermişlerdir.

Ankete katılan öğretmenlerin coğrafya ders kitabında coğrafyanın tanımı ve içeriğini hakkında düşünceleri ile ilgili olarak sorulan soruya, öğretmenlerden 3 kişi yeterli olduğu, 2 kişi yetersiz olduğunu belirtmektedirler.

Coğrafya ders müfredatındaki ünite ve konuların sıralanışı hakkında araştırmaya katılan öğretmenlerden 3 kişi sıralamanın uygun olduğu, 1 kişi 9. ve 10. sınıfların uygun olduğu, 1 kişi kolaydan zora doğru sıralamanın olduğu, 1 kişi 11. sınıfların uygun olmadığı şeklinde cevaplamışlardır.

Coğrafya öğretmenlerinin ders kitabı dışında dersin işlenişinde kaynak kullanma ile ilgili olarak görüşleri sorulduğunda, öğretmenlerden 5 kişi faydalı olduğu, 2 kişi kitap içeriğinin yetersiz olduğu şeklinde değerlendirmişlerdir. Öğretmenlerin kaynak kitap kullanımının faydalı olduğu kanaatinde olduğu anlaşılmaktadır.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin coğrafya derslerinin işlenişinde ders saatlerinin yetersizliği bakımından sorulan soruya öğretmenlerden 2 kişi konu yoğunluğunun fazla olmasını, 2 kişi konuların orantısız olduğunu, 2 kişi 9. ve 10. sınıf konularının ağır olduğunu belirtmişlerdir.

Coğrafya ders müfredatından çıkarılmasını istedikleri konular hakkında araştırmaya katılan öğretmenler vermiş oldukları cevaplarda, 2 kişi 11. sınıf ders konularının sadeleştirilmesi, 1 kişi jeolojik devirler konusunun çıkarılması, 2 kişi ise 10. sınıf topraklar konusunun çıkarılması gerektiği şeklinde cevap vermişlerdir.

Coğrafya öğretmenlerinin ders müfredatından çıkarılmasını istedikleri konu olarak en başta 11. sınıf ders konularının sadeleştirilmesini istemektedirler. Bunun yanında Jeolojik devirler ile 10. sınıf topraklar konusunun çıkarılmasını istedikleri görülmektedir.

Araştırmaya katılan öğretmenler coğrafya ders müfredatı ile ilgili görüşlerinde, 2 kişi 9. sınıf konularının sadeleştirilmesini, 1 kişi müfredatın sık sık değişmesini, 1 kişi müfredatta güncel konulara yer verilmesini, 1 kişi çağın ve ülkenin gereksinimlerinin dikkate alınmasını, 1 kişi ise teknolojinin müfredatta daha çok kullanılması gerektiğini belirtmişlerdir.

En son yapılan müfredat değişiklikleri bakımından araştırmaya katılan öğretmenlere sorulan soruya öğretmenlerden 2 kişi konular kapsamlı değil, 1 kişi 9. ve 10. sınıflardaki

yapılan değişiklikler olumlu, 1 kişi herhangi bir şey değişmemiş, 1 kişi yapılan değişikliklerin olumlu olduğu şeklinde cevap vermişlerdir.

Coğrafya öğretmenlerin coğrafya dersinin işlenişinde okuldaki fiziki etkenler ile ders araç- gereçlerinin durumu hakkındaki görüşleri.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin okullarında coğrafya dersliğinin bulunup bulunmama durumu ile ilgili olarak öğretmenlerden 1 kişi evet, 4 kişi ise hayır cevabı vermiştir. Bu durumda öğretmenlerin verdiği cevaplar doğrultusunda okullarda coğrafya dersliğinin genelde olmadığı söylenebilir.

Okullarında hangi ders araç-gereçlerinin bulunduğu ile ilgili olarak sorulan soruya öğretmenlerden 4 kişi harita, 1 kişi tepegöz, 1 kişi slayt, 3 kişi projeksiyon cihazı, 3 kişibilgisayar, 1 kişi TV-Video, 4 kişi akıllı tahta olarak cevap vermişlerdir.

Ankete katılan öğretmenlere coğrafya derslerinde öğrencilerin atlas kullanımına dair tutumları sorulduğunda öğretmenlerden 4 kişi çoğunlukla, 1 kişi çok az şeklinde öğrencilerin atlas kullandıklarını belirtmişlerdir.

Coğrafya öğretmenlerinin bilgisayar teknolojilerinin coğrafya öğretiminde kullanılması ile ilgili olarak öğretmenlerden 2 kişi her zaman, 2 kişi çoğunlukla şeklinde cevaplamışlardır.

Öğretmenlerin coğrafya dersine girdikleri sınıfların öğrenci mevcut durumları hakkında vermiş oldukları cevaplarda, 1 kişi 5-15 arası, 2 kişi 21-25 arası, 2 kişi 26-30 arası olarak söylemektedirler.

Sınıflardaki öğrenci mevcudunun kalabalık olması ile ders anlatmalarını etkileme durumu bakımından araştırmaya katılan öğretmenlerden 2 kişi evet, 2 kişi ise hayır şeklinde cevap vermişlerdir. Coğrafya öğretmenleri, sınıflardaki öğrenci mevcudunun kalabalık olması halinde ders anlatmalarının bundan olumsuz yönde etkilenebileceğini belirtmişlerdir.

Okul yönetiminin coğrafya derslerindeki araç-gereç eksikli olması durumunda kendilerine yardım etme tutumları ile ilgili olarak araştırmaya katılan coğrafya öğretmenlerinden 2 kişi her zaman, 2 kişi çoğunlukla, 1 kişi ise ara sıra şeklinde söylemektedirler.

Coğrafya öğretmenlerinin, coğrafya dersinin önemi ile coğrafya bilimine olan yaklaşımları hakkında görüşleri.

Coğrafya öğrenmenin gerekliliği bakımından araştırmaya katılan öğretmenlerin tamamı (5 kişi) her zaman cevabını vererek coğrafya öğretmenleri coğrafya öğrenmenin gerekli olduğuna belirtmişlerdir.

Ankete katılan öğretmenlerin coğrafya öğretiminin geliştirilmesi için yapılması gerekenlerle ilgili olarak öğretmenlerden 1 kişi modern eğitim araçlarının kullanımı sağlanmalı, 2 kişi arazi çalışmalarına ağırlık verilmeli, 2 kişi farklı yayın kuruluşlarının kaynakları etkin bir şekilde devreye sokulmalı, 3 kişi öğretmen yetiştiren eğitim kurumlarına belirli bir standart ve uzmanlaşma getirilmeli, 2 kişi ders kitaplarında metot teknik ve veri bakımından ciddi değişiklikler yapılmalı, 1 kişi öğretmenlere yönelik hizmet içi eğitim seminerleri arttırılmalı ve nitelikleri yükseltilmeli şeklinde cevap vermişlerdir.

Coğrafya öğretmenliğini sevme durumları ile ilgili olarak sorulan soruya öğretmenlerden 3 kişi kesinlikle seviyorum, 2 kişi ise seviyorum şeklindeki cevaplarıyla mesleklerine olan sevgilerini belirtmişlerdir.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin daha etkili bir coğrafya öğretimi için ne yapılması gerekir ile ilgili yapılan önerilerine bakıldığında, öğretmenlerden 3 kişi gezi ve gözleme ağırlık verilmeli, 1 kişi merkezi sınavlarda daha çok soru sorulmalı, 1 kişi öğrenci öğrenmeye yönlendirilmeli, 1 kişi okullar arası kalite farkı kaldırılmalı şeklinde önerilerde bulunmuşlardır.

Coğrafya öğrenmenin neden öğrenilmesi gerektiği bakımından araştırmaya katılan öğretmenlerin düşüncelerine bakıldığında, 5 kişi coğrafyanın gündelik hayat için faydalı olduğu, 1 kişi coğrafyanın yaşadığı çevre hakkında bilgi verdiği, 1 kişi ise coğrafyanın beşeri ve ekonomik olayların kavranmasından gerekli olduğu şeklinde cevap vermişlerdir.

Coğrafya öğretilerinin coğrafya eğitimiyle ilgili seminer, kongre veya toplantılara katılma oranlarına bakıldığında, öğretmenlerden 1 kişi 2 kez, 1 kişi 3 kez, 2 kişi 4 kez, 1 kişi ise 5'ten fazla toplantıya katıldıkları belirtmişlerdir.

Coğrafya öğretmenlerinin, öğrencilerin coğrafya dersine olan ilgileri hakkında görüşleri.

Coğrafya dersine özel ilgi ve yeteneği olan öğrencileri ders içerisinde öğretmenlerin fark etme durumları ile ilgili olarak sorulan soruya, öğretmenlerden 1 kişi her zaman, 2 kişi çoğunlukla, 1 kişi ara sıra, 1 kişi çok az şeklinde cevap vermişlerdir.

Öğrencilerin coğrafya dersine ilgi duyup duymadığı ile ilgili olarak araştırmaya katılan coğrafya öğretmenlerden 4 kişi çoğunlukla, 1 kişi ara sıra olarak coğrafya derslerine ilgi duyduklarını belirtmektedirler.

Öğrencilerin coğrafya derslerine olan ilgilerinden öğretmenlerin memnuniyet durumları hakkında sorulan soruya öğretmenlerden 4 kişi çoğunlukla, 1 kişi çok az şeklinde cevaplamışlardır.

Ankete katılan coğrafya öğretmenlerinin, öğrenciler tarafından coğrafya derslerine olan ilgilerinin sebebi olarak, öğretmenlerden 3 kişi güncel konular nedeniyle ilgililer, 2 kişi not etkisi ile ilgileri var, 2 kişi ise derse ilgileri yok şeklinde cevap vermişlerdir.

Coğrafya öğretmenlerinin, coğrafya öğretiminde karşılaştıkları sorunlar hakkında görüşleri.

Araştırmaya katılan coğrafya öğretmenlerinin, coğrafya öğretiminde en çok hangi konularda sıkıntı çektikleri ile ilgili olarak, öğretmenlerden 3 kişi öğrencileri ezbercilikten kurtaramama, 3 kişi istenilen hedeflere ulaşamama, 1 kişi ilköğretimden gelen yetersizliklerin çokluğu, 1 kişi ise müfredatın aşırı dolu olması ve sık sık değişmesi şeklinde belirtmişlerdir.

Coğrafya öğretiminde öğrencilerde hangi yetersizlikleri görebildikleri hususu ile ilgili sorulan soruya, öğretmenlerden 3 kişi öğrencilerin ders çalışma tekniğini bilmediklerini, 2 kişi Türkçeyi kullanma yetersizliğini, 2 kişi sınıf içi öğrenci başarı seviyeleri arasında büyük farklılıklar olduğunu, 3 kişi gelecek hedeflerini bilmedikleri için derslerin önemini kavrayamadıklarını, 3 kişi ise üniversite giriş sınavlarındaki coğrafya dersinin ağırlığını küçümsedikleri için derse gereken önemi gösteremediklerini eksiklik olarak göstermektedirler.

Yılsonunda coğrafya ders konularını bitiremeyen öğretmenler gerekçe olarak, 1 kişi resmi tatilleri, 1 kişi ise ders saatinin yetersiz olduğu söylemektedir.

Merkezi sınav sisteminin coğrafya öğretimine olan etkilerinin nasıl olacağı ile ilgili olarak coğrafya öğretmenlerinden 2 kişi coğrafya dersini ciddiye alınmasını sağlayacağı, 1 kişi objektif ve güvenli ölçme olacağını, 1 kişi merkezi sınav sisteminin zorunlu olmasını, 1 kişi Anadolu Liseleri için olumlu katkısı sağlayacağını, 1 kişi ise Meslek Liseleri için olumsuz etkisinin olacağını belirtmişlerdir.

BEŞİNCİ BÖLÜM

Tartışma, Sonuçlar ve Öneriler

Araştırmanın bu bölümde, araştırma bulguları ile ilgili tartışma, sonuç ve önerilere yer verilmiştir.

Tartışma

Coğrafya dersi, ortaöğretim kurumlarında verilen önemli bir derstir. Farklı çevrelerde hayatını sürdüren ve farklı sosyo-kültürel özelliklere sahip insanların yaşam şekillerini öğrenmemize yardımcı olmaktadır. Farklı coğrafi özellikteki yerlerin yorumlanması, insanların yaşam alanını oluşturan yerkürenin öğrenilmesi ve buna bağlı olarak yerküreden daha iyi yararlanılmasına katkıda bulunması bakımından bu amaç coğrafyanın hedefi olarak görülmektedir (Güngördü,2002.s.5-6). Coğrafya, insanlar için faydalı olan hususların belirlenmesinde yardımcı olabilmektedir.

Yapılan bu çalışma ile İncesu İlçe Merkezinde bulunan ortaöğretim kurumlarında coğrafya öğretiminde görülen sorunları ortaya çıkararak, bu problemlerin çözümüne ilişkin öneriler getirmektedir. Coğrafya öğretiminde temel sorunların nelerden kaynaklandığı belirlemek için yapılan anketlerde öğretmen ve öğrencilerden bilgi alınmaya çalışılmıştır. Bu amaçla okullardaki öğrenciler ve görev yapan coğrafya öğretmenlerinin dersin öğretiminde karşılaştıkları sorunların tespitinde, coğrafya ders müfredat programları, uygulanan yöntem ve teknikler, öğrencilerin derse olan ilgi düzeyleri, öğretmenlerin dersi işleşişindeki tutum ve davranışları bu sorunların tespitinde ne derece etkiye sahip olduğunu belirlemek olmuştur. Buna bağlı olarak elde edilen bulgular yorumlanarak ilgili çalışmalarla birlikte değerlendirilmiş ve bir sonuca varılmaya çalışılmıştır. Coğrafya ders müfredatı ile uygulanan yöntem tekniklerin dersin öğretiminde yeterli olup olmadığı öğrenilmek istenilmiştir. Öğrencilerin coğrafya derslerini ne derece önemsedikleri ve ders işleşişinde öğretmen tutumlarının derslere olan etkisini belirlemek amaçlanmıştır.

Kayseri ili İncesu İlçe Merkezinde bulunan örneklem alanı içerisinde ortaöğretim kurumlarındaki öğrencilerin planlı ve programlı olarak çalışma saatlerinin az olduğu, coğrafya dersine karşı ilgilerinin iyi seviyede olmadığı, dersle ilgili süreli yayın takip etmedikleri ve derslere ön hazırlık yapmadan geldikleri kendileri tarafından ifade edilmektedir. Ayrıca öğrenciler coğrafya ders kitaplarının yetersiz olduğunu belirterek kaynak kitap kullandıkları, bu nedenle dersi sıkıcı buldukları, coğrafya dersinden proje ödevi az aldıkları görülmüştür.

Elmas (2006) yapmış olduğu çalışmasında, coğrafya bilimine öğrenciler tarafından gereken ilginin gösterilmediğini, ders kitabını sıkıcı buldukları, ders konularının azaltılması gerektiği hususlarını belirtmektedir.

İncesu İlçe Merkezindeki öğrencilerin dersin işlenişi esnasında soru sormaya çekindikleri, derse katılımda sorun yaşadıkları ve derste sıkıldıklarını, kendilerinin pasif hissettiklerini, dersin ilgilerini çekmemesi nedeni ile diğer dersler kadar önemli olmadığını, ders ile ilgili gezilerin az olduğunu belirtmişlerdir. Dersin öğrenilmesine gerekçe olarak da merkezi sınavlarda sorulmasını göstermektedirler. Buradaki amaç coğrafya dersinin öğretiminde öğrencilerin kişisel olarak sınıf içerisindeki davranışları ile coğrafya dersine olan tutum ve davranışları belirlenmek istenilmiştir.

Araştırmada elde edilen bulgulara göre coğrafya öğretmenleri okul tarafından coğrafya gezilerin çok az yapıldığını, coğrafya dersi için ayrı bir dersliğin olmadığını, ders saatlerinin yetersiz olduğunu, öğrencilerin ders çalışma tekniklerini bilmediklerini, gelecek hedeflerinin olmadığı için derslerin önemini kavrayamadıklarını, üniversite sınavında coğrafya dersinin ağırlığını küçümsemeleri gibi nedenlerle derse gereken önemi göstermediklerini ifade etmişlerdir. Boztepe (2003) yaptığı çalışmada coğrafya müfredatını daha iyi öğrenciye yansıtabilmek için her okula coğrafya dersliğinin kurulması, öğrenciye daha verimli bir şekilde dersin verilebilmesi için coğrafya dersi süresinin artırılması gerektiğini ifade etmektedir. Şahin (2001) çalışmasında ise coğrafya ders programlarının yetersizliğinden bahsederek, ders saatlerinin az olduğunu, buna göre bir düzenleme yapılması gerektiğini belirtmiştir.

İncesu ilçesindeki ortaöğretim okullarındaki coğrafya öğretmenleri öğrenci seviyelerinin düşük olduğunu, Türkçe kullanma becerilerinin yetersiz olduğunu belirterek bu durumun da coğrafya dersine olumsuz etkiettiğinin ifade etmektedirler. Güler (2008) çalışmasında, öğrencilerin çevre şartlarının olumsuzluklarından etkilendiklerini ve ailelerin ilgisizliğinin etkili olduğunu belirterek, idealsiz yetişen öğrencilerin genel itibariyle eğitimlerini önemsemediği belirtmektedir. Bu kapsamda coğrafya dersinin işlenişi ile ilgili fiziki etkenler ile öğrencilerin coğrafya dersine yönelik çalışmalarında ders çalışma teknikleri ile gelecek hedeflerine dair düşüncelerin nasıl bir etkiye sahip olduğunu tespit etmek çalışmada amaçlanmıştır.

Okuldaki dersliklerin araç-gereç bakımından yeterliği olup olmadığı belirlenmek istenilmiştir. Coğrafya derslerinin daha ilgi çekici ve öğretici bir şekilde verilmesi bakımından ders öğretmenlerin coğrafya derslerinin öğretimine kolaylık sağlayan modern ders araç-

gereçlerden (Akıllı Tahta, bilgisayar, video, projeksiyon cihazı, slayt, tv, vb. gibi) nasıl ve ne şekilde yararlandıkları öğrenilmek istenilmiştir. Doğan (2016) çalışmasında, coğrafya dersinin öğretiminde ders kitapları ile müfredat programlarının öğrencinin daha kolay öğrenmesine yönelik olması, öğretim ile ilgili ders araç-gereç noktasında olumsuzlukların giderilmesi gerektiği hususlarını tespit etmiştir.

Coğrafya dersi öğretmenleri, coğrafya dersi müfredatında bulunan ünite ve konuların sıralanışının uygun olduğunu ancak konu yoğunluğunun fazla olması nedeniyle konuların sadeleştirilmesi gerektiği, çağın ve ülkenin gereksinimlerine göre müfredat programlarının yenilenmesi, güncel konulara daha çok yer verilmesi, teknolojik imkânlardan daha çok yararlanılması gerektiğini belirtmişlerdir. Böylelikle coğrafya derslerinde müfredatın uygulanması ile ilgili olarak öğretmenlerin görüşleri alınmak suretiyle hangi hususlarda eksiklerin olduğu tespit edilmek istenilmiştir. Gümüş (1993) öğretmen ve öğrencilerin coğrafya öğretimindeki sorunların ortaya çıkarılmasında işlevlerinin yerine getirdikleri, milli eğitim sisteminin yetkili mercileri ve ortak paydaşlarla sorunları çözebileceğini belirlemiştir. Ayrıca dersin işlenişinde gezi-gözlem faaliyetlerinin çok az olduğu, eğitim yöneticilerinin coğrafya dersine önem vermedikleri ve öğretim faaliyetinin yürütülmesinde yardımcı olmadıkları, öğretmen yetersizliklerinin görüldüğünü belirtmektedir.

Milli Eğitim Bakanlığının 2018 yılında yapmış olduğu değişiklikle, coğrafya dersi öğretim programının ünite temelli olarak 9 ve 10. sınıflarda 2 ders saati, 11 ve 12. sınıflarda 2 ve 4 ders saat olarak düzenlendiği görülmektedir. Bu programda her sınıf seviyesinde aynı isimli 4 ünite yer almaktadır. 9,10,11,12. sınıfların ünite konularında yer alan kazanım sayılarının farklı olduğu ve bu kazanımların ders saatlerine göre de değiştiği görülmektedir. Ünite konularındaki kazanım sayıları ve ders saatlerindeki farklılaşma sınıf düzeylerinde olmuştur. Şöyle ki 11. sınıf ‘Çevre ve insan’ konulu üniteye yer alan 4 saatlik dersin kazanım sayısının 7 olduğu, 12. sınıfta aynı üniteye yer alan 4 saatlik dersin kazanım sayısının ise 4 olduğu belirtilmektedir (MEB.2018. ss15-16). Milli Eğitim Bakanlığı tarafından yapılan ve okullarda uygulanmakta olan bu düzenlemeler ilçedeki coğrafya ders öğretmenleri tarafından yetersiz olarak görülmektedir.

Yeni müfredat değişikliği ile öğrenciler tarafından coğrafya derslerine karşı olumsuz yönde davranış göstermeleri, dersin uzmanlar tarafından yeniden değerlendirilmesi gerektiğini ortaya çıkarmaktadır. Coğrafya ders müfredatı programlarının daha etkili ve öğretici olması bakımından öğrencinin ders içerisinde aktif hale getirilmesi gerektiği yapılan araştırmalarda görülmüştür. Doğanay (2002) yapmış olduğu bir çalışmada bu hususu dile getirmiştir.

Derslerin daha aktif bir şekilde öğretimi için MEB tarafından diğer ders müfredatlarında olduğu gibi coğrafya ders müfredatlarında da günümüze kadar sürekli değişiklikler olmuştur.

Aydın (2005) çalışmasında öğretmenlerin coğrafya öğretim programlarının coğrafya bilimini öğrencilere ulaştırmada yetersiz olduğu, ders kitaplarının içerik olarak yetersiz olduğunu ve işleyiş düzeni açısından anlaşılabilirliği güçleştirdiğini, coğrafya öğretiminin sürecinde gezi-gözlem amaçlı faaliyetlerin az olduğunu ileri sürmüştür. İncesu ilçesindeki ortaöğretim okullarında da coğrafya dersinde öğrencilerin ilgisiz oldukları ve dersi önemsemediklerini, buna gerekçe olarak da dersin sıkıcı olmasını, ilgi çekici olmamasını, dersin anlaşılmadığını, ders öğretmenin yetersiz olduğunu, diğer derslerin daha çok önemli olduğunu ifade etmişlerdir. Öğrencilerin coğrafya dersini öğrenmelerine sebep olarak, dersinmerkezi sınavlarda soru olarak sorulması gösterilmiştir. Burada dersin öğrenci tarafından önemsenmesinde merkezi sınavların nasıl bir etkiye sahip olduğu belirlenmek istenilmiştir.

Araştırmaya katılan öğrenciler, coğrafya derslerine karşı ilgisiz olduklarını ve dersi önemsemediklerini ileri sürerken, coğrafya öğretmenleri ise öğrencilerin coğrafya derslerine karşı ilgilerinin iyi olduğunu ileri sürmektedirler. Bu durumda öğretmen ile öğrenci arasında coğrafya dersine karşı görüşlerinde bir tutarsızlığın olduğu ortaya çıkmaktadır.

Araştırma ile ilgili olarak öğrenci ve öğretmenlere yöneltilen sorular göre alınan cevaplarda, coğrafya öğretimindeki sorunların genel manada tespiti yapılabilmektedir. Bu sorunların tespitinde elde edilen veriler ışığında belirli sonuçlara da varılmıştır. Özellikle dersin işlenişi, uygulanan yöntem-teknikler, öğrenci ve öğretmen faktörü, öğretim müfredat programı, ders araç-gereçleri gibi etmenlerin değerlendirmeleri kapsamında çıkarımlar elde edilebilmiştir.

Sonuçlar

Araştırmada elde edilen bulgulara göre aşağıdaki sonuçlara varılmıştır.

Öğrencilere uygulanan anket sonuçları

- ✓ Ailelerin, öğrencilerle ve dersler ile çoğunlukla ilgilenmedikleri görülmüştür.
- ✓ Öğrencilerin planlı ve programlı olarak günlük çalışma ders saatleri az olmakla birlikte, bu çalışma saatleri okul türüne göre de değişiklik göstermektedir.
- ✓ Öğrencilerin coğrafya dersine karşı ilgilerinin iyi seviyede olmadığı tespit edilmiştir.
- ✓ Öğrencilerin büyük çoğunluğu coğrafya ile ilgili süreli yayınları takip etmemektedirler..

- ✓ Coğrafya derslerinde öğrenciler, ders kitaplarının haricinde kaynak kitap da kullanmaktadırlar.
- ✓ Coğrafya dersi ile ilgili olarak, okul ve öğretmen tarafından ilçe sınırları dışına yapılan gezilerin çok az olduğu, bu nedenle dersin işlenişi bakımından gezi-gözlem etkinliğinin az olduğu belirtilmiştir.
- ✓ Öğrencilerin coğrafya dersinde proje ödevi az aldıkları tespit edilmiştir.
- ✓ Öğrencilerden belirli bir kısmının; coğrafya derslerinde sıkıldıklarını, uykularının geldiğini, dersin bitimini sabırsızlıkla beklediklerini, derslerde kendilerini pasif hissettiklerini söyleyerek derslere karşı ilgisiz olduklarını dile getirmişlerdir.
- ✓ Öğrencilerin, coğrafya derslerinde sınıf içerisinde soru sormaya utandıkları, çekindikleri ve içe kapanık oldukları için derse katılımında sorun yaşadıkları belirtilmiştir.
- ✓ Öğrencilerin coğrafya ders kitabı ve uygulanan programlar ile ilgili düşünceleri okul türüne göre değişmektedir.
- ✓ Öğrencilerin coğrafya derslerine ön hazırlık yapmadan geldikleri belirlenmiştir.
- ✓ Öğretmenlerin coğrafya dersi sınav cevaplarını sınav sonrasında öğrencilerle paylaşmadıkları belirlenmiştir.
- ✓ Coğrafya derslerinde öğretmenler proje ödevi almaları için öğrencilere tavsiyelerde bulunmamakta ve proje ödevi almaları için istekli davranmadıkları tespit edilmiştir.
- ✓ Öğrenciler, coğrafya derslerindeki bilgilerin öğrenilme gerekçesi olarak, bu bilgilerin üniversite sınavlarında sorulmasını sebep göstermektedirler.
- ✓ Öğrencilerin coğrafya dersine az zaman ayırmalarına sebep olarak dersin ilgi çekici olmaması ve diğer dersler kadar önemli olmadığı gerekçe olarak belirtilmektedir.
- ✓ Coğrafya dersinin anlaşılmadığı, buna neden olarak sınıf ortamının gürültülü olması, dersin sevilmemesi ve ders öğretmenin dersi işleme konusunda yetersiz kalması gösterilmektedir.

Öğretmenlere uygulanan anket sonuçları

- ✓ Öğretmenlerin ilk atamalarında liselerde coğrafya öğretmeni olarak göreve başlamadıklarını belirtmişlerdir.
- ✓ Öğretmenler derslerinde öğretim metodu olarak en çok soru-cevap ve anlatım metotlarını kullanmadıklarını belirtmişlerdir.
- ✓ Öğretmenlerin görev yaptığı okullarda coğrafi gezilerin çok az yapıldığı tespit edilmiştir.

- ✓ Okulların genelinde coğrafya derslerinin bağımsız olarak işlenmesi için ayrı bir dersliğin olmadığı ancak okul yöneticilerin kendilerine araç-gereç sağlamada yardımcı oldukları görülmüştür.
- ✓ Coğrafya dersi öğretmenleri, öğrencilerin çoğunlukla derse karşı ilgili olduklarını ve bu durumdan memnuniyet duyduklarını belirtmişlerdir.
- ✓ Öğretmenler coğrafya ders saatlerinin yetersiz olduğunu, ders kitabının işlenişinde ders saatlerinin uygun olmadığını ifade etmişlerdir.
- ✓ Öğretmenlerin coğrafya derslerinde ödev almak isteyen öğrencilere proje ödeviverdikleri belirlenmiştir.
- ✓ Öğretmenler, coğrafya öğretiminin geliştirilmesi için öğretmen yetiştiren eğitim kurumlarına belirli bir standart ve uzmanlaşmanın getirilmesi gerektiğini belirtmişlerdir. Ayrıca ders kitaplarında, metot ve teknik veri bakımından ciddi değişikliklere ihtiyaç olduğunu belirterek farklı yayınların da daha etkin bir şekilde devreye sokulmasını, arazi çalışmalarına ağırlık verilmesini de istemektedirler.
- ✓ Öğretmenler, coğrafya dersi sınavlarında boşluk doldurma, D ve Y seçenekli soru tiplerini tercih etmişlerdir.
- ✓ Coğrafya öğretmenlerinin %40'ı ders geçme ve sınav sisteminin coğrafya öğretimine katkısının olmadığını söylerken, %60'ı ise katkı sağladığını belirtmektedir. Burada öğretmenler arasında ders geçme ve sınav sistemi ile ilgili bir görüş ayrılığının olduğu anlaşılmaktadır.
- ✓ Öğretmenler coğrafya öğretiminde, en çok öğrencileri ezbercilikten kurtaramama ve istenilen hedeflere ulaşma gibi hususlarda sıkıntı çektiklerini belirtmektedirler. Ayrıca müfredatın aşırı dolu olması ve sık sık değişmesi, ilköğretimden gelen yetersizliklerin çokluğu da diğer etkenler arasında yer almaktadır.
- ✓ Coğrafya öğretiminde öğrencilerde görülen yetersizlik olarak, ders çalışma tekniğini bilmemeleri, gelecek hedeflerinin olmaması, derslerin önemini yeterince kavrayamamaları, üniversite giriş sınavlarındaki coğrafya dersinin ağırlığını küçümsemeleri nedeniyle coğrafya dersine gereken önem verilmemektedir.
- ✓ Sınıf içerisinde öğrenci seviyelerinde büyük farklılıkların olduğu, Türkçeyi kullanmadaki yetersizlikleride diğer sorunlar olarak görülmektedir.
- ✓ Öğretmenlerin tamamının lisans mezunu olduğu ve branşları ile ilgili olarak yüksek lisans veya doktora şeklinde akademik bir çalışma yapmadıkları belirlenmiştir.

- ✓ Coğrafya ders kitabında coğrafyanın tanımını ve içeriğini kapsayacak bilgilerin yeterliliği noktasında, öğretmenler arasında bir görüş birlikteliği bulunmadığı anlaşılmaktadır.
- ✓ Coğrafya öğretmenleri, coğrafya müfredatında bulunan ünite ve konuların sıralanışının uygun olduğunu ancak 11. sınıf müfredat programının sıralamasının uygun olmadığını belirtmektedirler.
- ✓ Coğrafya öğretmenleri ders saatlerinin yetersizliğine sebep olarak konu yoğunluğunun fazla olmasını, konuların orantısız olmasını ve 9. ve 10. sınıf konularının ağır olmasını göstermektedirler.
- ✓ Coğrafya ders müfredatından, 9. sınıf Jeolojik devirler ile 10. sınıf topraklar konusunun çıkarılmasını, 9. ve 11. sınıf ders konularının ise sadeleştirilmesi istemektedirler.
- ✓ Coğrafya öğretmenlerinin müfredat programının sık sık yenilenmesi, güncel konulara yer verilmesi, çağın ve ülkenin gereksinimlerinin dikkate alınması, teknolojik imkânların daha çok kullanılması gerektiği şeklinde düşüncelerinin de olduğu anlaşılmaktadır.
- ✓ Yapılan müfredat değişikliğiyle ilgili olarak coğrafya öğretmenlerin bir kısmı 9. ve 10. sınıflardaki coğrafya konularındaki değişikliklerin olumlu olduğunu söylerken, diğer coğrafya öğretmenleri ise herhangi bir şeyin değişmemiş olduğunu, konuların kapsamlı olmadığını belirtmektedirler. Bu durumda da öğretmenler arasında müfredat değişikliği ile ilgili olarak görüş birlikteliğinin olmadığı söylenebilir.
- ✓ Öğretmenler daha etkili coğrafya öğretimi için gezi ve gözlemlere ağırlık verilmesini, merkezi sınavlarda coğrafyadan daha çok soru sorulmasını, okullar arası kalite farkının olmaması gerektiğini ifade etmektedirler.

Öneriler

Yapılan araştırma kapsamında ortaöğretim okullarında coğrafya öğretiminde belirlenen sorunlar ve bu sorunların giderilmesinde alınacak tedbirler ile ilgili olarak çeşitli öneriler de bulunulmuştur. Bu öneriler genel olarak öğretmen- öğrenci merkezli olarak ders konularının işlenişinde ve müfredat programlarının uygulanmasında görülen aksaklıklar ile fiziksel etkenlere göre değerlendirmesi yapılmıştır.

- ✓ Öğrenciler, coğrafya derslerine karşı ilgilerinin az olduğunu ileri sürmektedirler. Öğrencilerin coğrafya dersine ilgilerini arttırmak için MEB'in yetkili mercileri tarafından teşvik edici ve özendirici tedbirler alınabilir.

- ✓ Konuların anlatımında gündelik yaşam ile bağlantı kurularak yapılacak ders etkinliklerinde ve çalışmalarda bu hususlara yer verilebilir. Ders konularında işlenirken öğrenci kazanımlarında dikkate alınarak öğrencilerde çok yönlü düşünme yeteneği geliştirilip ilgi çekici hale getirebilir.
- ✓ Öğrenciler, coğrafya derslerine karşı ilgilerinin az olduğunu ileri sürerken coğrafya öğretmenleri de öğrenci ilgisinin iyi olduğunu ileri sürmektedirler. Bu görüş farklılığının giderilmesi için MEB'in yetkili birimleri tarafından okullarda öğretmen ve öğrencilere yönelik rehberlik çalışması yapılabilir.
- ✓ Ailelerin, öğrencilerle ve dersleri ile yakından ilgilene bilmeleri bakımından okul aile birliğinin ve okul yönetiminin ortak hareket etmesiyle velilerin okullarda coğrafya öğretmenleri ile rahat görüşebilmeleri için uygun boş ders saatleri ayarlanabilir.
- ✓ Coğrafya ders kitaplarının yetersizliği nedeniyle öğrenciler kaynak kitap kullanmaktadır. MEB tarafından coğrafya öğretiminde içeriği daha kolay anlaşılır olan ve kaynak kitaplara gerek duyulmayacak ders kitapları hazırlanabilir.
- ✓ Coğrafya dersi ile ilgili olarak öğretmenler ders kitapları ile sınırlı kalmayarak sınıf ve öğrencilerin hazırbulunuşluk seviyeleri dikkate alınarak, konunun işleyişine uygun olacak şekilde ders araç-gereçleri kullanabilirler. Ayrıca bu araç-gereçler hazırlanırken dersin zümre öğretmeleri ve diğer branş öğretmenleriyle iş birliğine gidilebilir.
- ✓ Coğrafya dersinin iyi öğrenilmesi bakımından gezi-gözlem etkinliklerini öğrenci ve öğretmenlerin rahatlıkla yapabilmeleri için okul tarafından gerekli destek sağlanabilir.
- ✓ Coğrafya öğretmenleri derslerinde öğrencilerin proje ödevi almaları için görsel, eğlenceli ve bilgilendirme amaçlı ödev konuları vererek, öğrencileri proje ödevi almaya yönlendirebilir.
- ✓ Coğrafya dersi sınavlarının cevap anahtarı, sınav sonrasında öğrenciler ile paylaşılarak yapılan hataların görülmesine imkân sağlanabilir.
- ✓ Öğretmenler, coğrafya dersi sınavlarında farklı soru türlerini bir arada bulunduran (çoktan seçmeli testler, kısa cevaplı sorular, eşleştirmeli sorular, klasik sorular, D-Y testler, boşluk doldurma vb) sınav sorularınayer verilerek öğrencilerin ölçme değerlendirmesi yapılabilir.
- ✓ Coğrafya dersinin öğretiminde önemli bir yere sahip olan ders geçme ve sınav sistemi ile ilgili olarak yetkili mercileri tarafından dersin etkinliğini arttıracak belli bir standart getirebilir.

- ✓ Üniversite giriş sınavlarında coğrafya dersinin puan olarak katkısının az olması nedeniyle öğrenciler coğrafya dersine gereken önemi vermemektedir. Bu nedenle üniversite giriş sınavlarında coğrafya dersinin ağırlık derecesi arttırılabilir.
- ✓ MEB'in müfredat değişiklikleri ile ilgili olarak coğrafya öğretmenleri arasında görüş ayrılıklarının olmaması için müfredat çalışmaları kapsamında önceden bilgilendirme amaçlı öğretmenlere yönelik seminer ve konferanslar yapılabilir.
- ✓ Coğrafya öğretiminde öğrencileri ezberciliğe yönlendiren öğretim metotlarından uzak durularak yeni ve modern öğretim yöntem ve teknikleri uygulanabilir. Konular işlenirken görsel materyaller kullanılabilir.
- ✓ Öğretmenler coğrafya derslerinde öğrencilerin derse karşı ilgi ve sevgisini arttırabilmek için güncel olayları anlatan her türlü dergi, gazete, kitap, belgesel cd, vb yayınları takip ederek, bunları derslerde öğrencileri ile paylaşabilir.
- ✓ 9. ve 10. sınıf coğrafya ders konularının orantısız dağılımı öğrencinin derslere olan motivasyonu düşürmektedir. Bu nedenle ders süreleri kazanımlar ile orantılı olarak ayarlanabilir.
- ✓ Coğrafya müfredat programında dersin ve konunun öğrenci seviyesine uygun olarak ders araç-gereçleri ile birlikte hazırlanması dersin öğretimini kolaylaştırabilir.
- ✓ Coğrafya derslerinin haftalık ders saatleri arttırılmak suretiyle, güncel konulara da yer verilerek yeniden yazılabilir.
- ✓ Öğretmenler tarafından sürekli olarak aynı öğretim metodunun uygulanması ders verimliliği düşürmekle birlikte derse ilgiyi de azaltmaktadır. MEB'in 2005 yılında uygulamaya koyduğu yapılandırmacı eğitim anlayışına göre coğrafya öğretiminde öğrenciyi aktif olarak derste tutacak farklı öğretim yöntem ve teknikleri de geliştirilebilir.
- ✓ Coğrafya derslerinin daha etkili ve aktif öğretimi için, okullarda bağımsız coğrafya derslikleri oluşturulabilir.
- ✓ Coğrafi Bilgi Sistemi gibi teknik donanım ve fiziki imkanların okullardaki dersliklerde bulunması ile öğretmenler tarafından rahatlıkla kullanılabilir.
- ✓ Coğrafya dersi ile ilgili yapılacak öğretim politikaları iyi tespit edilerek uzun bir süreci kapsayacak nitelikte olabilir.

KAYNAKÇA

- Adanalı, K. (2008). *Sosyal bilgiler eğitiminde alternatif değerlendirme: 5. sınıf sosyal bilgiler eğitiminin alternatif değerlendirme etkinlikleri açısından değerlendirilmesi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Açıkgöz, K. (2003). *Aktif öğrenme*. İzmir: Eğitim Dünyası Yayınları.
- Artvinli, E.,& Kaya, N. (2010). 1992 Uluslararası Coğrafya Eğitimi bildirgesi ve Türkiye'deki yansımaları. *Marmara Coğrafya Dergisi*,22,93-127.
- Atılğan, H. (Ed.). (2017). *Eğitimde ölçme ve değerlendirme* (10. baskı), Ankara: Anı Yayıncılık.
- Aydın, A. (2005). *Ortaöğretim kurumlarında coğrafya dersi öğretiminin değerlendirilmesi (Ümraniye örneği)*, (Yüksek lisans tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No.188715)
- Aydoğdu, M. (2005). *İlköğretimde fen ve teknoloji öğretimi*. Ankara: Anı Yay.
- Aykaç, N. (2005). *Aktif öğretim yöntemleri*. Ankara: Natürel Yay.
- Aziz, A. (2008). *Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri ve teknikleri*. Ankara: Nobel Yayınevi
- Barth, J.,& Demirtas, A. (1997). *İlköğretim sosyal bilgiler öğretimi kaynak üniteler*.Ankara: YÖK Yayınları.
- Bilen, M. (1989). *Plandan uygulamaya öğretim*. Ankara: Sistem Ofset
- Bilen, M. (1990). *Plandan uygulamaya öğretim*.Ankara: Gelecek Yayıncılık Hizmetleri Ltd. Şti.
- Binbaşoğlu, C. (1991). *Genel öğretim bilgisi*. Ankara: Kadioğlu Matbaası.
- Boydak, A. (2004). *Lider öğretmen*.(s.35). İstanbul: Beyaz Yayınları.
- Büyükkaragöz, S.,& Çivi, C. (1997). *Genel öğretim metotları*. Konya: Öz Eğitim Yayınları.
- Çöl, M. (2010). *Sandıklı ilçesinde eğitim-coğrafya ilişkisi* (Yüksek lisans tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No.265259)
- Demircioğlu, İ. H.(2005). *Hayat bilgisi ve sosyal bilgiler öğretimi*. Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Demirel, Ö. (1998). *Genel öğretim yöntemleri*. Ankara: Kardeş Kitap ve Yayınevi.
- Demirel, Ö.,& Seferoğlu, Yağcı, E.(2003). *Öğretim teknolojileri ve materyal geliştirme*. Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Doğan, A. (2016). *Adıyaman kentinde coğrafya öğretim yöntem ve tekniklerinin coğrafya öğretimine etkisi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Harran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Şanlıurfa.
- Doğanay, H.(1992). *Coğrafyada metodoloji*. No.28, Ankara: Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Yayınları.
- Doğanay, H. (2002). *Coğrafya öğretim yöntemleri* (5. baskı). Erzurum: Aktif Yayınevi.
- Doğanay, H. (2005). *Coğrafya 'ya giriş 1: Genel ve fiziki coğrafya* (7. baskı). İstanbul: Aktif Yayınevi.

- Doğanay, H. (1993). *Coğrafyada metodoloji*. Öğretmen Kitapları Dizisi:187, (ss. 2-3). Ankara: MEB Yayınları.
- Doğanay, H. (2010). Coğrafya ilmi hakkında bazı düşünceler. *Doğu Coğrafya Dergisi*, (25), 11.
- Efe, R. (1997). *Coğrafyada yeniyaklaşımlar-Coğrafya eğitiminde çağdaş metot ve teknikler*. Marmara Coğrafya Dergisi, 1, 135 – 149.
- Elibüyük, M. (1995). *Matematik coğrafya*, Ankara: Ekol Yayınevi.
- Elmas, B. (2006). *Ortaöğretim coğrafya eğitiminin temel sorunları (Kartal ilçesi örneği)*, (Yüksek lisans tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No.191732)
- Ergin, A. (1995). *Öğretim teknolojisi ve iletişim*, Ankara: Pegem Yayınları.
- Erkuş, A. (2006). *Sınıf öğretmenleri için ölçme ve değerlendirme kavramlar ve uygulamalar*.Ankara: Ekinoks Yayıncılık
- Eskihalleç, C. (2009). *Coğrafya öğretmenlerinin yapılandırmacı yaklaşımına dayalı yeni öğretim programında kullandıkları yöntem ve tekniklere ilişkin görüşlerin tespit edilmesi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Trabzon.
- Girgin, M. (2001). *Neden coğrafya öğreniyoruz?* Doğu Coğrafya Dergisi, 5.
- Güler, H. M. (2006). *Pendik ilçesinde coğrafya eğitim ve sorunları* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi), Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Güngör, G. (2006). *Coğrafya öğretiminde yaratıcı düşünme teknikleri kullanımının öğrenci başarısına etkisi* (Yüksek lisans tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 187697)
- Güngördü, E. (2002). *Coğrafyada öğretim yöntemleri, ilkeler ve uygulamalar*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Gümüş, N. (1993). *Ortaöğretim kurumlarında coğrafya öğretimi* (Yüksek lisans tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No.26428)
- Hesapçıoğlu, M. (1994). *Öğretim ilke ve yöntemleri (eğitim programları ve öğretim)*. (3.baskı). İstanbul: Beta Basın Yayın ve Dağıtım A.Ş.
- İncekara, S. (2007). Ortaöğretim coğrafya eğitiminde uluslararası eğilimler ve Türkiye örneği. *Marmara Coğrafya Dergisi*,16, 109-130.
- İşman, A. (1998). *Türk eğitim sisteminde ölçme ve değerlendirme*, Adapazarı: Değişim Yayınları.
- İzbirak, R. (1992). *Coğrafya terimleri sözlüğü*. İstanbul: M.E. B. Yayınları
- Kaptan, S. (1998). *Bilimsel araştırma teknikleri ve istatistik yöntemleri*. Ankara: Tekışık Web Ofset Tesisleri.
- Karasar, N. (2009). *Bilimsel araştırma yöntemi*.Ankara: Nobel Yayınevi.
- Kıroğlu, Kasım (2006). *Yeni ilköğretim programı*.Ankara: Pegem A Yay
- Koçak, H. (2007). *Yeni coğrafya öğretim programında bazı tarım konularının öğretiminde coğrafi bilgi sistemlerinin kullanımı* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyonkarahisar.
- Küçükahmet, L. (2006). *Öğretim ilke ve yöntemleri* (Genişletilmiş 9. baskı). İstanbul: Alkım Yayınları

- Küçükahmet, L. (1986). *Öğretim ilke ve yöntemleri*. No:152, Ankara:A.Ü. Eğ. Bil. Fak. Yayınları.
- Nişancı, A. (1980).“Okullarda coğrafya öğretimi hakkında bazı düşünceler”. Ankara: *Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Araştırma Dergisi*, 12, 2.
- Oğuzkan, F. (1985). *Orta Dereceli Okullarda Öğretim (Amaç, ilke, yöntem ve teknikler)*, Ankara: Emel Matbaacılık Sanayii.
- Sezer, S. (2005). Öğrencinin akademik başarısının belirlenmesinde tamamlayıcı değerlendirme aracı olarak rubrik kullanımı üzerinde bir araştırma. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18, 61-69.
- Sezer, A. (2005). *Hayat bilgisi ve sosyal bilgiler öğretimi*.İstanbul: Lisans Yayıncılık.
- Şahin,C. (2001). *Türkiye’de coğrafya öğretimi (Sorunlar ve çözüm önerileri)*. Ankara: Gündüz Eğitim Yayıncılık.
- Şahin, S., Gençtürk, E., & Budanur, T.(2007). Coğrafya öğretiminde uygun grafik seçimi ve kullanımının öğrenme üzerindeki etkisi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*,15(1), 301.
- Taşdemir, M. (2014). Kendini değerlendirme, akran değerlendirme ve öğretmen değerlendirmenin yazılı sınav sonuçlarına etkisi ve başarı yordayıcılığı. *Turkish Studies-International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 9(5), 1911-1929.
- Taşlı, İ. (1999). *Sosyal bilgiler öğretimi*. Manisa: Tekin Matbaa.
- Taşoğlu, M. (2010). *Coğrafya öğretiminde okul dışı etkinliklerin öğrenci başarısına etkisi*, (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Tekin, H. (2003). *Eğitimde ölçme ve değerlendirme* (15.Baskı). Ankara: Yargı Yayınevi.
- Turgut, M. Fuat (1984). *Eğitimde ölçme ve değerlendirme* (3. baskı).Ankara:Saydam Matbaacılık.
- Turgut, M. Fuat (1988). *Eğitimde ölçme ve değerlendirme metotları*.Ankara: Saydam Yayıncılık.
- Tümertekin, E. (1994). *Ekonomik coğrafya*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları.
- Özan, S.,& Yurdabakan, İ. (2008). Öz ve akran değerlendirmenin temel iletişim becerileri başarısı üzerindeki etkileri. *Tıp Eğitim Dünyası*, 27, 27-39.
- Uysal, M., Öztürk, H.,& Döş, İ. (2013). *Eğitimde ölçme ve değerlendirme*. Ankara: Nobel Yayıncılık
- Uzun, A.,&Yurdabakan, İ. (2011). İlköğretim öğrencilerinin öz-değerlendirmeye yönelik tutumlarının incelenmesi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 22, 51-69.
- Ünal, Ç., Sever, R., & Yılmaz, Ö.(2003). İlköğretim sosyal bilgiler dersinde (5. sınıflar) problem çözme yönteminin uygulanabilirliği. *Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 4(2), 1–20.
- Vural, B. (2004). *Öğretim faaliyetlerinde yöntem-teknik ve etkinlikler*. İstanbul: Hayat Yayınları.
- Yalın, H. İ. (2001). *Öğretim teknolojileri ve materyal geliştirme* (4. baskı). Ankara: Nobel Yayın ve Dağıtım.

- Yazıcı, K. (2006). Sosyal bilgilerde kullanılan görsel araçlar haritalar - küreler, resimler, tablolar ve grafikler. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 15.
- Yeşilyurt, E. (2006). *Öğretmenlerin öğretim araç ve gereçlerini kullanma durumlarını etkileyen faktörler* (Yüksek Lisans tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No.187111)
- Yetkin, D.,& Özer, D. (2006). *İlköğretim programı (1-5 sınıflar)*. Ankara: Anı Yay.
- Yiğit, N., Nedim., A., Taner, A., Haluk, Ö., & Salih, A.(2005). *Öğretim teknolojileri ve materyal geliştirme*. Trabzon: Derya Kitabevi Yayınları.
- Büyük Larousse Sözlük ve Ansiklopedisi, (1986). *İnterpres basın ve yayıncılık a.ş.*İstanbul.
- MEB (Milli Eğitim Bakanlığı), (2005). *Coğrafya dersi öğretim programı*, Devlet Kitapları, Basım Evi. Ankara.
- TC., MEB., TTKB.(2005). *Coğrafya dersi öğretim programı ve kılavuzu (9-12 sınıflar)*, Ankara.
- TC., MEB., TTKB. (2018), *Coğrafya dersi öğretim programı ve kılavuzu(9-12 sınıflar)*, Ankara.
- Türk Dil Kurumu, (1998). *Türkçe sözlük*, Ankara.

EKLER

EK-1. Öğrenci Anket Soruları

Sevgili Gençler:

Bu anket “Ortaöğretim Kurumlarında Coğrafya Öğretimi ve Sorunlarının İncelenmesi (İncesu İlçe Merkezi Örneği)” konulu tez çalışmasıyla ilgili olarak hazırlanmıştır. Anket her türden Anadolu Lisesi, Meslek ve Genel Lise öğrencilerine yöneliktir. Anket tüm sınıflar düzeyinde uygulanacaktır.

Anketimiz coğrafya derslerinizle ilgili olarak hazırlanmış soruları içermektedir. Cevaplamanızı istediğimiz sorular sadece bilimsel bir çalışmaya veri toplamak amacıyla hazırlanmıştır. Eğitimin kaliteli olmasının şartlarından biri de paydaşlarından biri olan siz değerli öğrencilerin görüşleridir. Bu nedenle soruları hazırlarken bu noktadan hareket ettik. Soruları içtenlikle cevaplayacağınıza inanıyor, katkılarınızdan dolayı şimdiden çok teşekkür ediyoruz. Seçeneklere ve soru tipine göre değişmekle birlikte soruların bir kısmında birden fazla işaretleme yapabilirsiniz. İşaretleme için lütfen (x) işaretini kullanınız.

SORULAR

1) Okul öncesi eğitim aldınız mı?

( ) Evet ( ) Hayır

2) Anne ve babanız birlikte mi yaşıyor?

( ) Evet ( ) Hayır

3) Kaç kardeşiniz? (siz dâhil)

( ) 1 ( ) 2 ( ) 3 ( ) 4 ( ) 5 ( ) 6 ve daha fazla

4) Ailenizin aylık gelir durumu nedir?

( ) 500-700 TL ( ) 700-900 TL ( ) 900-1000 TL
( ) 1000-2000 TL ( ) 2000-3000 TL ( ) 3000 TL ve üzeri

5) Kendi çalışma odanız var mı?

( ) Evet ( ) Hayır

6) Ailenizin sizinle ve derslerinizle ilgilenme durumu nasıldır?

( ) ilgilenmezler ( ) Ben istedikçe ( ) Bazen ( ) Sık sık ( ) Daima

7) Günde kaç saat ders çalışıyorsunuz?

( ) 1 saat ( ) 2 saat ( ) 3 saat ( ) 4 saat ( ) 5 saat ve daha fazla

8) Okul saatleri dışında ailenize yardım amaçlı bir işte çalışıyor musunuz?

( ) Evet ( ) Hayır

9) Bos zamanlarınızı nasıl değerlendiriyorsunuz?

- ( ) Televizyon izleyerek
( ) Dinlenerek
( ) Sporla uğraşarak
( ) Kitap okuyarak
( ) Sinema, tiyatro v.b yerlere giderek
( ) Resim yaparak ya da resimle uğraşarak
( ) Müzik dinleyerek ya da müzikle uğraşarak
( ) Arkadaşlarıma katılıyorum
( ) Başka belirtiniz.....

10) Coğrafya dersine ilgi duyuyor musunuz?

Her zaman Çoğunlukla Ara Sıra Çok az Hiçbir zaman

11) Coğrafya derslerine ilginiz var ise bu ilginizi artıran en önemli sebepler sizce hangisidir?

- Dersin kolay olması
 Dersin öğretmeninin sevilen bir öğretmen olması
 Öğretmenin ders işleyiş yönteminin farklı olması
 Dersin öğrenci katılımına uygun olması
 YGS-LYS gibi sınavlarda önemli bir yerinin olması
 Hayatın içinden bir ders olması
 İlgim Yok.

12) Coğrafya derslerinde öğrendiğiniz bilgilerin gerekliliğine inanıyor musunuz?

Her zaman Çoğunlukla Ara Sıra Çok az Hiçbir zaman

13) Günlük ders çalışıyor iseniz çalışma sürenizin ne kadarını coğrafya dersine ayırıyorsunuz?

Çalışmıyorum 15 dakika yarım saat 1 saat 2 saat 3 saat ve daha fazla

14) Coğrafyayla ilgili süreli bir yayın takip ediyor musunuz?

Her zaman Çoğunlukla Ara Sıra Çok az Hiçbir zaman

15) Coğrafya derslerinde yardımcı kaynak kitaba ihtiyaç duyuyor musunuz?

Her zaman Çoğunlukla Ara Sıra Çok az Hiçbir zaman

16) Cevabınız Her Zaman ise kaynak kitap kullanımında temel unsur hangisidir?

- Coğrafya dersini kavramamı kolaylaştırdığı için
 Kendi isteğim
 Coğrafya öğretmeninin tavsiyesi
 Arkadaşlarımın etkisi
 Ders kitabının yetersiz olması
 Diğer(Belirtiniz):

17) Coğrafya dersine hazırlanırken ders kitabından ne derece yararlanıyorsunuz?

Her zaman Çoğunlukla Ara Sıra Çok az Hiçbir zaman

18) Coğrafya ders kitaplarındaki konular derslerinizde tamamıyla işleniyor mu?

Her zaman Çoğunlukla Ara Sıra Çok az Hiçbir zaman

19) Coğrafya dersinizle ilgili gezi amaçlı olarak okulunuz tarafından kaç defa ilçe sınırları dışına çıktınız?

1 2 3 4 5 ve daha fazla Hiç

20) Coğrafya dersinden hiç proje ödevi aldınız mı?

Evet Hayır

21) Coğrafya derslerinde ders süresince kendinizi nasıl hissediyorsunuz?

- Dersin nasıl geçtiğini anlamam, rahat davranırım.
 Sıkılırım, uykum gelir. Sabırsızlıkla zilin çalmasını beklerim
 Derslerde kendimi pasif hissediyorum.
 Derste sürekli aktif olduğumu düşünüyorum.
 Not tutmaktan yoruluyorum.

22) Coğrafya dersi sınavlarında en çok hangi soru tipi soruluyor?

- Yoruma dayalı uzun cevaplar isteyen sorular
 Ezbere dayanan uzun cevaplar isteyen sorular
 Kısa boşluk doldurmalı sorular
 Test tipi zorular
 "D" ve "Y" şeklindeki sorular
 Boşluk doldurmalı sorular

23) Coğrafya dersinde aşağıdaki araç- gereçlerden hangileri, ne sıklıkta kullanılıyor?

	Her Zaman	Çoğunlukla	Ara Sıra	Çok az	Hiçbir zaman
Harita	( )	( )	( )	( )	( )
Tepegöz	( )	( )	( )	( )	( )
Slayt	( )	( )	( )	( )	( )
Video	( )	( )	( )	( )	( )
Film şeridi	( )	( )	( )	( )	( )
Fotoğraf	( )	( )	( )	( )	( )
Coğrafi CD	( )	( )	( )	( )	( )
Projeksiyon	( )	( )	( )	( )	( )
Akıllı tahta	( )	( )	( )	( )	( )

24) Ders işlenirken konuları ağırlıklı olarak kim anlatıyor?

- ( ) Her zaman öğretmen
( ) Kümeler halinde öğrenciler
( ) Gönüllü öğrenciler
( ) Hep aynı öğrenciler
( ) Konuları kitaptan okuyoruz
( ) Öğretmen-öğrenci birlikte

25) Coğrafya ders konularını hangi ortamda daha iyi anlıyor ve öğreniyorsunuz?

- ( ) Sınıfta anlıyorum
( ) Sınıftaki eksiklerimi teneffüs arasında arkadaşşıma sorarak tamamliyorum
( ) Evde çalışarak öğreniyorum
( ) Özel ders alarak öğreniyorum

Başka(Belirtiniz):.....

26) Derste anlamadığınız konuyu öğretmene tekrarlaması amacıyla sorabiliyor musunuz?

- ( ) Her zaman ( ) Çoğunlukla ( ) Ara Sıra ( ) Çok az ( ) Hiçbir zaman

27) Cevabınız her zaman ise olumlu yanıt alabiliyor musunuz?

- ( ) Her zaman ( ) Çoğunlukla ( ) Ara Sıra ( ) Çok az ( ) Hiçbir zaman

28) Cevabınız hiçbir zaman ise soramamanızın ana gerekçesi hangisidir?

- ( ) İçe kapanığım, sormaya çekiniyorum
( ) Öğretmen tersliyor
( ) Sınıf içinde utanıyorum – çekiniyorum
( ) Dersle ilgilenmiyorum, öğrendiğimle yetiniyorum

29) Coğrafya derslerine ön hazırlık yaparak mı geliyorsunuz?

- ( ) Her zaman ( ) Çoğunlukla ( ) Ara Sıra ( ) Çok az ( ) Hiçbir zaman

30) Coğrafya derslerinde not tutuyor musunuz?

- ( ) Her zaman ( ) Çoğunlukla ( ) Ara Sıra ( ) Çok az ( ) Hiçbir zaman

31) Ders notu tutuyorsanız temel nedeni hangisidir?

- ( ) Öğretmen zorunlu tuttuğu için
( ) Gerekli gördüğüm için
( ) Yazılı soruları ders notlarından çıktığı için
( ) Merkezi sınavlarda çıkacak soruları yapmak için

32) Öğretmenimiz ders anlatımında bilimsel terimlere yer verir.

- ( ) Her zaman ( ) Çoğunlukla ( ) Ara Sıra ( ) Çok az ( ) Hiçbir zaman

33) Öğretmenimiz derslerde sesli ve görsel özellikteki ders araç-gereçlerini (Akıllı Tahta-Slayt-CD- Bilgisayar-TV-) kullanır.

- ( ) Her zaman ( ) Çoğunlukla ( ) Ara Sıra ( ) Çok az ( ) Hiçbir zaman

34) Öğretmenimiz dersin işlenişi ile ilgili bize bilgi verir.

- ( ) Her zaman ( ) Çoğunlukla ( ) Ara Sıra ( ) Çok az ( ) Hiçbir zaman

35) Öğretmenimiz derslerdeki yanlışlarımızı düzeltir.

- ( )Her zaman ( )Çoğunlukla ( ) Ara Sıra ( ) Çok az ( ) Hiçbir zaman
- 36) Öğretmenimiz dersin sonunda işlenen konuyu tekrarlar.**
- ( )Her zaman ( )Çoğunlukla ( ) Ara Sıra ( ) Çok az ( ) Hiçbir zaman
- 37) Öğretmenimiz sınav sorularının cevaplarını bizimle paylaşır.**
- ( )Her zaman ( )Çoğunlukla ( ) Ara Sıra ( ) Çok az ( ) Hiçbir zaman
- 38) Öğretmenimiz sınavları objektif olarak değerlendirir.**
- ( )Her zaman ( )Çoğunlukla ( ) Ara Sıra ( ) Çok az ( ) Hiçbir zaman
- 39) Öğretmenimiz sınav sonuçlarını duyurmakta gecikir.**
- ( )Her zaman ( )Çoğunlukla ( ) Ara Sıra ( ) Çok az ( ) Hiçbir zaman
- 40) Öğretmenimiz ders dışı kaynakları (gazete, dergi v.b) kullanır.**
- ( )Her zaman ( )Çoğunlukla ( ) Ara Sıra ( ) Çok az ( ) Hiçbir zaman
- 41) Öğretmenimiz dersimiz ile ilgili gezi programları yapar.**
- ( )Her zaman ( )Çoğunlukla ( ) Ara Sıra ( ) Çok az ( ) Hiçbir zaman
- 42) Öğretmenimiz zamanında dersine girer.**
- ( )Her zaman ( )Çoğunlukla ( ) Ara Sıra ( ) Çok az ( ) Hiçbir zaman
- 43) Öğretmenimiz derslerde konuları güncel konulardan örnekler seçerek işler.**
- ( )Her zaman ( )Çoğunlukla ( ) Ara Sıra ( ) Çok az ( ) Hiçbir zaman
- 44) Öğretmenimiz eleştiriye açıktır.**
- ( )Her zaman ( )Çoğunlukla ( ) Ara Sıra ( ) Çok az ( ) Hiçbir zaman
- 45) Öğretmenimiz ders konusunu anlamadığımız da tekrar eder.**
- ( )Her zaman ( )Çoğunlukla ( ) Ara Sıra ( ) Çok az ( ) Hiçbir zaman
- 46) Öğretmenimiz coğrafya dersinin gelecek yaşantımız için önemini bilerek açıklar.**
- ( )Her zaman ( )Çoğunlukla ( ) Ara Sıra ( ) Çok az ( ) Hiçbir zaman
- 47) Öğretmenimiz coğrafya dersinin üniversiteye giriş sınavlarındaki önemini sınıfta bizimle paylaşır.**
- ( )Her zaman ( )Çoğunlukla ( ) Ara Sıra ( ) Çok az ( ) Hiçbir zaman
- 48) Öğretmenimiz coğrafya dersinden proje ödevi almamız için tavsiyelerde bulunur.**
- ( )Her zaman ( )Çoğunlukla ( ) Ara Sıra ( ) Çok az ( ) Hiçbir zaman
- 49) Coğrafya dersi sınavlarında verilen süre yeterlidir.**
- ( )Her zaman ( )Çoğunlukla ( ) Ara Sıra ( ) Çok az ( ) Hiçbir zaman
- 50)Coğrafya dersi sınavlarında en çok hangi soru tipleri sorulur?**
- ( ) Çoktan seçmeli (Test) sorular
- ( ) Ucu açık sorular
- ( ) Kısa boşluk doldurmalı sorular
- ( ) ‘‘D’’ ve ‘‘Y’’ şeklindeki sorular
- ( ) Kısa cevaplı sorular
- ( ) Boşluk doldurmalı sorular

Değerli zamanlarınızı anketimize ayırdığınız için teşekkürler

EK-2.Öğrenciler İçin Uygulanan Açık Uçlu Anket Soruları

1) Okulunuzun adı:.....

2) Sınıfınız ve şubeniz:.....

3) Cinsiyetiniz:.....

4) İlkokul eğitiminizi nerede aldınız? (Birleştirilmiş sınıf şeklinde ise ayrı olarak belirtiniz)

.....
.....

5) Babanızın Eğitim Durumu

.....

6) Annenizin Eğitim Durumu

.....

7) Hangi meslek sahibi olmak istersiniz? Neden?

.....
.....

8) Coğrafya derslerinde öğrendiğiniz bilgilerin sebebini kısaca belirtiniz.

.....
.....
.....

9) Coğrafya dersine az zaman ayırıyorsanız veya hiç zaman ayırmıyorsanız nedenini belirtiniz.....

.....
.....

10) Coğrafya dersinden proje ödevi alıyor iseniz sebebini kısaca belirtiniz?

.....

11) Coğrafya dersi konularını sınıfta anlayamıyorsanız bunun temel sebebini kısaca yazınız.

.....
.....

12) Coğrafya derslerine ön hazırlık yaparak geliyor iseniz cevabını kısaca açıklayınız.

.....
.....

13) Ders notu tutmuyor iseniz temel nedeni kısaca belirtiniz.

.....
.....

Değerli zamanlarınızı ayırdığınız için teşekkürler

EK-3.Öğretmen Anket Soruları

Sevgili Meslektaşım;

Bu anket “Ortaöğretim Kurumlarında Coğrafya Öğretimi ve Sorunlarının İncelenmesi (İncesu İlçe Merkezi Örneği)” konulu tez çalışması için hazırlanmıştır. Anket orta öğretim kurumlarında görevli olan coğrafya öğretmenlerine yöneliktir

Anket formu yüksek lisans programı tez çalışması kapsamında görev yaptığınız ilçede coğrafya öğretimindeki sorunları belirlemek üzere hazırlanmıştır. Bizlerden beklenen bu sorunları aşarak çözüm yolları ile birlikte en zor görevlerden biri olan eğitim yarışında genelde ülkemizi özelde ise okulumuzu, ilçemizi, ilimizi en üst sıralara taşımaktır. Anket de yer alan sorulara vereceğiniz cevaplar hiçbir şekilde başka bir yerde kullanılmayacaktır. Seçeneklerde yer alan sorular değişmekle birlikte soruların bir kısmında birden fazla işaretleme yapabilirsiniz. İşaretleme için lütfen (x) işaretini kullanınız.

Katılımınız için teşekkür ederim.

Anket Uygulama Soruları

1) Cinsiyetiniz

Bay Bayan

2) Kaç yıldan beri coğrafya öğretmenliği yapıyorsunuz?

1-4 yıl 5-9 yıl 10-14 yıl 15 ve üzeri

3) İncesu ilçesinde görev yapmak sizin kendi tercihiniz mi?

Evet Hayır Kısmen

4) İlk atamanızda coğrafya öğretmeni olarak lisede mi görev yapmaya başladınız?

Evet Hayır

5) Bu öğretim döneminde haftada kaç saat derse giriyorsunuz? Belirtiniz

8 12 16 20 24

6) Coğrafya dersleri dışında girdiğiniz herhangi bir ders var mı?

Evet Hayır

7) Coğrafya dersi ile ilgili yayın sitelerini takip ederim.

Her zaman Çoğunlukla Ara Sıra Çok az Hiçbir zaman

8)-Derslerinizde kullandığımız başlıca öğretim metotları nelerdir?

Soru-cevap Anlatım Anlattırma
 Gezi-gözlem Tartışma Problem çözme

9)- Coğrafya dersini nasıl işliyorsunuz?

Ben anlatıyorum
 Bazen ben anlatıyorum, bazen öğrencilere anlattırıyorum
 Öğrencilere not tutturuyorum
 Problem çözme yöntemini kullanıyorum
 Öğrencilere anlattırıyorum
 Öğrencilere anlattırıyorum en son bende toparlıyorum
 Ders kitabından okuyarak takip ediyorum
 Başka (Belirtiniz):

10) Okulunuzda bir eğitim-öğretim yılı içerisinde kaç kez coğrafi amaçlı gezi düzenlenmektedir?

Hiç Bir İki Üç Üçten fazla

11) Coğrafya dersi müfredatı öğrencilerin yaş ve gelişim düzeylerine uygun mudur?

( ) Kesinlikle uygundur ( ) Uygundur ( ) Fikrim Yok ( ) Uygun değildir ( )

Kesinlikle uygun değildir

12) Ders kitabı dışında dersin işlenişinde yardımcı kaynak kullanımım.

( ) Her zaman ( ) Çoğunlukla ( ) Ara Sıra ( ) Çok az ( ) Hiçbir zaman

13) Okulunuzda ayrı olarak belirlenmiş coğrafya dersliği var mı?

( ) Evet ( ) Hayır

14) Coğrafya eğitiminde hangi aktivitelere yer veriyorsunuz?

( ) Münazara ( ) Panel ( ) Forum

( ) Açıkoturum ( ) Hepsi ( ) Hiçbiri

( ) Başka (Belirtiniz):

15) Coğrafya öğrenmenin gerekli olduğuna inanıyorum

( ) Her zaman ( ) Çoğunlukla ( ) Ara Sıra ( ) Çok az ( ) Hiçbir zaman

16) Derslerde coğrafyaya özel ilgisi ve yeteneği olan öğrencileri fark edip onlarla ayrıca ilgilenerek yönlendirme imkanı bulabiliyorum.

( ) Her zaman ( ) Çoğunlukla ( ) Ara Sıra ( ) Çok az ( ) Hiçbir zaman

17) Öğrenciler coğrafya derslerine ilgi duyuyor.

( ) Her zaman ( ) Çoğunlukla ( ) Ara Sıra ( ) Çok az ( ) Hiçbir zaman

18) Öğrencilerin coğrafya derslerine olan ilgilerinden memnunum.

( ) Her zaman ( ) Çoğunlukla ( ) Ara Sıra ( ) Çok az ( ) Hiçbir zaman

19) Ortaöğretim coğrafya öğretim müfredatını yeterli buluyorum.

( ) Her zaman ( ) Çoğunlukla ( ) Ara Sıra ( ) Çok az ( ) Hiçbir zaman

20) Coğrafya ders saatlerini yeterli buluyorum.

( ) Her zaman ( ) Çoğunlukla ( ) Ara Sıra ( ) Çok az ( ) Hiçbir zaman

21) Okulunuzda aşağıdaki araç – gereçlerden hangileri bulunmaktadır?

( ) Haritalar ( ) Tepegöz ( ) Slayt ( ) Projeksiyon

( ) Bilgisayar ( ) TV-Video ( ) Coğrafya eğitim CD

( ) Akıllı tahta

22) Derslerde öğrencilerin atlas kullanımına önem veririm.

( ) Her zaman ( ) Çoğunlukla ( ) Ara Sıra ( ) Çok az ( ) Hiçbir zaman

23) Bilgisayar teknolojilerinin coğrafya öğretiminde kullanılmasının gerekliliğine inanırım.

( ) Her zaman ( ) Çoğunlukla ( ) Ara Sıra ( ) Çok az ( ) Hiç inanmam

24) Dersi müfredat planına uygun olarak zamanında bitiririm.

( ) Her zaman ( ) Çoğunlukla ( ) Ara Sıra ( ) Çok az ( ) Hiçbir zaman

25) Cevabınız her zaman ise neye göre yapıyorsunuz?

( ) Ders kitabındaki konuları sıra ile ele alıyorum

( ) Konulara önem derecesine göre yer verip, kendi planımı yapıyorum

( ) YGS ve LYS gibi kriterleri esas alıp yardımcı kaynakları takip ediyorum

( ) Coğrafya için belirlenmiş ders planını esas alarak plan yapıyorum

( ) Başka (Belirtiniz):

26) Öğrencilere proje ödevi veriyor musunuz?

( ) Evet ( ) Hayır ( ) Kısmen

27) Öğrencilere verilen ödev konularını hangi kriterlere göre belirliyorsunuz?

( ) Ders konularını kavratıcı çalışmalar

( ) Gelecek konu veya ünitelere öğrenciyi hazırlayan çalışmalar

( ) Güncel konuları incelemeye yönelik araştırmalar

( ) Öğrenciyi gözlem ve deney yapmaya yönlendirecek araştırmalar

- ( ) Zümre Öğretmenler Kurulunda alınan kararlar
( ) Başka (Belirtiniz):

28) Coğrafya öğretiminin geliştirilmesi için en önemli yapılması gereken nedir?

- ( ) Modern eğitim araçlarının kullanımı sağlanmalı.
( ) arazi çalışmalarına(gezilere) ağırlık verilmeli.
( ) Farklı yayın kuruluşlarının kaynakları etkin bir şekilde devreye sokulmalı.
( ) Öğretmen yetiştiren eğitim kurumlarına belirli bir standart ve uzmanlaşma getirilmeli.
( ) Ders kitaplarında metot, teknik ve veri bakımından ciddi değişiklikler yapılmalı.
( ) Öğretmenlere yönelik hizmet içi eğitim seminerleri artırılmalı ve nitelikleri yükseltilmeli

29) Dersine girdiğiniz sınıfların öğrenci mevcudu ortalama kaç kişi?

- ( )5-15 arası ( )16-20 ( )21-25 ( )26-30 ( )30 ve üstü

30) Sınıflardaki öğrenci mevcudunun kalabalık olması ders anlatmanızı etkiliyor mu?

- ( ) Evet ( ) Hayır ( ) Kısmen

34) Yıl sonunda ders kitabındaki konuları yıllık çalışma planınıza göre bitiriyor musunuz?

- ( ) Evet ( ) Hayır ( ) Kısmen

32) Ölçme ve değerlendirmede hangi soru tiplerini tercih ediyorsunuz?

- ( ) Uzun cevaplı, yorum yapmayı sağlayan yazılı sınavlar
( ) Çoktan seçmeli, test biçiminde sorular
( ) Çok sayıda , kısa cevaplı ,yazılı sınav soruları
( ) Boşluk doldurmalı, D ve Y seçenekli sorular
( ) Öğrenciyi bir bütün olarak değerlendiren genel sözlü notu
( ) Diğer(Belirtiniz):

33) Mevcut ders geçme ve sınav sistemi coğrafya öğretimine katkı sağlıyor.

- ( ) Kesinlikle katkı sağlıyor ( ) Katkı sağlıyor ( )Fikrim yok( ) Katkı sağlamıyor ( ) Kesinlikle katkı sağlamıyor

34) Mesleğinizi seviyor musunuz?

- ( ) Kesinlikle seviyorum ( ) Seviyorum ( )Fikrim yok( ) Sevmiyorum( ) Kesinlikle sevmiyorum

35) Coğrafya programlarının (müfredatının) zaman zaman değiştirilmesini uygun buluyorum.

- ( ) Her zaman ( ) Çoğunlukla ( ) Ara Sıra ( ) Çok az ( ) Hiçbir zaman

36) En son yapılan müfredat değişiklikleri hakkında bilgi sahibi misiniz?

- ( ) Evet ( ) Hayır ( ) Kısmen

37) Coğrafya öğretiminde en çok hangi konularda sıkıntı çekmektesiniz?

- ( ) Ders kitabı seçimi ve temini
( ) Araç-gereç temini
( ) Öğrencileri ezbercilikten kurtaramama
( ) İstenilen hedeflere ulaşamama
( ) İlköğretimden gelen yetersizliklerin çokluğu
( ) Müfredatın aşırı dolu olması ve sık sık değişmesi
( ) Hepsi
( ) Diğer(Belirtiniz):

38) Coğrafya öğretiminde öğrencilerde hangi yetersizlikleri görebiliyorsunuz?

- ( ) Çalışma tekniğini bilmiyorlar
( ) Türkçeyi kullanma güçleri yetersiz
( ) Sınıf içi öğrenci başarı seviyeleri arasında büyük farklar var

- Bireysel ayrılıkları çok fazla
 Gelecek hedeflerini belirlemedikleri için derslerin önemini kavramıyorlar
 Üniversite giriş sınavlarındaki ağırlığını küçümsedikleri için derse gereken önemi göstermiyorlar
 Diğer(Belirtiniz):

.....
39) Okul yönetimi coğrafya derslerindeki araç-gereç eksikliğinde bize yardımcı olur.

- Her zaman Çoğunlukla Ara Sıra Çok az Hiçbir zaman

40) Coğrafya eğitimiyle ilgili kaç seminer, kongre veya toplantıya katıldınız?

- 1 2 3 4 5 ve fazlası

Değerli zamanlarınızı ayırdığınız için teşekkürler

EK-4.Öğretmenler İçin Uygulanan Açık Uçlu Anket Soruları

1) Görev yaptığınız okulun adı:

2) En son mezun olduğunuz okul (Program) -

Yıl.....

3) Halen çalıştığınız yerde görev yapıyor iseniz sebebini belirtiniz

4)- Sizce coğrafya derslerinde öğretim açısından en uygun ve verimli olan öğretim metodu nedir? Belirtiniz.

5) Coğrafya dersi müfredat programının öğrencilerin yaş ve gelişim düzeylerine uygunluğu hakkında ne düşünüyorsunuz?

6) Coğrafya ders kitabı coğrafyanın tanımını ve içeriğini kapsayacak kadar yeterli buluyor musunuz? Kısaca belirtiniz.

7) Müfredatta bulunan ünite veya konuların sıralanışı hakkındaki ne düşünüyorsunuz?

8) Ders kitabı dışında, dersin işlenişinde yardımcı kaynak kullanma hakkında ne düşünüyorsunuz? kısaca belirtiniz.

9) Coğrafya öğrenmenin gerekli olup olmadığı hakkında ne düşünüyorsunuz? sebebini belirtiniz.

10) Öğrencilerinizin coğrafya derslerine olan ilgisi hakkında kısaca bilgi veriniz

11) Coğrafya ders saatlerini eksik buluyor iseniz sebebini belirtiniz.

12) Coğrafya ders müfredatından çıkarılmasını istediğiniz konular var ise belirtiniz.

13) Yıl sonunda ders kitabındaki konuları bitiremiyor iseniz temel nedenini açıklayınız.....

14) Merkezi sınav sisteminin eğitime etkileri hakkındaki genel düşüncenizi kısaca açıklayınız.

15) Müfredat programları hakkında genel kanaatinizi kısaca belirtiniz.

.....
.....
.....

16) En son yapılan müfredat değişiklikleri hakkında ne düşünüyorsunuz?

.....
.....
.....

17) Daha etkili bir coğrafya öğretimi için önerileriniz var ise lütfen belirtiniz.

.....
.....
.....

Değerli zamanlarınızı ayırdığınız için teşekkürler

EK-5.Uygulamaya İlişkin İzin yazısı

İNCESU KAYMAKAMLIĞINA

Erzurum Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Orta Öğretim Sosyal Alanlar Eğitimi Anabilim Dalı Coğrafya Eğitimi Bilim Dalında yapmakta olduğum Yüksek lisans tez konum olan " Kayseri İli İncesu Merkez İlçesinde Coğrafya Öğretimi ve Sorunları" konulu tez çalışmasıyla ilgili olarak ilçenizde bulunan ortaöğretim okullarında araştırma yapabilmem için gerekli olan iznin verilmesini arz ederim.

20.11.2017

Özkan POLAT

Ek:

1- Öğrenci/Öğretmen anket ve mülakatları

T.C.
İNCESU KAYMAKAMLIĞI
İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 60300855/160.02.03/20140449 27/11/2017
Konu : Araştırma.

İNCESU KAYMAKAMLIK MAKAMINA

İlgi: Özkan POLAT'ın 20.11.2017 tarihli dilekçesi.

İlgi dilekçe ile belirtilen, Erzurum Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Orta Öğretim Sosyal Alanlar Eğitimi Anabilim Dalı Coğrafya Eğitimi Bilim Dalında Özkan POLAT'ın Yüksek lisans tez konusu olan "Kayseri İli İncesu Merkez İlçesinde Coğrafya Öğretimi ve Sorunları" çalışmasıyla ilgili olarak ilçemizde bulunan ortaöğretim kurumlarında okul müdürleri denetiminde araştırma yapması Müdürlüğümüzce uygun görülmektedir.

Makamlarınızca da uygun görüldüğü takdirde olur'larınızı arz ederim.

Seyfullah KAPLAN
İlçe Milli Eğitim Müdürü

O L U R
27/11/2017

Barış DEMİRTAŞ
Kaymakam

Ek:
1-Dilekçe ve ekleri (12 sayfa)

Adres: Hükümet Konağı 4. Kat İncesu /KAYSERİ
Web: <http://incesu.meb.gov.tr>
e-posta: Incesu38@meb.gov.tr
Ortaöğretim Servisi

Bilgi İçin

Memur: Fatih Alkış
Telefon: 0(352) 691 3557-58 (Hat 16-18)
Belgegeçer: 0(352) 691 3283

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <https://evrak.sorgu.meb.gov.tr> adresinden 7276-1e53-3e75-a85a-cbc9 kodu ile teyit edilebilir.

T.C.
İNCESU KAYMAKAMLIĞI
İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 60300855-160.02.03-E.20274752
Konu : Araştırma.

28.11.2017

.....MÜDÜRLÜĞÜNE

- İlgi: a) Özkan POLAT'ın 20.11.2017 tarihli dilekçesi.
b) Kaymakamlık Makamının 27.11.2017 tarihli ve 20140449 Sayılı Olurları.

İlgi Olur ve dilekçe ile belirtilen, Erzurum Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Orta Öğretim Sosyal Alanlar Eğitimi Anabilim Dalı Coğrafya Eğitimi Bilim Dalında Özkan POLAT' ın Yüksek lisans tez konusu olan "Kayseri İli İncesu Merkez İlçesinde Coğrafya Öğretimi ve Sorunları" çalışmasıyla ilgili olarak ilçemizde bulunan ortaöğretim kurumlarında okul müdürleri denetiminde araştırma yapmasının uygun görüldüğü ile ilgili Kaymakamlık Oluru ekte gönderilmiştir.

Bilgilerinizi ve gereğini rica ederim.

Harun OĞUZ
İlçe Milli Eğitim Müdür V.

Eki:
1-Yazı ve ekleri (14 sayfa)

Dağıtım:
Tüm Okul Müdürlüklerine

Adres: Hükümet Konağı 4. Kat İncesu / KAYSERİ
Web: <http://incesu.meb.gov.tr>
e-posta: Incesu38@meb.gov.tr
Ortaöğretim Servisi

Bilgi için

VHKİ : H.AKÇEŞME
Telefon: 0(352) 691 3557-58
Belgegeçer: 0(352) 691 3283

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <https://evraksorgu.meb.gov.tr> adresinden aa32-ba90-3421-9cb6-0cea kodu ile teyit edilebilir.

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Ad: Özkan
Soyad: POLAT
E-mail: ozkan-p@hotmail.com

Eğitim Bilgileri

İlkokul Çat Merkez İlkokulu
Ortaokul Çat Lisesi
Lise Çat Lisesi
Lisans Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi
Coğrafya Bölümü
Yüksek Lisans -
Doktora -
Yabancı Dil
İngilizce